

Schouder aan schouder:

Burger- en politieparticipatie tijdens
de vermissing van Anne Faber

Jerôme Lam
Nicolien Kop

Schouder aan schouder:
Burger- en politieparticipatie tijdens
de vermissing van Anne Faber

Leerpunten uit de samenwerking tussen
burgers en politie

Drs. Jérôme Lam
Dr. Nicolien Kop

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Inleiding	7
 Hoofdstuk 1: Reconstructie: De vermissing van Anne Faber	15
 Hoofdstuk 2: Samenwerking, dilemma's en kansen	31
Hoe verliep de samenwerking tussen burgers en politie bij de vermissing van Anne Faber?	31
Welke dilemma's werden door de betrokkenen ervaren?	34
Welke kansen werden door de betrokkenen ervaren?	43
 Hoofdstuk 3: Informatiestromen	57
Informatiestroom van/naar familie	60
Informatiestroom van/naar familie, vrienden en kennissen in het coördinatiecentrum	63
Informatiestroom van/naar (semiprofessionele) vrijwilligers	65
Informatiestroom van/naar het brede publiek	66
 Hoofdstuk 4: Leerpunten in de interne samenwerking	71
 Hoofdstuk 5: Informatie en kennis van burgers	79
 Hoofdstuk 6: Conclusie	89
 Hoofdstuk 7: Aanbevelingen voor de politiepraktijk	99
Principes voor 'judo met burgers'	99
 Nawoord	102
 Bijlagen	107
Bijlage 1: Lijst van respondenten op functieniveau	107
Bijlage 2: Lijst van open bronnen	108
Bijlage 3: Lijst met afkortingen	110
 Dankwoord	111
Over de auteurs	112

Colofon

Uitgave: Politieacademie, Kennis & Onderzoek

Datum: 10 januari 2020

Productie: Politiedienstencentrum, Rotterdam

Drukwerk: Moduli Print, Horn

Fotografie omslag: ANP, Den Haag

Meer informatie: onderzoek@politieacademie.nl

Copyright

©2020 Politie, all rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, op geautomatiseerde wijze opgeslagen of openbaar gemaakt in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de politie.

Voorwoord

In het dagelijkse leven is Steven helikopterpiloot bij de Koninklijke Luchtmacht. Een jonge professional die gewend is te werken in een strakke organisatie met goed materiaal. Steven is de man van Anna, een van Annes vriendinnen van de middelbare school. Anne en Anna kenden elkaar bijna vijftien jaar toen Anne in de bossen bij Den Dolder verdween.

Met zijn analytische vermogen en doortastendheid was Steven een van de drijvende krachten achter de zoektocht die familie en vrienden van Anne hadden opgezet. In de samenwerking met de politie viel Steven soms van de ene verbazing in de andere. Zoals op de eerste maandag toen hij een van de agenten op het parkeerterrein van Paleis Soestdijk om stafkaarten vroeg.

‘Stafkaarten?’

‘Kaarten van het gebied waar we gaan zoeken,’ verduidelijkte Steven.

‘Nee, ik geloof niet dat we die hebben.’ De agent informeerde bij een collega. ‘De brandweer heeft ze wel, ze komen er zo een brengen.’

‘Dus de politie heeft zelf géén kaarten?’ vroeg Steven. ‘Hoe kun je dan zoeken?’

‘Weet ik niet. Wij zijn hier alleen ter ondersteuning,’ antwoordde de agent. Hoe laat de brandweer met de kaarten zou komen, wist hij niet.

Zichtbaar geïrriteerd liep Steven terug naar Anna en de middelbare schoolvrienden die klaarstonden om te vertrekken.

Toen de agent even later van de brandweer kaarten had gekregen, schoot Steven de man weer aan. Die gaf hem een plastic mapje met kaarten, gestoken in een plastic hoesje.

Steven bekeek de kaarten. Nauwelijks details – informatie over de vegetatie was beperkt, het verschil tussen een fietspad en een onverharde rijweg was niet te zien. ‘Dit zijn geen stafkaarten. Hier kun je niet veel mee.’

‘Ik weet het ook niet. Dit is wat ik gekregen heb,’ antwoordde de agent.

‘Oké, dan moeten we het hier mee doen.’

Steven wilde de kaarten meenemen.

‘Sorry, ik mag ze niet meegeven. Dit is ons enige setje,’ zei de agent.

Steven keek hem niet begrijpend aan.

‘Maar je kunt wel foto’s maken.’

Steven slikte zijn frustratie in, vroeg Anna om haar iPhone en maakte één voor één foto’s van de kaarten.

Diezelfde middag besloot Steven een collega van de Koninklijke Luchtmacht op de vliegbasis Gilze-Rijen Defensie te bellen. Binnen een paar uur hingen de grote stafkaarten bij ons geïmproviseerde hoofdkwartier aan de muur. Het zoeken kon nu echt beginnen.

Bovenstaand voorval is opgetekend in het boek ‘Anne, kroniek van een zoektocht’ dat ik schreef over de zoektocht naar mijn nichtje en waarin mijn broer Wim, de vader van Anne, een uitgebreid nawoord schreef. Stevens frustratie over de kaarten is wat mij betreft illustratief voor de manier waarop de politie in de beginfase van de zoektocht tegenover samenwerking met burgers stond: ze doen maar wat ze moeten, en als het zo uitkomt ondersteunen we ze een beetje, terwijl wij het echte werk doen, zo leek de houding.

Na verloop van tijd merkten we dat de houding van de politiemensen begon te veranderen. De doorbraak was het bezoek van Ad Sanders. In een gesprek met de familie zag de onderzoeksleider met eigen ogen dat er met deze familie viel samen te werken. Dat er afspraken te maken waren. We waren georganiseerd. En ons werk, zo zag ook de politie, leverde resultaat: Annes vrienden vonden haar jas. De jas die leidde naar Michael P. en uiteindelijk naar Anne.

In de dertien dagen durende zoektocht intensiverde de samenwerking. Agenten zaten ’s ochtends aan onze vergadertafel zodat zij wisten wat wij gingen doen en konden anticiperen. Zelfs de rechercheleiders kwamen naar ons hoofdkwartier om zich te informeren over de voordeelingen van ons werk. Gaandeweg veranderde ons beeld van de agenten; het waren betrokken mensen die net als wij hun stinkende best deden om Anne te vinden.

Ging de samenwerking even moeizaam dan was er altijd nog Remmert de Wit, de karatevriend van Wim die onze zoektochten in het veld coördineerde en afstemde met de ME’ers. In het dagelijkse leven was Remmert docent aan de Politieacademie; hij kende de politiewereld op zijn duimpje en was zo een belangrijke schakel tussen ons en de politie.

Niet lang nadat Anne gevonden was, vertelden de betrokken politiemensen dat zij die periode van intensieve samenwerking als heel bijzonder hadden ervaren. Wij stonden daar op dat moment niet zo bij stil. Wij waren op zoek naar Anne en grepen simpelweg alle hulp aan om haar te vinden. Inmiddels weet ik dat die politiemensen gelijk hadden. Het is goed dat de politie maximaal lering wil trekken uit de samenwerking en deze nu met een uitgebreid onderzoek onder de loep heeft genomen. Al was het maar om frustraties over stafkaarten te voorkomen.

Hans Faber

3 september 2019

Inleiding

Naar schatting worden in Nederland per jaar ongeveer 40.000 personen vermist. Vermissingen zijn daarmee voor de politie een veelvoorkomend onderdeel van de dagelijkse praktijk. In de meeste gevallen is de vermissing maar kortstondig. Ongeveer 80 procent van de vermiste personen wordt binnen 48 uur weer aangetroffen. Helaas niet altijd in goede gezondheid, maar gelukkig in het merendeel van de gevallen wel. De meeste vermissingen komen ook niet onder de aandacht van een breed publiek. De Eenheid Midden-Nederland werd de laatste jaren echter geconfronteerd met een aantal zaken die landelijke bekendheid kregen. In 2013 was het hele land twee weken in de ban van de vermissing van de broertjes Ruben en Julian. In 2017 kreeg de Eenheid Midden-Nederland kort na elkaar te maken met drie heftige zaken: begin juni raakt de 14-jarige Savannah Dekker uit Bunschoten vermist. Door een dramatische samenloop van omstandigheden wordt de volgende dag het levenloze lichaam van de 14-jarige Romy Nieuwburg uit Hoevelaken aangetroffen op nog geen 20 kilometer van de plaats waar Savannah voor het laatst is gezien. Enkele dagen later wordt Savannah levenloos teruggevonden in de omgeving van Bunschoten. Eind september is het opnieuw raak en wordt de eenheid geconfronteerd met de vermissing van de 25-jarige Anne Faber.

Alle vier de bovengenoemde zaken van de Eenheid Midden-Nederland haalden landelijk het nieuws en leidden tot diverse zoekacties vanuit burgers. In 2013 werd er onder andere door burgerzoekploegen 13 dagen lang gezocht naar de twee verdwenen jongetjes. Ook bij de verdwijning van Savannah werd er in de dagen daarna veelvuldig in de omgeving gezocht door burgers. De zoekactie naar Anne Faber was echter in meerdere opzichten afwijkend ten opzichte van voorgaande vermissingen. Hoewel ook bij deze vermissing grote groepen burgers meehielpen met zoeken, was dat gezien eerdere burgerinitiatieven niet uitzonderlijk. Wat de zaak Anne Faber fundamenteel anders maakte dan eerdere zaken was de rol die de familie innam bij het zoeken naar Anne en de wijze waarop de politie met dit burgerinitiatief is omgegaan en de samenwerking heeft gezocht. Ten opzichte van voorgaande vermissingen heeft met het zoeken naar Anne Faber een duidelijke verschuiving plaatsgevonden van ‘tegenhouden’ naar ‘omarmen’ van burgerinitiatieven door de politie. In zekere zin laat het zoeken naar Anne zich ook typeren als een zoektocht van de politie naar de samenwerking met burgers.

De vermissing van Anne Faber werd in eerste instantie opgepakt door de districtsrecherche (DR) van de Eenheid Midden-Nederland. De dagen daarna werd zowel het zoeken naar Anne als de opsporing naar een mogelijke dader opgeschaald. Er werd een Staf Grootschalig- en Bijzonder Optreden (SGBBO) ingesteld die verantwoordelijk was voor het zoeken naar Anne, het zorgen voor een goede verbinding met de (verontruste) burgers, het opsporingsonderzoek en de communicatie met het brede publiek. De Dienst Regionale Recherche (DRR) nam

het opsporingsonderzoek over en uiteindelijk werd de zaak gedraaid door een Team Grootschalige Opsporing (TGO), dat zich richtte op het achterhalen van de mogelijke dader. Niet alleen de politie organiseerde zich echter. Buiten de eigen structuur werd de politie ook geconfronteerd met een in hoge mate georganiseerd burgerinitiatief. Hierbij was volgens betrokkenen vanuit de DRR en later het SGB0 sprake van een SGB0-achtige structuur, die werd ingevuld door mensen die hoog waren opgeleid en/of vakmatig relevante kennis of expertise hadden. De kwaliteit van sommige producten die door de burgers werden aangeleverd was in sommige gevallen hoog, zoals bijvoorbeeld de geografische analyses die werden opgesteld. Eén van de algemeen commandanten, die vanuit het SGB0 betrokken was, gaf achteraf aan dat hij het gevoel kreeg “dat hij les kreeg” van de zoekende burgers.

De hoge mate van georganiseerdheid en kwaliteit van burgerinitiatieven bij de vermissing van Anne Faber stelde de politie voor enkele uitdagingen. Vanaf het begin werd het uitgangspunt gehanteerd dat initiatieven vanuit de burger in principe zouden worden omarmd. In de praktijk betekende dit voor het opsporingsonderzoek vooral dat informatie vanuit de burger welkom was. Tegelijkertijd werd er door de opsporing relatief weinig informatie teruggegeven aan de familie en de vrienden en kennissen die zij om zich heen hadden georganiseerd. Vanuit de DRR werd achteraf gereflecteerd dat het geven van meer informatie aan de burger ertoe zou kunnen leiden dat de burger meer had kunnen bijdragen aan het opsporingsproces. Deze bijdrage had kunnen bestaan uit het leveren van opsporingscapaciteit, maar had ook een inhoudelijke of specialistische bijdrage kunnen zijn. De onderliggende hypothese hierbij is dat het delen van meer informatie met de burger vervolgens meer relevante informatie voor het opsporingsproces oplevert.

Naast inhoudelijke vraagstukken met betrekking tot het delen van informatie speelden in de zaak van Anne Faber ook procesmatige en organisatorische aspecten een rol, waaronder het vormgeven van de informatiestroom van en naar burgers. In dit onderzoek hadden verschillende personen vanuit de politie contact met de familie en zoekende burgers, waaronder de wijkagent, de familierechercheurs en één van de twee algemeen commandanten vanuit het SGB0. Verschillende rollen brachten ook verschillende spanningsvelden en dilemma's met zich mee. De wijkagent had bijvoorbeeld weinig informatie vanuit het opsporingsonderzoek, waardoor hij niet goed kon aansluiten bij de informatiebehoefte van de familie. De algemeen commandant had een goed contact met de familie, maar wist inhoudelijk juist weer ‘te veel’ van de zaak. Hierdoor bestond het risico dat hij in een lastige situatie zou komen doordat hij meer wist dan hij aan de familie kon vertellen. Deze ervaringen roepen de vraag op hoe de verbinding met de burger het beste georganiseerd kan worden.

De vermissing van Anne Faber vormde voor de DRR Midden-Nederland de aanleiding om de mogelijke samenwerking met burgers op het gebied van de opsporing verder te verkennen. In samenspraak met onderzoekers vanuit de Politieacademie heeft dit geleid tot de volgende centrale onderzoeksvraag:

Welke leerpunten heeft de zaak Anne Faber opgeleverd in de samenwerking tussen betrokken partijen vanuit de opsporing en burgers, en welke opgedane kennis kan gebruikt worden in gelijksoortige, toekomstige (opsporings)zaken?

De centrale vraag in dit onderzoek zal vanuit de volgende vier deelvragen worden beantwoord:

1. *Hoe verliep de samenwerking tussen politie en burgers met betrekking tot het opsporingsonderzoek in deze zaak en welke dilemma's en kansen werden er door betrokkenen ervaren?*
2. *Hoe kunnen de informatiestromen ten behoeve van het opsporingsonderzoek van en naar de burger worden georganiseerd en welke rol hebben betrokken partijen hierin?*
3. *Wat zijn interne leerpunten voor de politieorganisatie in de samenwerking tussen opsporing, informatieorganisatie en opsporingscommunicatie ten behoeve van het opsporingsonderzoek?*
4. *Hoe kan de politie door burgers aangeleverde informatie en (specialistische) kennis het beste beoordelen en optimaal benutten in een gelijksoortig opsporingsonderzoek?*

Methode

Om de onderzoeksvragen zo goed en volledig mogelijk te kunnen beantwoorden is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode. Door middel van semigestructureerde interviews zijn 14 medewerkers die betrokken waren bij de vermissing van Anne Faber bevestigd naar de leerpunten in deze casus. Deze medewerkers zijn in overleg met de Teamchef Generieke Opsporing van de DRR Midden-Nederland geselecteerd en vormen een afspiegeling van het team dat heeft meegewerkt aan deze zaak. De uiteindelijke selectie omvatte medewerkers die een rol hebben gespeeld binnen het opsporingsonderzoek, het SGB0 en vanuit ‘blauw’. Een overzicht van de respondenten op functieniveau is opgenomen in bijlage 1.

De interviews zijn afgenomen in de periode van juni tot en met augustus 2018. Vier interviews zijn gehouden door een tweetal onderzoekers, 10 interviews zijn uitgevoerd door één onderzoeker. Respondenten werden eenmalig en individueel geïnterviewd. De meeste interviews duurden ongeveer anderhalf uur. Tijdens de interviews stonden de deelvragen centraal en deze werden afhankelijk van de rol en ervaring van de respondent verder uitgevraagd. Alle interviews zijn met toestemming van de respondenten opgenomen om te

kunnen worden verwerkt. In één geval is een respondent naderhand nog tweemaal per mail benaderd om informatie te verifiëren en te verduidelijken.

Hierna (oktober tot met december) zijn de interviews uitgewerkt en geanalyseerd. Van alle interviews is een bijna woordelijke transcriptie gemaakt. Vervolgens zijn de tekstfragmenten met behulp van het programma Excel gecategoriseerd onder de vier deelvragen. De volgende stap in de analyse bestond uit het kort inhoudelijk samenvatten van de geselecteerde tekstfragmenten. Daarna werd aan deze samenvattingen een code of trefwoord gekoppeld. Als laatste stap in de analyse is de verzamelde data in relatie tot de ontstane codes geïnterpreteerd en gewogen om zo de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Voor het onderzoek zijn tevens enkele aanvullende bronnen van informatie gebruikt om de data uit de interviews te verrijken en witte vlekken in te vullen. De eerste aanvullende bron van informatie is de interne evaluatie van het SGBO geweest. De tweede bron van informatie was de bijeenkomst die op 25 april 2018 werd georganiseerd door de School voor Politieleiderschap. Tijdens deze dag werd de zaak Anne Faber gedetailleerd besproken door onder andere de commandanten vanuit het SGBO en de woordvoerders vanuit de afdeling Communicatie. Daarnaast heeft ook de oom van Anne Faber tijdens deze bijeenkomst de beleving en ervaring vanuit de familie gedeeld. Van deze bijeenkomst zijn gedetailleerde aantekeningen gemaakt die als aanvullende data op de interviews zijn gebruikt.

Om een beeld te krijgen van hoe het zoeken naar Anne Faber in de twee weken van haar verdwijning is verlopen is een nauwkeurige reconstructie van het zoekproces gemaakt. Hiervoor is naast de interviewdata gebruik gemaakt van open bronmateriaal. Nieuwspagina's zoals het NRC, NOS en EenVandaag reconstrueerden achteraf een tijdlijn van alle gebeurtenissen. Het boek 'Anne. Kroniek van een zoektocht', geschreven door de oom van Anne Faber, is een uitgebreid verslag van de zoektocht door de familie (Faber, 2019). Door deze open bronnen te vergelijken met het online dossier op politie.nl en de tijdlijn uit de interne evaluatie van het SGBO kon een gedetailleerde beschrijving worden gemaakt van het zoeken naar Anne en de samenwerking tussen politie en burgers (hoofdstuk 1). De gebruikte open bronnen zijn opgenomen in bijlage 2.

Leeswijzer

In [hoofdstuk 1](#) wordt een reconstructie gemaakt van handelingen door politie en burgers naar aanleiding van de vermissing van Anne Faber. Er wordt een beschrijving gegeven van de gebeurtenissen van dag tot dag. Hiermee wordt een beeld geschetst van hoe de zoekacties en het opsporingsproces naar Anne Faber zijn verlopen. [Hoofdstuk 2](#) gaat in op de samenwerking tussen burgers en politie (deelvraag 1). Eerst wordt beschreven hoe deze

samenwerking verlopen is. Vervolgens komen in dit hoofdstuk de dilemma's en kansen met betrekking tot de samenwerking aan de orde. In [hoofdstuk 3](#) staan de informatiestromen van en naar de burger centraal (vraag 2). Er wordt een beschrijving gegeven van hoe de informatiestromen in de zaak van Anne Faber georganiseerd waren en hoe deze in gelijksoortige, toekomstige zaken kunnen worden vormgegeven. [Hoofdstuk 4](#) richt zich op de interne leerpunten voor de politieorganisatie (vraag 3). In dit hoofdstuk worden een aantal leerpunten benoemd voor de samenwerking tussen het opsporingsonderzoek, informatieorganisatie en het SGBO. Hoe de politie meer gebruik kan maken van de kennis en expertise van burgers is het onderwerp van [hoofdstuk 5](#) (vraag 4). In [hoofdstuk 6](#) wordt aan de hand van de voorgaande bevindingen de centrale onderzoeksvraag beantwoord, namelijk welke leerpunten in de samenwerking tussen burgers en opsporing de vermissing van Anne Faber heeft opgeleverd voor toekomstige, gelijksoortige zaken. Tot slot worden in [hoofdstuk 7](#) de opgedane inzichten vertaald naar aanbevelingen voor de politiepraktijk.

Over de gebruikte begrippen

De zaak Anne Faber kende een complexe structuur waarbij meerdere partijen en processen een rol speelden. Om de lezer op weg te helpen, volgt hier een beknopt overzicht van de gebruikte begrippen:

De politie-inzet was in deze zaak globaal onder te verdelen in het [zoekproces](#) en het [opsporingsproces](#). Het [zoekproces](#) betrof het daadwerkelijke zoeken naar Anne. In eerste instantie werd dit gedaan door de familie en mensen uit 'blauw'. Later werd er ook door andere partijen gezocht, zoals speurhonden en ME vanuit de politie of groepen (semi-professionele) vrijwilligers. Wanneer in de tekst gesproken wordt over het zoekproces wordt daaronder verstaan het fysieke zoeken ter plaatse naar Anne door politie, al dan niet in samenwerking met burgers. Naast het zoekproces was er sprake van een [opsporingsonderzoek](#). Ook hierbij was het doel het terugvinden van Anne, maar de opsporing richtte zich vooral op het onderzoek naar strafbare feiten en het opsporen van een mogelijke verdachte. De opsporing werd eerst opgepakt door een [Assistentie Rechercheteam \(ART\)](#), een samenwerking tussen de [districtsrecherche](#) en de [Dienst Regionale Recherche \(DRR\)](#). Later werd dit overgenomen door een [Team Grootchalige Opsporing \(TGO\)](#). Onder opsporing wordt hier verstaan het opsporingsonderzoek vanuit de politie door het ART/TGO.

De eerste dagen van de vermissing vonden het zoekproces en het opsporingsonderzoek min of meer onafhankelijk van elkaar plaats. Daarnaast werd er door de afdeling Communicatie actief gecommuniceerd richting de media. Om al deze politie-inzet in goede banen te leiden, werd er een [Team Districtelijke Aanpak \(TDA\)](#) opgestart. Het TDA is een districtelijke structuur, die in deze zaak bestond uit een samenwerking tussen de districten Utrecht-Stad en

Oost-Utrecht. Na enkele dagen werd het TDA opgeschaald tot een *Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (SGB0)*. Het SGB0¹ was verantwoordelijk voor de coördinatie op het opsporingsonderzoek, het zoekproces, het ondersteunen van de familie, het ondersteunen en begeleiden van burgerinitiatieven, de interne en externe communicatie en het anticiperen op eventuele maatschappelijke onrust.

In de zaak Anne Faber was een belangrijke rol weggelegd voor de *burgers*. Dit waren allereerst familie en vrienden van Anne Faber, maar ook vrijwilligers die hielpen zoeken of mensen die via allerlei kanalen informatie aanleverden. Met het begrip burgers worden in de volgende hoofdstukken burgers in brede zin bedoeld. Wanneer in de tekst gesproken wordt over de familie en vrienden van Anne Faber wordt dit expliciet aangegeven.

Hoofdstuk 1

Reconstructie: De vermissing van Anne Faber

¹ De correcte afkorting van de Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden is 'het SGB0'. De respondenten spraken echter altijd over 'het SGB0', zoals dat binnen de politie veelal gebruikelijk is. Voor de leesbaarheid en de herkenbaarheid wordt in dit boek deze laatste vorm aangehouden.

Reconstructie: De vermissing van Anne Faber

In dit hoofdstuk volgt een chronologisch overzicht van de gebeurtenissen rondom de vermissing van Anne Faber. Hierbij wordt ingegaan op de rol van de burgers, waaronder haar familie en vrienden. Daarnaast wordt een beeld geschetst van hoe het zoekproces en het opsporingsonderzoek door de politie is uitgevoerd.

Vrijdag 29 september

Op vrijdagmiddag vertrekt Anne Faber rond 17.00 uur uit haar woonplaats Utrecht om een fietstocht te maken. Het is onbekend waar ze heengaat. Een uurtje later, even na 18.00 uur, stuurt ze een berichtje naar haar vriend waarin ze aangeeft dat ze op dat moment in Hollandsche Rading is, een dorp in de gemeente Bilt. Net voor 19.00 uur stuurt ze een foto van zichzelf in de regen naar haar vriend. Deze foto is gemaakt in Baarn, zo blijkt later. Haar vriend stuurt rond 20.00 uur een berichtje terug via WhatsApp, maar dit bericht wordt niet meer gelezen. Anne heeft ook WhatsApp-contact met haar vader over een nieuwe auto, maar reageert ook niet meer op de berichtjes die hij die dag stuurde. Het is voor haar doen vreemd dat zij haar WhatsApp niet beantwoordt, iets waarvan haar moeder direct zegt: Dat is gek en kan niet in orde zijn.”

Zaterdag 30 september

Zaterdagochtend omstreeks 01.00 uur doet de moeder van Anne een melding van vermissing op het politiebureau aan de Kroonstraat in Utrecht. Omdat de melding wordt gedaan op de plek waar Anne woonde, district Utrecht-Stad, wordt deze opgepakt door de plaatselijke districtsrecherche (DR). Omdat de laatst bekende locatie van Anne in de omgeving van Baarn is, neemt de DR van Utrecht-Stad contact op met de dienstdoende operationeel coördinator (Opco) in Baarn. De achterliggende gedachte is dat zij zich mogelijk nog steeds in die omgeving zou kunnen bevinden. De politie schat de vermissing in als ‘urgent’.

De operationeel coördinator in Baarn heeft van de DR de foto's gekregen die Anne naar haar vriend heeft gestuurd en laat collega's uit 'blauw' gericht zoeken om de locatie van de laatst genomen foto vast te stellen. Door de lokale kennis van de collega's ter plaatse wordt deze locatie redelijk snel bekend. De foto blijkt te zijn gemaakt op de kruising van de Hilversumsestraatweg en de Amsterdamsestraatweg in Baarn. Ook achter de schermen gebeurt inmiddels al het nodige op het gebied van opsporing. De districtsrecherche Utrecht-Stad neemt contact op met de Dienst Regionale Recherche (DRR) Midden-Nederland voor ondersteuning en advies, een zogeheten *crime consult*. Mensen van het DRR piket-team gaan naar de DR toe om ondersteuning te bieden. Dit blijven zij gedurende het weekend doen.

Omdat in de loop van de zaterdag niets bekend wordt over Annes verblijfplaats, plaatst haar vriend die middag een oproep op Facebook (figuur 1). Hij belt die dag ook naar verschillende mensen, om hen te mobiliseren. Maar dat blijkt eigenlijk niet nodig. Het bericht op Facebook vormt een soort startsignaal: veel mensen, vrienden en bekenden melden zich. Zij melden zich vooral bij de ouders van Anne. Later zou de media-unit van DRR Midden-Nederland aangeven dat het op dat moment lijkt of er een bom afgaat. Het bericht wordt meer dan 130.000 keer gedeeld. De media-unit wordt aan alle kanten gebeld, er is heel veel activiteit op social media en journalisten willen de familie benaderen. Het bericht roept op dat moment bij de politie ook vragen op, omdat het zo gedetailleerd is. Naast een uitgebreid signalement bevat het bericht ook een foto van het type tas dat Anne bij zich zou hebben en een foto van de fiets waarop zij zou rijden. Het bericht is zo uitgebreid en nauwkeurig dat de eerste reactie van de politie is: 'dat is gek.' Men vraagt zich af of haar vriend niet meer van haar verdwijning afweet. Dit blijkt niet het geval te zijn. Wel heeft zijn bericht op Facebook een enorme spin-off tot gevolg.

De familie van Anne maakt op dat moment de inschatting dat de politie nog niet actief in de bossen gaat zoeken. Zij wil daarom zo snel mogelijk zelf aan de slag. Die eerste zaterdag staat vooral in het teken van mensen oproepen en verzamelen. Er wordt al wel gezocht in Baarn, vooral door familie met ondersteuning van wijkagenten daar. Het zoeken is op dat moment echter nog niet echt georganiseerd.

Figuur 1: Facebookbericht van de vriend van Anne Faber

Zondag 1 oktober

Op zondag wordt het zoeken en het opsporingsonderzoek verder uitgebreid. Er wordt vooral gezocht in de omgeving van Baarn. Men houdt er rekening mee dat er mogelijk sprake is van een misdrijf. Waar de zaterdag voor de familie nog in het teken stond van mensen bij elkaar roepen, op zondag komt het zoeken door burgers echt op gang. Zo wordt er vooral door familie en bekenden geflyerd in de bossen (figuur 2).

Figuur 2: Flyer vermissing Anne Faber (NOS, 2017b)

Verschillende mensen bij de politie worden deze dag benaderd om de vermissing na het weekend over te nemen. Het Team Grootchalige Opsporing (TGO) dat de zaak de volgende dag van het piket-team zal overnemen, wordt in kennis gesteld. De familie had al contact met de DRR en de operationeel coördinator uit Baarn. Op zondag leggen de familierechercheurs ook telefonisch contact met de familie. Niet alleen vanuit de opsporing, maar ook vanuit 'blauw' wordt er een structurele vorm van contact gelegd met de familie. De operationeel expert gebiedsgebonden politie die de vorige dag operationeel coördinator in Baarn was, wordt door zijn teamchef benaderd of hij vanaf de volgende dag als liaison naar de familie ingezet kan worden.

Op zondagavond komt ook de plaatsvervangend districtschef van Utrecht-Stad in beeld. Hij wordt ervan op de hoogte gebracht dat er een verontrustende vermissing is gemeld in zijn district. Hij krijgt de vraag om deze zaak de volgende dag onder zijn hoede te nemen en in goede banen te leiden. Want de zaak wordt groter en groter. Ook de media beginnen zich te roeren. In het weekend startte de politie de opsporing, werd er gezocht en was er sprake van mediacommunicatie. Feitelijk is de politie-inzet bij de vermissing van Anne Faber op dat moment echter nog ongeorganiseerd. Het zoeken en het opsporingsonderzoek zijn onaf-

hankelijk van elkaar begonnen. Omdat er op dat moment nog geen concrete aanwijzingen zijn voor een misdrijf en verwacht wordt dat Anne ieder moment gevonden kan worden, wordt besloten dat de zaak nog niet Staf Grootchalig- en Bijzonder Optreden (SGBO)-waardig is. In plaats daarvan wordt gekozen voor een Team Districtelijke Aanpak (TDA), een lichtere variant van het SGBO. De plaatsvervangend districtschef krijgt de opdracht om als commandant van de Districtelijke Aanpak het zoeken, de opsporing en de communicatie bij elkaar te brengen. De daaropvolgende dagen wordt de zaak Anne Faber dan ook opgepakt in de vorm van een TDA vanuit de districten Utrecht-Stad en Oost-Utrecht. Hierbij wordt samengewerkt met een Assistentie Rechercheteam (ART), dat de verantwoordelijkheid voor de opsporing op zich neemt.

De media gaan zich steeds actiever met de zaak bemoeien. De vermissing van Anne komt vaker in het nieuws. De politie treedt inmiddels steeds meer naar buiten en gaat intensiever communiceren. De afdeling Communicatie zet aan het einde van de dag een deel van het opsporingsdossier online op politie.nl. *'Een groot rechercheteam werkt aan de zaak. Zowel de tactische recherche als de forensische opsporing zet alles op alles om Anne te vinden. Zo is er een politiehelikopter ingezet om te kijken of er door middel van warmtebeelden haar verblijfplaats te achterhalen is, wordt er gesproken met getuigen en bekenden van Anne en worden telefoongegevens bekeken. Ook worden tips nagelopen die onder andere binnenkomen via de opsporingstiplijn. Vooralsnog is er nog geen duidelijkheid over wat Anne is overkomen en waar zij nu is (Politie, 2017a).'*

Maandag 2 oktober

Op maandagochtend wordt officieel het Team Districtelijke Aanpak opgestart en bestaat uit de districten Utrecht-Stad en Oost-Utrecht. Zij gaan nauw samenwerken. Beide districten leveren mensen, Utrecht-Stad heeft de regie. Die ochtend maakt het TDA een plan van aanpak. De eerder genoemde operationeel expert krijgt vanaf dat moment formeel de rol als liaison. Hij krijgt de opdracht als aanspreekpunt voor de familie te fungeren en hen zo veel mogelijk te ondersteunen bij het zoeken. Op dat moment is het uitgangspunt van het TDA dat het geen politiezoeking gaat worden, voornamelijk omdat men geen concrete aanwijzingen heeft waar Anne zou kunnen zijn. Op de pagina van de NOS-site wordt hierover gemeld: *'De politie zegt: wij hebben geen aanwijzingen dat zij hier [de omgeving van Paleis Soestdijk en rond de Hilversumsestraatweg in Baarn] mogelijk te vinden is (NOS, 2017a).'*

De eerste actie van de liaison is om een aantal collega's van het basisteam vrij te maken om te helpen bij de ondersteuning van de familie. Daarna gaat men met spoed naar Paleis Soestdijk, waar de familie zich aan de overkant zou gaan verzamelen om in het bos in de omgeving van het paleis te gaan zoeken. Ter plaatse aangekomen maakt de liaison samen met de familie een plan van aanpak. Hij constateert dat de familie op dat moment heel erg aan het zoeken is naar een aanpak voor de zoekactie. De familie heeft veel vragen, zoals: 'wie is ons aanspreekpunt?' 'Waar gaan we zoeken?' Aan de hand van de locatie waarvan bekend is dat Anne daar voor het laatst was, wordt met behulp van Google Maps een zoek-

gebied vastgesteld. De liaison informeert de familie over hoe zij het beste kan gaan zoeken. Het gaat om praktische tips als: weet wie het bos ingaan en wie met wie aan het zoeken is, et cetera. Ook geeft de liaison instructie over wat burgers moeten doen op het moment dat er sporen worden aangetroffen: “Als jullie iets vinden voor verder onderzoek, dan krijg je van mij een telefoonnummer van politiemensen. Zij kunnen dat wat gevonden is in beslag nemen en verder opplussen.” Voor zover mogelijk koppelt de liaison collega’s aan mensen die gaan zoeken. Het zoeken wordt dan nog vooral ondersteund door collega’s uit district Oost-Utrecht.

Eén van de eerste dingen waar men tegenaan loopt bij de start van de zoekactie was dat er geen goede kaarten van het gebied beschikbaar waren. De liaison probeert via zijn eigen netwerk kaarten te regelen. Daar gaat lange tijd overheen en het is duidelijk dat de familie ondertussen ongeduldig wordt. Pas na een paar uur gaat de familie daadwerkelijk met de politie het bos in. Later krijgt de liaison te horen dat het voor de familie op dat moment onduidelijk was wie de regie heeft, is het een zoeking van de politie of van de familie?

Intussen melden zich enkele tientallen bekenden van de familie om mee te helpen zoeken. De familie krijgt daardoor het besef dat het zoeken op een meer gecoördineerde manier moet gebeuren. Er melden zich bovendien een aantal mensen met specifieke kennis, onder wie een vriend van Anne die helikopterpiloot bij de landmacht is. Deze persoon kent het gebied goed, heeft goede kaarten en weet hoe het zoekgebied het beste kan worden opgeknipt om gestructureerd te kunnen zoeken.

Ondertussen wordt de liaison door allerlei collega’s benaderd die het nieuws over de vermissing hebben opgepikt en spontaan aanbieden om mee te helpen zoeken, waaronder hondengeleiders en politie te paard. De liaison houdt de inzet van honden af, omdat er op dat moment geen concrete aanwijzing is om ergens gericht te gaan zoeken. Hij geeft aan dat de collega’s te paard, die in de omgeving zijn voor een oefening, welkom zijn om mee te helpen zoeken. Een beslissing die later onderwerp van gesprek wordt, omdat de zorg bij de politie ontstaat dat het beeld wordt gevormd dat het een politiezoeking is.

De opsporing in het onderzoek naar Anne wordt deze dag overgenomen door een Team Grootschalige Opsporing vanuit de DRR. Er wordt gekozen voor een Assistentie Recherche-team (ART), een samenwerking tussen de DR en DRR, maar met de structuur van een TGO. Dit betekent dat wanneer het onderzoek op een later moment toch de status van TGO krijgt, de huidige inrichting behouden kan blijven. Ook het contact vanuit de opsporing met de familie wordt uitgebreid. De familierechercheurs die gekoppeld waren aan de ouders hebben op zondag al contact gelegd met hen. Deze dag komen daarnaast ook twee familierechercheurs in dienst voor het contact met de vriend van Anne.

Aan het einde van de dag overlegt de liaison nog even met de contactpersoon van de familie om af te stemmen wat er gedaan is, wat de familie gaat doen en wat de politie eventueel nog kan regelen voor de familie. Een van de problemen is dat men zich begint te realiseren dat

het om een enorm gebied gaat waar veel gerecreëerd wordt. Tijdens het zoeken worden dan ook veel spullen aangetroffen, uiteenlopend van blikjes tot kledingstukken. Op dat moment is voor de familie alles verdacht en is het moeilijk om de relevante van de niet-relevante sporen te onderscheiden. De liaison bespreekt met de familie dat men er eigenlijk achter moet komen welke kledingstukken Anne aanhad, zodat die specifiek aan haar gelinkt kunnen worden. Hij laat de familie vervolgens daarop zelf rechercheren. Dit wordt onder andere opgepakt door een aantal vriendinnen van Anne. Zij pluizen alle kassabonnetjes en aankoopbewijzen uit om uit te zoeken wat voor jas zij aangehad zou hebben. Uiteindelijk komen zij uit op een bepaald type North Face-jas, waarvan ze zeggen dat dit de jas op de foto is. Die jas blijkt uiteindelijk een cruciale wending te geven aan het onderzoek.

Een woordvoerder van de politie zit ‘s avonds bij de talkshow van Jeroen Pauw om over de vermissing van Anne te praten. “Een ongeluk lijkt niet voor de hand te liggen”, zegt politiewoordvoerder Bernhard Jens maandag in het tv-programma Pauw. “Anders hadden we haar fiets toch wel ergens aangetroffen.” Jens benadrukt wel dat nog steeds met alle scenario’s rekening wordt gehouden. Een ongeluk als gevolg van het slechte weer wordt ook niet uitgesloten. Vrijdagavond waren er veel regen- en onweersbuien in de regio waar Anne verdween (Omroep Gelderland, 2017).

Dinsdag 3 oktober

Dinsdag 3 oktober begint voor de liaison wederom met het contact maken met de familie. Er wordt een koppeling gemaakt tussen de wijkagenten en de collega’s uit ‘blauw’ die zijn vrijgemaakt voor het zoeken en de zoekploeg van de familie. Uit onderzoek van familie en vrienden is inmiddels duidelijk geworden welke jas Anne aanhad. Deze informatie is gedeeld met de politie en wordt verspreid onder de groep mensen die aan het zoeken is. Vanaf nu kan er meer gericht naar sporen worden gezocht.

Naast het fysieke zoeken, pakt de familie ook steeds meer opsporingshandelingen op. De familie geeft bij de politie aan te willen gaan kijken of er camerabeelden te vinden zijn bij horeca, bedrijven en particulieren waarop Anne te zien is. Zij vragen zich af hoe zij daarmee moeten omgaan. De liaison neemt contact op met het ART en na overleg wordt er een handelingskader opgesteld voor het ophalen van camerabeelden door burgers. De hoop was dat met dit beeldmateriaal sneller duidelijk zou worden waar Anne voor het laatst was gezien, zodat het opsporingsproces versneld zou kunnen worden. Op een gegeven moment wordt duidelijk dat Anne voor het laatst is gezien nabij restaurant ‘Vuur’ aan de Hilversumsestraatweg in Baarn. De eigenaar is zo onder de indruk van wat er gebeurt dat hij spontaan een ruimte ter beschikking stelt aan de familie. Hier wordt vervolgens een soort coördinatiecentrum ingericht.

Het Assistentie Recherche-team concentreert zich vooral op de telefoon van Anne. Inmiddels is bekend waar deze telefoon voor het laatst een signaal heeft uitgezonden. De exacte locatie waar de telefoon uitviel, wordt nog niet gedeeld met de familie en burgers, omdat men daar

eerst zelf gericht wil gaan zoeken met speurhonden. De familie richt zich met name op de route die Anne mogelijk op haar fiets afgelegd heeft. De fietsroute van Anne die de politie op basis van haar telefoongegevens heeft achterhaald, wordt op deze dag via een persbericht vrijgegeven:

Het onderzoek aan haar telefoon is afgerond. Dit levert een steeds beter beeld op waar te zoeken naar Anne. Gezien de gegevens lijkt het er nu op dat Anne de ANWB-route 115802 heeft gefietst van Soest (nummer 64) richting De Bilt, mogelijk op weg naar huis. Dit is op vrijdag 29 september tussen ongeveer 19.00 en 20.30 uur. Het laatste signaal dat we van haar telefoon hebben ontvangen is van iets voor 19.30 uur, ten zuidwesten van Soest (Politie, 2018).

Aan het einde van de middag komt er een doorbraak in het onderzoek. Rond 17.00 uur vinden twee burgers een jas die mogelijk van Anne zou zijn. De jas wordt aangetroffen op haar fietsroute, bij Huis ter Heide, helemaal aan de buitenrand van het zoekgebied van het ART, gebaseerd op de laatste locatie van haar telefoon. Vanaf dat moment wordt het gebied afgezet als plaats delict. De vondst van de jas maakt dat een misdrijf niet langer kan worden uitgesloten. Enkele dagen daarna wordt besloten dat het onderzoek een TGO moet zijn.

Woensdag 4 oktober

Woensdag gaat het zoeken verder en richt men zich vooral op het gebied rond Huis ter Heide waar de voorgaande dag de jas is aangetroffen. De jas is inmiddels opgestuurd naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) voor DNA-onderzoek. Op deze dag zoeken burgers, ME en speurhonden. Forensisch rechercheurs stellen mogelijke sporen veilig. In de loop van de dag geeft de politie het afgezette gebied waar het kledingstuk is aangetroffen weer vrij. De liaison die wordt ingezet bij de familie, sluit steeds meer aan bij het opsporingsonderzoek en vormt vanuit die positie de verbinding met de 'blauwe' teams. De politie geeft in de loop van de dag in een persbericht meer informatie vrij over de fiets van Anne, het merk (Old Dutch) en een opvallende rode sticker op het achterspatbord, zodat burgers gerichter kunnen uitkijken naar nog mogelijke sporen.

De familie heeft een nieuwe uitvalsbasis gevonden in de kantine van een metaalfabriek in de omgeving. Hier richtten zij een coördinatiecentrum in. Bij het zoeken krijgt de familie ondersteuning door een docent van de Politieacademie, een vriend van de familie. De dagen daarop worden op deze wijze ook agenten in opleiding ingezet om te helpen Anne terug te vinden.

Donderdag 5 oktober

Ook donderdag zoeken ME, speurhonden en ruim honderd vrienden en familieleden gezamenlijk. In De Telegraaf verschijnt een artikel van John van den Heuvel, waarin de oom van Anne een emotionele oproep doet om ook Defensie mee te laten zoeken (Figuur 3):

'Mensen helpen fantastisch, maar iedereen raakt na vijf dagen vermoeid, terwijl nog grote delen van het gebied waar Anne kan verblijven, niet zijn onderzocht. [...] Met elke dag die voorbijgaat zonder dat er een beslissende doorbraak in het onderzoek is, wordt de kans kleiner dat Anne wordt gevonden. Daarom doen wij een dringende oproep aan de autoriteiten om de zoektocht flink uit te breiden onder begeleiding van professionals uit het leger of de politie, en uitgevoerd door bijvoorbeeld combat trackers. Wij willen alles op alles zetten om Anne terug te vinden. (Van den Heuvel, 2017a).' De politie stuurt later op de dag een persbericht uit waarin staat: *'De politie zocht donderdag verder met speurhonden en ME en vele burgers rond het Berkenlaantje in Soest, waar het laatste signaal van Annes telefoon vandaan kwam. Het onderzoeksteam krijgt hierbij steeds advies van specialisten van politie en Defensie hoe en waar te zoeken (Politie, 2017b).'* Verder doet de politie een oproep om mensen die willen helpen met zoeken, contact op te laten nemen met 0900-8844. Dit om de zoekacties te kunnen coördineren en te voorkomen dat sporen, voor bijvoorbeeld speurhonden, worden vernietigd.

De familie vindt het inmiddels tijd dat de politie het zoeken gaat versterken of zelfs helemaal gaat coördineren. Daarom is het voor hen belangrijk dat er afstemming plaatsvindt met de politie en dat ze iemand van de politie kan spreken die het onderzoek leidt. In de woorden van de oom van Anne Faber: "Iemand die beslissingen kon nemen, met empathie en gevoel voor de situatie." De plaatsvervangend districtschef van Utrecht-Stad gaat daarom langs bij de familie. Er worden afspraken gemaakt over de samenwerking en communicatie. Op het moment dat er fundamenteel nieuws is, zal de plaatsvervangend districtschef dit persoonlijk aan de familie komen mededelen. Verder zorgt de plaatsvervangend districtschef ervoor dat diezelfde middag nog een peloton ME voor het zoeken ingezet kan worden. En hij zegt toe om een ander onderkomen voor de familie te regelen. Dit wordt de brandweerkazerne in Zeist, waar de familie later die dag haar intrekt en een coördinatiecentrum inricht.

Figuur 3: Oproep van de familie Faber in De Telegraaf (Van den Heuvel, 2017b)

Het ART dat al enkele dagen feitelijk draait als een TGO krijgt vanaf nu ook officieel deze status: TGO Zwaan is een feit. Er volgt deze dag ook een tweede doorbraak in het opsporingsonderzoek. 's Avonds wordt in een vijver in het Blookerpark bij Huis ter Heide een fiets aangetroffen die vrijwel zeker van Anne is. Het TGO laat vervolgens de vijver leegpompen voor nader onderzoek.

Vrijdag 6 oktober

De vijver in het Blookerpark is leeggepompt. Er worden geen nieuwe sporen aangetroffen. In de middag wordt er door de ME in het park wel een rugtas gevonden die hoogstwaarschijnlijk van Anne is. De politie kan inmiddels bevestigen dat op basis van DNA-onderzoek kan worden vastgesteld dat de eerder gevonden jas inderdaad van Anne is. Het zoeken naar haar gaat onverminderd door. Een klein jaar later zal op de website van het NRC te lezen zijn dat een docent van de Politieacademie de houding van de politie tegenover de vrijwilligers op dat moment ziet veranderen. Er is niet alleen sprake van gezamenlijk overleg onder leiding van de ME-commandant, de politie levert ook ondersteuning in de vorm van lunchpakketten voor de vrijwilligers. "Ik heb nog nooit zoveel mensen gezien die zo gedreven, urenlang, samenwerkten met één gemeenschappelijk doel: Anne vinden (Bos, 2018)."

Niet alleen de houding van de politie ten opzichte van de burgers begint te veranderen, deze dag vindt er ook een wijziging plaats in de organisatiestructuur van de politie. Het Team Districtelijke Aanpak wordt rond 17.00 uur opgeschaald naar een Staf Grootschalig- en Bijzonder Optreden (SGB0). De vermissing wordt inmiddels te veel en te intensief voor het TDA om nog langer goed in deze structuur te kunnen draaien. De overdracht vindt onder andere plaats door een presentatie en warme communicatie vanuit het TGO. Het SGB0 'Vermissing Anne' krijgt van de leiding van de eenheid een vijfledige opdracht mee:

- Het coördineren van de lopende opsporingsprocessen. Hier vallen ook het bewaken van de plaatsen delict en het organiseren van zoekingen onder.
- Het ondersteunen van de familie van Anne.
- Het ondersteunen of begeleiden van burgerinitiatieven.
- Het zorgdragen voor een heldere communicatie, zowel intern als extern.
- Het anticiperen op maatschappelijke of sociale onrust op basis van scenario's².

Een van de eerste actiepunten waar het SGB0 zich op richt is het aanbrengen van meer structuur in de lopende processen.

Zaterdag 7 oktober

Het aantal deelnemers aan de zoektocht naar Anne breidt zich verder uit. De focus van de zoekacties ligt nog steeds op het gebied rond het Blookerpark bij Huis ter Heide. Het zoeken wordt gedaan door de ME, door vrienden en familie. Inmiddels hebben zich ook vrijwilligers

van het Rode Kruis zich bij hen gevoegd. Via een persbericht laat de politie weten de vele meldingen van burgers te waarderen, maar geen verdere ondersteuning bij het zoeken meer nodig te hebben.

Vanuit het SGB0 wordt de zoekstrategie bepaald. In eerste instantie staat zorgvuldigheid boven snelheid als strategie bij het zoeken. Mede op aangeven vanuit het driehoeksoverleg met Utrecht en Zeist wordt de zoekstrategie gewijzigd naar 'beredeneerd versneld'. Feitelijk houdt dit in 'sneller door de bossen/gebieden, wel naar aanleiding van opsporingsinformatie, maar puur gericht op het vinden van Anne.'³ Het uitgangspunt is dat de regie over het zoeken bij de politie ligt. Aan de hand van informatie uit het opsporingsonderzoek wordt afgewogen waar gezocht moet worden, door welke partij eerst (bijvoorbeeld specialistische teams) en wie eventueel daarna. Waar dit mogelijk is, zoeken ME'ers gezamenlijk met burgers, zoals vrienden, familie en vrijwilligers. De aansturing gebeurt door de pelotonscommandant, die zowel de ME als de burgers brieft.

Omdat het zoekproces zich voor een deel richt op informatie uit het opsporingsonderzoek, heeft het team regelmatig specifieke wensen voor wat betreft de gebieden waar men wil dat gezocht wordt. In de praktijk blijkt echter dat de pelotonscommandant en het hoofd Ordehandhaving (HoHa) het te druk hebben om aan deze wensen gehoor aan te geven. Daarom wordt in het SGB0 besloten om een zoekcoördinator te plaatsen tussen de opsporing en de pelotonscommandant. De zoekcoördinator heeft het overzicht waar gezocht wordt, waar gezocht moet worden, waar sporen worden aangetroffen, et cetera.

Verder stelt het SGB0 een duidelijke volgorde voor de communicatie vast. Het uitgangspunt is dat informatie van het TGO eerst wordt gedeeld in een vooroverleg met hoofd Opsporing (HOPs) en algemeen commandant (AC). Indien ervoor gekozen wordt om informatie verder te delen, gebeurt dat volgens de lijn: familie, bestuur, collega's, media.

Zondag 8 oktober

De politie rondt het onderzoek af bij de vijver waar de fiets is aangetroffen. De vijver is leeggepompt en de bodem onderzocht. Het onderzoek levert niets op en het gebied wordt vrijgegeven. Het zoeken gaat verder en richt zich op een nieuw gebied ten westen van het Blookerpark. Inmiddels wordt er gezocht door ongeveer 150 mensen: ME, vrienden, familie, bekenden en vrijwilligers van het Rode Kruis.

Het contact met de familie begint iets stroever te verlopen. De liaison die in de week daarvoor vanuit het TDA was ingezet, is op zaterdag vrij geweest. Die dag heeft een andere collega zijn rol van liaison overgenomen, maar deze wisseling heeft geleid tot tegenstrijdige afspraken vanuit de politie met de familie. De familie krijgt bijvoorbeeld wisselende informatie over hoe

2 Bron: Evaluatie SGB0 'Vermissing Anne'.

3 Bron: Evaluatie SGB0 'Vermissing Anne'.

zij om moet gaan met camerabeelden. Als gevolg hiervan verandert de dynamiek tussen beide partijen. De samenwerking verloopt moeizamer. Het SGB0 roept de oorspronkelijke liaison op zijn rol weer op te pakken. In dagen daarop voegt het SGB0 een onderhandelaar toe aan de liaison. Niet in de rol van onderhandelaar, maar om op basis van specifieke competenties ondersteuning te bieden bij het contact met de familie.

Zowel de familierechercheurs als de liaison zijn onder de indruk van de wijze waarop de familie zichzelf organiseert, de wijze waarop zij zoekt en informatie analyseert. Beiden benadrukken het belang voor het TGO om zelf een keer bij de familie te gaan kijken. Uiteindelijk gaan zondagochtend een paar mensen van het TGO en SGB0 naar de brandweerkazerne in Zeist, waar ze een presentatie van de familie krijgen over haar bevindingen.

Zondagochtend komt er ook een hit op een DNA-spoor dat op de kleding van Anne is aangetroffen. Dit DNA leidt naar een verdachte, Michael P, een 27-jarige zedendelinquent die vastzit op de forensisch psychiatrische afdeling van de kliniek Altrecht Aventurijn in Den Dolder, waar hij een straf uitzit voor gewelds- en zedendelicten. Op basis van telecomgegevens blijkt dat P. de dag van de verdwijning en de dag daarna in het bewuste gebied is geweest.

Op zondagavond wordt in de driehoek van Zeist met het TGO en SGB0 een aantal mogelijke scenario's besproken en een strategie bepaald om de verdachte aan te houden. Het is op dat moment niet bekend of Anne nog in leven is. Omdat het mogelijk is dat P. het onderzoeksteam naar de plek zal leiden waar hij haar vasthoudt of heeft verborgen, wordt besloten om P. onder observatie te houden en de volgende dag aan te houden.

Maandag 9 oktober

Op maandag wordt het zoeken naar Anne ondersteund door de inzet van 65 militairen. De familie zelf gaat ook door met zoeken, maar krijgt hiervoor weinig informatie van het TGO. Aan het einde van de middag wordt verdachte P. door een arrestatieteam aangehouden op verdenking van betrokkenheid bij de verdwijning van Anne Faber. De aanhouding wordt eerst aan de familie medegedeeld en vervolgens openbaar gemaakt door middel van een persbericht en een verklaring van woordvoerder Bernhard Jens: "Vanmiddag hebben wij een 27-jarige man uit Den Dolder aangehouden. Hij verblijft in een forensisch psychiatrische kliniek (De Gelderlander, 2017)."

Dinsdag 10 oktober

Het zoeken concentreert zich in de omgeving van Den Dolder en Soest. De hoeveelheid mensen die actief aan het zoeken is, wordt steeds groter. Inmiddels wordt naast de ME, familie, vrienden en vrijwilligers van het Rode Kruis, ook meegezocht door medewerkers van Defensie, veteranen, boa's en brandweer. In een persbericht laat de politie weten dat er nog steeds aanmeldingen komen van mensen om te helpen zoeken, maar dat dit niet nodig is. Verder legt de politie uit dat in het onderzoek naar de verdachte beperkende maatregelen van kracht zijn. Dit betekent niet alleen dat de verdachte geen contact mag hebben met de

buitenwereld, maar ook dat de politie beperkt is in hetgeen zij kan delen wat betreft opsporingsinformatie. Uit voorzorg zet de politie hekken en graafmachines neer bij de kliniek in Den Dolder, voor het geval die nodig zijn voor onderzoek ter plaatse.

Woensdag 11 oktober

Het zoeken wordt op meerdere plaatsen voortgezet. Een deel van de zoektocht richt zich op het terrein van de kliniek Altrecht Aventurijn in Den Dolder. Een ander deel in de bossen in de omgeving van Landgoed Pijnenburg in Soest. Hier zoeken ME, politie, Defensie en vrijwilligers.

Woensdagmiddag zoekt de politie op basis van nieuwe onderzoeksinformatie ook in de omgeving van Zeewolde, Flevoland. Naar aanleiding van de media-aandacht en de aanhouding van P. meldt iemand zich als getuige en legt vervolgens een verklaring af. "Toen wij vroeger jong waren, gingen we altijd naar een bepaalde plek in Zeewolde. Daar zaten wij altijd." Vanuit het mogelijke scenario dat P. naar een voor hem bekende plek is gegaan, wordt de getuige meegenomen naar Zeewolde. Daar wijst hij een plek aan, die vervolgens als plaats delict wordt afgezet. De politie zoekt ter plaatse met ME en speurhonden.

Woensdagavond legt P. een verklaring af over waar hij het lichaam van Anne verborgen heeft. Dit is een plek in een natuurgebied in Zeewolde. Het is echter niet de plaats waar de politie eerder die dag heeft gezocht. De algemeen commandant neemt contact op met het hoofd Opsporing van het SGB0 om aan te geven dat de ME zich op de verkeerde plek bevindt. Om buiten het gezichtsveld van de pers te blijven, worden politiemensen op onopvallende wijze verplaatst naar de door de verdachte aangewezen locatie. 's Nachts wordt het betreffende gebied afgezet als plaats delict.

Donderdag 12 oktober

Donderdag treffen forensisch experts in het afgezette gebied een stoffelijk overschot aan. Na identificatie kan worden vastgesteld dat het inderdaad het lichaam van Anne is.

Om 18.00 uur wordt er een persconferentie gehouden, waarbij naast het Openbaar Ministerie, de politie en de burgemeester van Zeewolde, ook de oom van Anne Faber aan het woord komt. Bekendgemaakt wordt dat het lichaam van Anne is gevonden. Michael P. wordt naast betrokkenheid bij haar verdwijning ook verdacht van betrokkenheid bij haar dood. Het SGB0 'Vermissing Anne' wordt na zes dagen om 18.40 uur officieel ontbonden.

Hoofdstuk 2

Samenwerking, dilemma's en kansen

Samenwerking, dilemma's en kansen

In dit hoofdstuk staat de volgende vraag centraal:

Hoe verliep de samenwerking tussen politie en burgers bij het opsporingsonderzoek in deze zaak en welke dilemma's en kansen hebben de betrokkenen ervaren?

Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden zal eerst een beeld worden geschetst van hoe de samenwerking tussen burgers en politie in relatie tot het opsporingsonderzoek verlopen is. Omdat het opsporingsonderzoek niet los valt te zien van het zoekproces, zal ook het verloop van de samenwerking tijdens het zoeken nader worden toegelicht. Vervolgens wordt ingegaan op hoe de betrokkenen de dilemma's en de kansen hebben ervaren.

Hoe verliep de samenwerking tussen burgers en politie bij de vermissing van Anne Faber?

Uit de reconstructie komt naar voren dat de samenwerking tussen politie en burgers grofweg te onderscheiden is in een aantal verschillende fases: van een weinig hechte samenwerking en ondergeschikte rol van de politie in de eerste dagen van het zoekproces, tot een meer gelijkwaardige samenwerking in de loop van de eerste week, om te eindigen met de regierol van de politie vanaf het moment dat het SGB0 in werking treedt.

In de eerste dagen, het weekend van de melding en de maandag daarop, is er nog geen sprake van een duidelijke samenwerking tussen de politie en de familie en de vrienden bij het zoeken naar Anne. In eerste instantie zijn het de collega's van 'blauw' die in de omgeving van Baarn uitkijken. Dit naar aanleiding van de foto's die Anne via WhatsApp op de avond van haar vermissing heeft verstuurd. Dankzij de lokale kennis van de geüniformeerde collega's in het district Oost-Utrecht wordt vrij snel bekend waar de laatste selfie van Anne is gemaakt. Verder is er nauwelijks iets bekend. Feitelijk weten politie en burgers op dat moment evenveel. Of beter gezegd even weinig. De politie geeft via de media duidelijk aan dat het zoeken naar Anne in de omgeving van Baarn geen politiezoeking is, omdat er geen aanwijzingen zijn dat zij op dat moment in dat gebied verblijft. Het zijn daarom vooral de vrienden en familie van Anne die deze eerste dagen naar haar aan het zoeken zijn.

De houding van de politie ten opzichte van het zoeken wordt op dat moment als verwarrend en storend ervaren, volgens de woordvoerder van de familie. Het zoeken naar Anne door familie en vrienden is in het begin nog niet echt georganiseerd. Niemand van de aanwezige burgers heeft ervaring met een vermissing of weet wat te doen. De politie is wel in uniform aanwezig bij de door de familie georganiseerde zoekacties, maar faciliteert en stuurt deze niet. Dat zorgt voor verwarring bij de zoekende burgers, want mensen stappen in dergelijke situaties automatisch naar een 'uniform' voor aansturing en coördinatie.

De familierechercheurs leggen in het eerste weekend van de vermissing al contact tussen het opsporingsonderzoek van de politie en de familie. Er is geen sprake van een georganiseerde samenwerking tussen familie en vrienden van Anne en het opsporingsonderzoek vanuit de politie. De familierechercheurs, die dicht bij de familie staan, signaleren dat de afstemming tussen politie en familie rommelig verloopt. De familie heeft vooral veel (tactische) vragen over het opsporingsonderzoek, zoals: wat er gedaan wordt of er camerabeelden worden opgevraagd, et cetera. Via de familierechercheurs en de liaison krijgen zij wel informatie, maar deels door tijdgebrek kunnen lang niet al hun vragen worden beantwoord. Voor de familie is de informatie die de politie de eerste dagen van de vermissing geeft, niet voldoende. Zij geeft aan de politie op dat moment als een *black box* te hebben ervaren.

Vanaf dinsdag in de eerste week geeft de politie meer sturing aan het zoeken en aan de samenwerking met familie en vrienden. Het onderzoek naar de telefoon van Anne levert informatie op over de route die zij gefietst heeft en de locatie waar haar telefoon uitviel. Hiermee krijgt het zoeken ook een concrete richting. De laatste locatie van Annes telefoon wordt de focus van het opsporingsonderzoek. Het opsporingsteam geeft op basis van deze informatie sturing aan de zoekacties van een grote groep familieleden en vrienden. Geprioriteerde gebieden worden doorzocht met speurhonden en/of ME. Via de liaison stemmen politie en familie het zoeken af. De liaison geeft dagelijks een briefing aan de zoekers en instrueert hen hoe om te gaan met sporen. Aan het einde van de middag vinden twee vrienden de jas van Anne. Zij zijn aangesloten bij de zoekteams van de familie. Op dat moment wordt het gebied een plaats delict en leidt de politie het onderzoek. Overigens wist de politie wist niet dat het leden van het zoekteam van de familie waren die de jas hadden gevonden. Toen familierechercheurs later op de avond kwamen vertellen dat ze belangrijk nieuws hadden, was de vondst van Annes jas al bekend bij de familie.

Het omslagpunt in de samenwerking tussen burgers en politie vindt plaats op donderdag. De familie beseft dat de vermissing nog wel eens langere tijd kan duren en is van mening dat de politie het zoeken moet gaan coördineren. Er vindt een overleg plaats tussen de plaatsvervangend districtschef van het Team Districtelijke Aanpak (TDA) en de familie. Er worden afspraken gemaakt over: het informeren over belangrijke gebeurtenissen in het onderzoek, de inzet van ME en een andere locatie voor de familie om de zoektocht te coördineren. Het gesprek leidt tot meer wederzijds vertrouwen. Vervolgens neemt de politie meer de regie over het zoeken.

Vanwege de omvang en complexiteit van het zoekproces wordt het TDA aan het einde van de week opgeschaald naar een Staf Grootchalig- en Bijzonder Optreden (SGBO). Als gevolg van deze ontwikkeling neemt de politie binnen de samenwerking dan ook een leidende rol bij het zoeken. De doelstellingen van het SGBO zijn duidelijk: ondersteuning bieden aan de familie en aan initiatieven van burgers. Duidelijk is ook het uitgangspunt bij het zoeken: de politie heeft de regie. Vanaf dat moment wordt er gericht gezocht door de politie, onder andere met speurhonden, maar ook zoeken politie en burgers veel samen. In eerste instantie

alleen met familie, vrienden en bekenden van Anne. Later ook met onder andere vrijwilligers van het Rode Kruis en medewerkers van brandweer en Defensie. Het zoeken met de burgers valt onder de verantwoordelijkheid van het hoofd Ordehandhaving van het SGBO en wordt aangestuurd door de pelotonscommandant van de ME.

De samenwerking tussen het opsporingsonderzoek en familie en vrienden in het coördinatiecentrum verloopt gedurende een korte periode echter stroever. Daar zijn een aantal redenen voor: op zaterdag in de tweede week maakt de oorspronkelijke liaison plaats voor andere medewerker als contactpersoon voor de familie. Deze liaison is meer georiënteerd op de politie dan op samenwerking met de familie. Onder andere doordat deze medewerker informatie geeft over het omgaan met camerabeelden die in tegenstrijd is met eerdere afspraken met de familie, verandert de dynamiek in de samenwerking. Dit leidt tot frictie. De samenwerking wordt hersteld door de oorspronkelijke liaison weer terug te plaatsen in zijn rol, met de ondersteuning van een onderhandelaar. Niet om te onderhandelen, maar vanwege haar specifieke competenties.

Inmiddels gaat het opsporingsonderzoek in deze zaak steeds zwaarder wegen. De aanwijzingen dat er sprake is van een misdrijf stapelen zich op. Het terugvinden van Anne wordt steeds meer afhankelijk van het opsporingsonderzoek. Om dit onderzoek niet te schaden kan er maar beperkt informatie gedeeld worden met de familie. Hierdoor ontstaat een soort onvrede bij de familie en de coördinatoren van het coördinatiecentrum: zij geven veel, maar krijgen weinig informatie van de politie terug. Een voorbeeld: de familie wil graag weten waar zij kan gaan zoeken, maar krijgt geen informatie vanuit het opsporingsonderzoek, omdat het TGO geen locaties meer heeft waar zij willen dat burgers gaan zoeken. Uiteindelijk wordt dit op aangeven van de familierechercheurs omgedraaid: de familie geeft aan waar zij gaat zoeken en hoort het wel als dit niet goed is.

De familie ervaart als storend dat zij wel veel informatie met de politie deelt, maar vervolgens niet van het opsporingsteam hoort wat ermee gedaan wordt. Om een betere verbinding te krijgen tussen opsporing en de coördinatoren van het coördinatiecentrum, gaan mensen van het TGO en het SGBO in het tweede weekend langs bij de familie in het coördinatiecentrum. Om kennis te maken en om uitleg te geven over het opsporingsonderzoek. Zij doen dit op aandringen van de liaison en de familierechercheurs. In het coördinatiecentrum krijgen zij ook een presentatie over de bevindingen vanuit de burgeropsporing.

Op donderdag 12 oktober 2017, na een zoektocht van bijna twee weken wordt het lichaam van Anne Faber gevonden. Het zoeken naar Anne door de politie en de familie eindigt letterlijk gezamenlijk als op donderdagavond het Openbaar Ministerie, de politie, de burgemeester van Zeewolde en de oom van Anne in een persconferentie een verklaring afleggen.

Welke dilemma's ervaren de betrokkenen?

Tijdens de vermissing van Anne werden collega's van de politie geconfronteerd met diverse dilemma's en/of afwegingen. Als grootste dilemma's werden ervaren: wie de regie heeft, het delen van informatie en de constante mediadruk. Daarnaast benoemden de betrokkenen: bemoeizucht en verantwoordingsdruk, het verzamelen van camerabeelden, mogelijke klassenjustitie en verwachtingen van burgers dusdanig vaak dat deze als serieuze vraagstukken kunnen worden gezien. De dilemma's zijn schematisch weergegeven in figuur 4 en worden in de volgende paragrafen toegelicht.

Figuur 4: Dilemma's in de samenwerking tussen burgers en politie in relatie tot het opsporingsonderzoek

Burgers nemen het voortouw, maar wie heeft de regie?

Eén van de lessen die is geleerd uit voorgaande vermissingszaken, is dat de politie niet moet gaan strijden tegen door burgers opgezette zoekploegen, maar dit soort burgerinitiatieven juist moet omarmen, geven de betrokkenen bij de zaak Anne Faber aan. Het omarmen van actieve vormen van burgerparticipatie levert echter een dilemma op, namelijk de vraag wie nu feitelijk de regie heeft over het onderzoek en zoekproces. De politie of de burger?

Bij de vermissing van Anne bepaalt het Team Districtelijke Aanpak (TDA) in eerste instantie dat de regie over het zoeken bij de familie komt te liggen en dat de politie hierbij ondersteunt. Voor een belangrijk deel is dit ook een gevolg van het feit dat de politie op dat moment geen concrete aanwijzingen heeft over waar Anne zich kan bevinden, waardoor familie en burgers het voortouw nemen bij het zoeken. Bovendien blijkt de familie zich sneller te hebben georganiseerd dan de politie. Een bij de opsporing betrokkene: "Ik zou haast zeggen dat we als opsporing werden verrast door het contra-recherche team van burgers." Een andere bij het opsporingsonderzoek betrokkene concludeert dat door de snelheid en het organisatievermogen van de familie, de politie bijna tot (politie)participatie wordt gedwongen. Een betrokkene van de opsporing geeft aan: "Bij Anne Faber kwam de hectische fase van de start enorm in de versnelling omdat er massaal gezocht ging worden door burgers. Als opsporing vonden wij daar wel wat van. We wilden natuurlijk zelf ook zoeken." Weer een andere bij de opsporing betrokkene vertelt in dit verband: "Het omarmen werd ons ook wel een beetje opgedrongen door een heel actieve familie, met een eigen netwerk. En die daar heel professioneel mee omging."

Paradoxaal genoeg is het voor de familie in de eerste dagen niet duidelijk dat de regie bij het zoeken bij haar ligt. Wanneer zij dit na enkele dagen beseft, zien zij dit ook niet als wenselijk. De familie geeft in een gesprek met de plaatsvervangend districtschef expliciet aan meer coördinatie van de politie te verwachten bij de zoektocht. Ook het opsporingsteam heeft in de eerste dagen last van een gebrek aan regie en overzicht, omdat onduidelijk is door wie en waar in het gebied wordt gezocht. Een woordvoerder zegt daarover: "Het gaat pas een beetje lopen als er structuur in komt en het een TGO of SGBO wordt. Dat is ook de reden dat de familie de gelegenheid kreeg en dat deden ze ook heel goed. Die dachten: daar gaan we niet op wachten, en die hebben het helemaal zelf opgezet. Parallel een 'TGO' van de familie en een TGO van ons."

In de loop van de eerste week krijgt de politie steeds meer de coördinatie en de regie. Bij het in werking treden van het SGBO wordt de regierol van de politie ook in de doelstellingen geformaliseerd. Hoewel de politie op dat moment grotendeels leidend is bij het zoeken, wordt er vanuit het opsporingsonderzoek weinig gedeeld met de familie. De coördinatoren in het coördinatiecentrum ervaren hierdoor onvoldoende sturing van de politie.

Het delen van informatie

Een van de meest prominente dilemma's die de betrokkenen bij de vermissing van Anne hebben ervaren, is het delen van informatie. Bijna iedereen geeft aan dit dilemma gevoeld te hebben of heeft er in meer of mindere mate mee te maken gekregen. In feite gaat het hierbij om twee dilemma's, namelijk: *welke* informatie er wordt gedeeld en de *hoeveelheid* van informatie die wordt gedeeld.

In de praktijk is de vraag *welke* informatie te delen een lastige afweging. Vanuit de opsporing zijn er namelijk meerdere argumenten om terughoudend te zijn met het delen van informatie met de familie of een breder publiek. Ten eerste moet worden uitgesloten dat indien er sprake is van een misdrijf, de eventuele dader niet uit de familie of directe kring vrienden en bekenden van het slachtoffer komt. In de woorden van een betrokkene uit het opsporingsteam: "Je kunt wel zeggen dat je de familie veel gaat geven, maar daar moet je zó mee oppassen. En niet je eigen emotie de boventoon laten voeren, omdat het hele redelijke mensen lijken. Je weet niet hoe het zit. Je moet geen tunnel ingaan en je wilt meerdere scenario's openhouden." Zoals een andere betrokkene verder uitlegt: "Het stoorde de oom van Anne dat de opsporing bij aanvang veel informatie weg probeerde te halen en dat de familie maar weinig terugkreeg. Ze hadden openheid en vertrouwen prettig gevonden. Vanuit opsporing ben ik daar in aanvang heel terughoudend in, want ik weet niet wie jij bent."

Ook communicatie naar de buitenwereld kan betekenen dat de politie een mogelijke verdachte of verdachten informeert, iets waar terdege rekening mee moet worden gehouden bij de media- en communicatiestrategie.

Een tweede reden om terughoudend te zijn met het geven van informatie heeft te maken met daderwetenschap. Vanuit de opsporing wil men voorkomen dat wetenschap die alleen de dader tot zijn of haar beschikking heeft, zijn weg naar buiten vindt. Dit kan opsporingsonderzoek schaden. Toen de druk van de familie Faber om meer informatie te krijgen, begon toe te nemen, heeft de politie ervoor gekozen om naar de familie toe te gaan en uit te leggen hoe een opsporingsonderzoek werkt en waarom bepaalde informatie niet gedeeld kan worden. Uiteindelijk hebben de vertrouwensrelatie die gaandeweg ontstond tussen politie en familie en duidelijke onderlinge afspraken, ertoe geleid dat er op sommige momenten met de familie meer is gedeeld dan bijvoorbeeld met de media.

Een derde reden om bepaalde informatie nog niet vrij te geven is om te voorkomen dat relevante zoekgebieden worden overspoeld door burgers en pers. Met als mogelijk gevolg dat sporen of bewijsmateriaal worden vernietigd. Een medewerker van het opsporingsteam legt uit: “We hebben niet gedeeld waar haar GSM het netwerk uit is gegaan. Omdat dat het meest relevante gedeelte is op dit moment. Dat ga ik niet delen met tweeduizend goedbedoelende burgers. Die locatie houd ik voor mezelf. Op een afgelegen locatie hebben we hondengeleiders laten komen. Die hebben drie dagen buiten de pers heel minutieus dat gebied afgezocht. Dat deel ik op dat moment niet met hen⁴.”

Ondanks de dilemma's over het delen van informatie zijn de meeste betrokkenen het er echter wel over eens dat om burgerparticipatie echt te kunnen omarmen, de politie zelf ook informatie met burgers moet delen. Een bij de opsporing betrokkene concludeert: “Zeggen collega's: ‘Ik ga niet alles delen’ of: ‘Ik begin daar niet aan’, dan zeg ik dat je niet meer geschikt bent voor je werk. Dat durf ik wel te stellen.”

In deze zaak is volgens betrokkenen meer informatie gedeeld met de familie dan gebruikelijk in andere soortgelijke zaken. Voor een groot deel heeft dit te maken met het wederzijds vertrouwen tussen beide partijen. Betrokkenen geven aan dat dit vertrouwen er niet vanaf het eerste moment was, maar het gevolg was van de wijze waarop de familie zich opstelde. Dat zij ondanks de verschrikkelijke situatie waarin zij zich bevond, nog steeds voor rede vatbaar was. De familierechercheurs kregen al vrij snel de indruk dat er ruimte was om in vertrouwen zaken met de familie te bespreken. Een belangrijk moment is het eerste gesprek tussen de plaatsvervangend districtschef en de familie, waarin besproken wordt in welke volgorde het nieuws naar de verschillende partijen wordt gebracht. Ook wordt afgesproken dat de familie op sommige momenten iets meer informatie krijgt dan gebruikelijk en dat dit gebeurt op basis van strikt vertrouwen. Het leidende principe daarbij is ‘afpraak is afspraak’, waar de familie zich vervolgens ook aan houdt.

Naast de afweging *welke* informatie, vormt ook de *hoeveelheid* informatie die gedeeld kan worden een dilemma. In dit geval is er naast opsporingsonderzoek, sprake van een erg actieve, betrokken familie van de vermiste. De familierechercheurs vormden het directe contact tussen de familie en het TGO. Een tactisch coördinator is, naast het coördineren van het opsporingsonderzoek, verantwoordelijk voor de informatiestroom naar de familie via deze familierechercheurs. De familie heeft echter zoveel vragen die gedurende de hele dag via de familierechercheurs bij het opsporingsteam worden neergelegd, dat de tactisch coördinator een constante druk van de familie ervaart. Hoewel het belangrijk is om hun vragen te beantwoorden, in de hectiek van het TGO is hier simpelweg te weinig tijd voor. Uiteindelijk wordt het voor de tactisch coördinator in deze zaak te veel om het contact met de familierechercheurs te onderhouden en indirect de familie erbij. Wanneer de druk van de familie te groot wordt, leggen de teamleider en tactisch coördinator aan de familie uit dat het opsporingsteam alles leest wat zij inbrengt, maar dat er geen tijd is om alle vragen te beantwoorden of alle informatie terug te koppelen.

Constante druk door de (social) media

Een derde dilemma dat indirect betrekking heeft op het delen van informatie, is de *snelheid* waarmee informatie tegenwoordig zijn weg vindt in en naar de buitenwereld en de *druk* die hierdoor wordt uitgeoefend op de politie. Om de informatiestroom in de buitenwereld voor te zijn, wordt de politie gedwongen sneller en actiever te communiceren. De drijvende kracht achter die constante informatiestroom zijn de (social) media. Een woordvoerder zegt hierover: “Een dilemma voor de media-unit is in eerste instantie ‘waar haal je info vandaan, wat is goed?’ Door de enorme aandacht voor de verdwijning van Anne ontstaat voortdurend de druk dat je als politie iets moet zeggen. Een dilemma is wat ga je vertellen: dat is in eerste instantie basaal en algemeen.”

De druk om als politie iets te zeggen hebben alle betrokkenen in meer of mindere mate gevoeld. Niet alleen de media en het publiek wilden weten wat er aan de hand was, vooral de familie en de vrienden hadden een heel grote behoefte aan informatie. Binnen de opsporing, het TDA en later SGBO, moest voortdurend de afweging worden gemaakt welke informatie gedeeld kon worden zonder dat het onderzoek in gevaar te brengen. In eerste instantie heeft het TDA en later het SGBO, duidelijke interne afspraken gemaakt. Er zijn richtlijnen opgesteld voor het delen van informatie. Zo is de volgorde van informeren als volgt vastgesteld: familie, bestuur, collega's, media. Door de snelheid waarmee informatie wordt gedeeld via de (social) media is het echter lastig om deze communicatielijn te waarborgen. Alle burgers die meehelpen zoeken, beschikken ook over social media. Het is niet of nauwelijks te voorkomen dat foto's van sporen worden gedeeld via bijvoorbeeld Facebook.

In dit geval is de jas gevonden door een van de zoekteams van de familie, dat zich keurig aan de instructies had gehouden en ook geen foto's op social media heeft geplaatst. De vraag is uiteraard of het erg is dat bepaalde informatie naar buiten komt. Zoals een betrokkene uit het opsporingsteam zegt: “Stel dat een foto van de jas op Facebook komt, dan gaat het DNA

⁴ Ondanks dat de politie die locatie niet deelde, hebben zoekteams van de familie diezelfde avond in de omgeving gezocht.

er niet af. Het is erger als iemand er aan komt. De politie denkt nog steeds: het is van ons, maar dat is niet meer. Je moet je alleen afvragen of we hier schade van gaan ondervinden.” Volgens een andere betrokkene uit het opsporingsteam is het in ieder geval een gegeven dat het gebeurt: “Wen er maar aan, dat in deze tijd binnen no time een filmpje op internet staat. In het slechtste geval vinden ze het lichaam nog en zie je het ook zo terug. Je kunt er wel boos om worden, maar dat voorkom je niet.” Ook in het SGBO werd de druk van de media gevoeld. Een bij het SGBO betrokkene reflecteert hierop: “Zeker de eerste dagen was het spannend, omdat de kans bestond dat je werd ingehaald door de media. Het was lastig om er vóór te komen. Na de eerste dagen kregen we het gevoel dat je grip kon krijgen en zelfs die hele grote media-aandacht ook nog kon beïnvloeden.”

De snelheid van het verspreiden van informatie heeft niet alleen te maken met het delen van nieuws door de media, maar met op welke wijze pers en burgers tegenwoordig nieuws vergaren. Journalisten gebruiken social media om burgers op te roepen om relevante informatie bij hen te melden (Figuur 5).

Figuur 5: Oproep via Twitter van een journalist om tips te melden (Van Wely, 2017)

Het leegpompen van de vijver in het Blookerpark werd door een lokale nieuwszender live gestreamd. Bij de vindplaats van het lichaam van Anne kreeg de politie te maken met een helikopter van de pers, die boven het gebied in de lucht hing. Dit is een nieuwe ontwikkeling die vergaande consequenties heeft voor het politiewerk, legt een woordvoerder van de politie uit: “Voor ons is heel belangrijk dat we duidelijkheid hebben over wat we mogen communiceren. Waar we in deze tijd last van hebben is de stroperigheid van het mogen melden van dingen. [...] Je moet tegenwoordig heel erg zorgen dat je op het juiste moment de juiste mensen informeert. Om een hoop gezeik te voorkomen. Maar dat is zo moeilijk. Omdat het buiten zo snel gaat.” Aan de andere kant moeten soms maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat informatie ‘lekt’. Toen het zoekgebied na de verklaring van P. naar Zeewolde werd verplaatst, zag de politie zich genooddaakt om dit zo onopvallend mogelijk te doen, om

te voorkomen dat de pers er lucht van kreeg. Omdat anders het risico bestaat dat er mensen naar deze plek komen en mogelijke sporen vernietigd worden. Maar ook om te voorkomen dat de media de nieuwe locatie zouden bekendmaken nog voor de familie op de hoogte was gesteld.

De druk van de media blijft niet alleen beperkt tot de politie, maar richt zich ook rechtstreeks op de familie. Zoals de oom van Anne aangeeft: “Voordat de witte pakken zijn gesignaleerd, krijg je al appjes van journalisten: wist je dat ze daar zoeken? Het is bijna onmogelijk om de familie eerder te informeren.” Media benaderen de familie actief om informatie los te krijgen. De oom van de Anne gaf later ook aan dat de familie de druk van de media als heel erg groot heeft ervaren, maar dat zij hiermee om konden gaan en er zelfs bewust gebruik van hebben gemaakt. (H. Faber, persoonlijke communicatie, 11 juni 2019) Een familie die hier niet goed op is voorbereid, kan gebruikt of misbruikt worden door de media, met mogelijk schade voor henzelf of het onderzoek tot gevolg. Het SGBO ziet omgaan met de media naast het zoeken en de opsporing, dan ook als een van de drie grote klussen. Enkele betrokkenen van de politie geven aan dat het mooi zou zijn als de politie de familie daarbij kan ondersteunen.

Hoe de druk van buitenaf invloed heeft op de snelheid van handelen van de politie, wordt geïllustreerd door de wijze waarop men is omgegaan met de identificatie van het stoffelijk overschot. Het opsporingsteam wil honderd procent zekerheid dat het daadwerkelijk om het lichaam van Anne gaat voordat er informatie naar buiten gaat. Omdat identificatie door middel van DNA te lang duurt, wordt ervoor gekozen om ter plaatse een gebitsidentificatie uit te voeren.

Verantwoordingsdruk richting politiecollega's en burgers

De enorme (media)aandacht heeft tot gevolg dat veel mensen willen meehelpen en meedenken. De vermissing roept veel reacties op van politiemedewerkers uit het hele land, die vervolgens contact opnemen met de betrokken collega's van 'blauw' of van de opsporings-teams. Collega's bieden aan te mee zoeken, zoals de beredenen die zich melden bij de liaison. Vaak nemen collega's ook contact op met goedbedoeld advies, over bijvoorbeeld particuliere zoekgroepen, speurhondenverenigingen of onderdelen van Defensie die mogelijk kunnen helpen. Of tips over de inzet van technologie, zoals drones. Wat deze medewerkers zich vaak niet realiseren is dat er vanuit het onderzoek al het nodige wordt gedaan. Dat er al contacten met andere organisatieonderdelen en partners zijn gelegd en dat er achter de schermen veelvuldig afstemming plaatsvindt. Zo heeft het opsporingsteam contact met experts van de Landelijke Eenheid over de inzet van *combat trackers*⁵ van Defensie en bepaalde particuliere speurhondenverenigingen. In beide gevallen wordt besloten deze niet in te zetten. In het eerste geval is het argument dat het gebied zich daar niet voor leent, omdat er al zoveel mensen ter plaatse zijn geweest. In het tweede geval vanwege eerdere

5 Tracking is de vaardigheid om een spoor van bijvoorbeeld een prooi of doelwit te volgen en te interpreteren.

negatieve ervaringen. De aandacht en adviezen van collega's hebben echter tot gevolg dat betrokkenen keer op keer de gemaakte keuzes moeten uitleggen en verantwoorden. Een medewerker van het opsporingsteam zegt dit als zeer storend te hebben ervaren in de hectiek en drukte van het onderzoek. De liaison geeft aan dat hij in eerste instantie in het hele land genoteerd staat als 'coördinator zoeken', met als gevolg dat hij via 0900-8844 de hele dag wordt gebeld door mensen die mee willen helpen zoeken. Op dat moment vindt hij daar erg veel last van bij het doen van zijn werk.

De betrokken politiemensen voelden de verantwoordelijkheid ook richting burgers drukken, want ook zij leverden informatie aan. Deze kennis en informatie was deels afkomstig uit de directe familie- en vriendenkring van Anne in het coördinatiecentrum. Daarnaast werd de politie actief benaderd via de tiplijnen en social media met informatie, theorieën en scenario's. Door informatie te vragen, worden er verwachtingen gewekt over opvolging en terugkoppeling en dat is een dilemma. Want door de massaliteit van de reacties en keuzes die in het opsporingsonderzoek worden gemaakt, is dit in praktijk niet altijd mogelijk. Een bij het SGBO betrokkene geeft het voorbeeld van een theorie dat Anne mogelijk zou hebben geschuild onder een ecoduct: "We hadden bijvoorbeeld een cartograaf, die een heel plausibel verhaal had. Het klopte niet, maar het verhaal an sich had gekund. Hij vertelde daar ook serieus over. Maar op de vraag: 'Is de politie al bij u geweest?', bleek dat nog niet het geval. Qua beeldvorming is dat heel raar. Dus we hebben wel gezegd: 'Zorg dat er in ieder geval contact wordt gemaakt en gekeken wordt naar wat die man heeft bedacht.' En dan kun je eventueel nog iets zeggen over wat we er mee kunnen doen. Maar zorg ervoor dat die man er vertrouwen in heeft dat er op een serieuze manier naar gekeken wordt. Daar is toch twee dagen overheen gegaan." Een bij communicatie betrokkene vult aan: "Doe aan verwachttingsmanagement. Dat heb ik met de zaak Anne Faber ook gedaan. Honderd keer tegen de media geroepen en ook getwitterd: Hartstikke goed, blijf meedenken. Maar wij kunnen onmogelijk iedereen persoonlijk, nu al antwoord geven. Je moet er ook een beetje mee spelen. Mensen worden niet ongeduldig of narrig. Als je ze maar meeneemt in het proces en hen serieus neemt."

Moet de politie kostbare tijd en capaciteit investeren in de verantwoording naar collega's en burgers? Dat is een dilemma. In het uiterste geval kunnen verwachtingen van familie of publiek er zelfs toe leiden dat de uitgangspunten van het opsporingsonderzoek onder druk komen te staan.

Het uitvoeren van opsporingshandelingen door burgers: camerabeelden

Eén van de meest concrete dilemma's of knelpunten in de samenwerking is dat burgers opsporingshandelingen uitvoeren. Tijdens de vermissing van Anne Faber speelde dit vooral bij het verzamelen van camerabeelden door burgers. Feitelijk liggen aan dit voorbeeld onduidelijkheid over de regie en onduidelijke onderlinge afspraken ten grondslag.

Maar omdat nagenoeg alle betrokkenen frictie in de samenwerking rondom camerabeelden expliciet benoemen, wordt dit als afzonderlijk dilemma weergegeven.

In de eerste dagen na de verdwijning neemt de familie het initiatief om camerabeelden te verzamelen van de omgeving en van de route die Anne mogelijk gefietst heeft. Het doel is om meer duidelijkheid te krijgen over waar zij voor het laatst gezien is en wat er voorgevallen kan zijn. Voor het opsporingsteam wordt al vrij snel duidelijk dat aan dit burgerinitiatief geen halt kan worden toegeroepen. Burgers gaan de straat op en benaderen zelf horecagelegenheden, bedrijven en particulieren op zoek naar beelden waar Anne mogelijk op te zien is. Dit levert resultaat op, want op een gegeven moment beschikt de familie zelfs over meer beelden dan de politie. Vanuit de opsporing merkt men echter op dat het opvragen van camerabeelden door burgers, maar ook door de politie elkaar begint tegen te werken. Het is bijvoorbeeld voorgekomen dat politiemedewerkers ter plaatse komen om te horen te krijgen dat er al mensen aan de deur zijn geweest om beelden op te vragen. Vervolgens werden zij naar de familie doorverwezen. Ook worden niet alle door de familie verzamelde beelden gedeeld met de politie. Er ontstaat een soort van chaos, waarbij niet duidelijk is wat aan wie is meegegeven. Zoals een betrokkene van het opsporingsteam zegt: "Het TGO heeft de camerabeelden over zich heen laten komen. Er was een coördinator camerabeelden, maar burgers deden precies hetzelfde. Soms waren burgers eerder. Dat staat klungelig. Toen zijn er afspraken gemaakt. Dat moet je regelen."

Deze afspraken vormen eerst nog een bron van spanning tussen familie en politie, omdat de familie van verschillende mensen uit het opsporingsteam wisselende instructies krijgt. Hierdoor weet men niet goed waar men aan toe is. Uiteindelijk speelt de liaison, die een goed contact heeft opgebouwd met de familie, een belangrijke rol bij het maken van duidelijke afspraken tussen politie en familie over de camerabeelden. Uiteindelijk zijn verschillende door de familie opgehaalde beelden gedeeld met het opsporingsteam, ondanks enkele technische beperkingen. Het opsporingsteam zelf vraagt ook actief beelden op, maar men ziet het als een mooie ontwikkeling dat burgers hier ook capaciteit in steken. Bovendien is het volgens diverse betrokkenen ook een mooie kans: burgers mogen zomaar beelden opvragen, terwijl de politie daar een vordering voor nodig heeft.

Klassenjustitie

De verdwijning van Anne Faber houdt in de nazomer van 2017 twee weken lang het hele land bezig. Verschillende mensen binnen en buiten de politieorganisatie geven verklaringen waarom deze zaak zoveel mensen aangrijpt en tot massale betrokkenheid en actie leidt. Het gaat om een onschuldige, knappe jonge vrouw. Blank, blond, middenklasse. Voor veel mensen herkenbaar als dochter, vriendin of buurmeisje. Het bericht van haar vriend gaat viral op social media en bereikt in korte tijd heel veel mensen. Haar laatste selfie, waarop ze doorweekt van de regen te zien is, raakt veel mensen emotioneel. Het nieuws van haar verdwijning komt in een relatief medialuwe periode. De familie Faber komt direct in actie, weet zich goed te organiseren en goed gebruik te maken van het netwerk dat zij tot haar beschikking heeft. In de twee weken – van aanloop tot het vinden van Anne – is er bijna om de dag wel een nieuwe ontwikkeling te melden: van het vinden van de jas, de fiets, de rugtas,

het DNA, de aanhouding van de verdachte tot het vinden van het lichaam. Hierdoor blijft de zaak nieuwswaarde houden en als actueel onderwerp op de voorgrond staan.

De hoge mate van inzet door burgers en politie roept ook vragen op. Met name de vraag of een ander slachtoffer in een andere situatie, met een minder georganiseerde familie, ook op een vergelijkbare inzet van onder andere de politie had kunnen rekenen. In hoeverre valt een grootschalige politie inzet te rechtvaardigen wanneer andere vermissingen daarbij in ogenschouw worden genomen? Meerdere betrokkenen geven aan zichzelf deze vraag ook te hebben gesteld of hebben deze gekregen van collega's of mensen in de privésfeer. Het maatschappelijke dilemma is: in hoeverre komt door het omarmen van burgerparticipatie, het recht op gelijke behandeling onder druk te staan? Zoals een bij het SGB0 betrokkene reflecteert: "Wat ik mezelf altijd afvraag. Stel dat Jan en Piet de Stratenmaker te maken krijgen met een ernstig feit. Krijgen die dan ook een kamer in het gemeentehuis? Of een onderkomen bij de politie, de reddingsbrigade, et cetera? In dit geval had de familie goede contacten. Stel dat de algemeen commandant niet het goede gevoel bij de familie had aangeboord en niet hun vertrouwen had gewonnen, dan bestond de kans dat de familie de vermissing en het zoeken naar Anne zouden hebben geëscaleerd. En dan kwam je vanuit hun netwerk meteen bij de minister van Justitie uit en of bij korpschef Akerboom. Terwijl Jan en Piet de Stratenmaker misschien hoogstens bij het sectorhoofd uitkomen. Wij hebben ons ook de vraag gesteld of er sprake is van klassenjustitie."

Verwachtingen ten aanzien van de politie

Een dilemma dat in de zaak van Anne Faber feitelijk niet concreet heeft gespeeld, maar door verschillende betrokkenen wel als potentieel risico werd gezien, is de vraag: hoe en wanneer ga je de inzet van de politie afbouwen als de zaak zich niet verder ontwikkelt? Een van de kenmerken van de zoektocht naar Anne is dat er na een paar dagen bijna om de dag een doorbraak of fundamenteel nieuws was. Hierdoor bleef de aandacht van de media en het publiek volop op de zaak gericht. Maar het betekende ook dat de politie steeds weer nieuwe aanknopingspunten had om door te zoeken en verder te gaan in het opsporingsonderzoek. Het vinden van de sporen, de uitslag van het DNA-onderzoek, de aanhouding en de verklaring van de verdachte volgen elkaar in hoog tempo op. In het ongunstigste scenario stagneert het onderzoek echter door een gebrek aan aanknopingspunten. Op een gegeven moment komt de politie dan voor de situatie te staan dat de inzet moet worden afgebouwd of helemaal moet worden gestopt omdat deze niet langer te rechtvaardigen is. Dan ontstaat het dilemma dat: hoe iets wat zo bekend is en zoveel mensen bezighoudt, teruggebracht kan worden naar een niveau dat het publiek de stap terug acceptabel vindt, omdat de politie de meest relevante plekken heeft afgezocht. Betrokkenen geven aan dat de familie dat in deze zaak niet zou accepteren en waarschijnlijk naar de media zou stappen, wat de samenwerking tussen politie en burgers zou bemoeilijken. Om het dilemma te schetsen, maken betrokkenen bij de politie de vergelijking met de vermissing van Sybine Jansons in 1999. In deze zaak werd het slachtoffer na vijf weken teruggevonden. In die weken verslechterde het contact tussen politie en familie. Het lukte de politie niet een cadans te vinden en samen op

te trekken. De ervaring met deze vermissing vormde voor enkele betrokkenen een extra drijfveer om te investeren in de verbinding met de familie van Anne Faber. Het extra investeren in de relatie heeft er in de zaak van Anne voor gezorgd dat er geen frictie ontstond met de familie. Iets dat bij voorgaande zaken meerdere keren wel het geval was, waaronder bij de vermissing van Sybine Jansons.

Ook wanneer de politie haar inzet niet vermindert, kan het afbouwen van het sturen van burgerinitiatieven een dilemma zijn. Een bij de opsporing betrokkene zegt daarover: "Op een gegeven hadden we geen zoekgebieden meer waar we burgers wilden hebben. Terwijl je ook beseft dat je dat honderd keer kunt uitleggen en zelfs als de familie dat begrijpt, gaan al die lieve, behulpzame mensen die boodschap niet slikken. [...] Je kunt niet zeggen: We hebben vandaag niets te doen voor jullie. Dan gaan ze zelf dingen verzinnen en dan ben je de regie kwijt. Dat wil je als politie niet hebben. Dus dat zijn hele lastige dilemma's."

Welke kansen ervaren de betrokkenen?

Naast dilemma's signaleerden betrokkenen vanuit de politie ook enkele kansen met betrekking tot de burgerinitiatieven en de samenwerking die daaruit voortkwam. In deze paragraaf worden de belangrijkste kansen beschreven, die de betrokken medewerkers hebben ervaren bij de zaak Anne Faber. Figuur 6 geeft een schematisch overzicht van de kansen.

Figuur 6: Kansen in de samenwerking tussen burgers en politie in relatie tot het opsporingsonderzoek

Honderden extra ogen en oren tijdens het zoeken

Burgers toonden een enorme betrokkenheid bij de vermissing van Anne Faber. Mensen leefden niet alleen mee met de familie en vrienden, heel veel mensen meldden zich aan om te helpen met zoeken en gingen dit zelfs op eigen initiatief doen. In eerste instantie beperkten de zoekende burgers zich tot de directe kring van familie en vrienden van Anne. Naarmate de verdwijning langer duurde, werd ook ondersteuning geboden door mensen buiten de directe kring, zoals particuliere zoekgroepen en overheidsinstanties (brandweer en Defensie). De animo om te helpen zoeken was op een gegeven moment zo groot dat de politie vanaf donderdag 5 oktober mensen die willen helpen zoeken, oproept zich aan te melden via 0900-8844. Zoekacties kunnen dan gecoördineerd worden en het risico op het vernietigen

van sporen beperkt. Vanaf 7 oktober laat de politie weten geen extra ondersteuning van burgers meer nodig te hebben. In de woorden van een bij het SGBO betrokkene: “Het was niet even met twintig man een weiland doorkruisen. Als je de beelden zag, het ging om enorme aantallen mensen. Mensen die zich vrijwillig aandienen, noem het maar op. En dat de pelotonscommandant zegt: ‘Ik kan wel met tweehonderd man zoeken, maar het moeten er geen vijfhonderd worden.’ En het sentiment werd ook heel groot, als je het hebt over hoe het zoeken gaat. Mensen gaan zichzelf aanbieden.”

De enorme aantallen vrijwilligers die zichzelf aanbieden, vormen enerzijds een dilemma voor de politie. Het wordt een ingewikkelde taak om het zoekproces te coördineren en de regie te behouden. Anderzijds vormen deze mensen ook een kans om de beschikbare capaciteit voor het zoeken uit te breiden. Een bij de opsporing betrokkene geeft aan: “Het zoeken met zoveel mensen, daar kun je niet meer omheen. En dat moet je ook niet willen, vind ik. Het is ook hartstikke fijn dat mensen goed om zich heen kijken. En meedenken en meehelpen met dingen vinden. Mijn ervaring is ook wel dat als je deze mensen goed instrueert⁶ en laat zien dat je ze serieus neemt ze het ook goed doen. Ik bedoel, ze hebben zelf geen bebloede jassen uit de bosjes getrokken. Het is keurig gegaan zoals we gezegd hadden, namelijk: ‘Als je iets ziet, dan laat je die mensen van de forensische opsporing komen.’ Dat vind ik echt superpositief.”

De mogelijkheid die de enorme betrokkenheid van burgers biedt om op grote schaal en met veel mensen in een uitgebreid gebied te gaan zoeken, ervaren de meeste betrokkenen als een kans. Die kans zit volgens enkelen met name in de eerste fase van het opsporingsproces. Een betrokkene legt uit: “Ik denk ook dat er weinig afbreukrisico in zit. Tenzij ze door allerlei sporen heen banjeren. Maar het afbreukrisico is nu niet groot omdat je helemaal geen daderkennis hebt die verloren kan gaan, dat scheelt. Niet iedere zaak leent zich voor burgerparticipatie. Als je een zaak hebt met daderwetenschap. Als je dingen moet prijsgeven die je niet zou willen geven aan burgers, dan wordt het lastig. Maar wij begonnen ook *out of the blue*, zonder iets. Dan kun je iedere burger er wel bij betrekken, want die weet net zoveel als jij.”

Deze constatering over de mogelijkheden van burgerinzet is ook duidelijk terug te zien in de wijze waarop het zoeken naar Anne in de loop van de vermissing anders georganiseerd werd. In het begin was niet duidelijk waar er gezocht moest worden. Op dat moment neemt de familie het voortouw, met ondersteuning van de politie. Gaandeweg wordt er op basis van telecomgegevens en aangetroffen sporen meer duidelijk. Vanaf dat moment wordt de politie meer sturend en leidend, eerst rechtstreeks vanuit het TGO en later vanuit het SGBO. Naarmate de zekerheid over bepaalde gebieden toeneemt en er steeds minder zoekgebieden overblijven waar burgers kunnen zoeken zonder het risico sporen te vernietigen, neemt de

sturing op het zoeken door burgers op basis van opsporingsinformatie daarom steeds verder af.

Over één ding zijn de meeste betrokkenen van de politie het achteraf eens: burgers zijn in deze zaak de sleutel geweest. In de eerste plaats omdat de jas door een zoekteam van de familie is gevonden op een heel onlogische plaats in het zoekgebied, op een plek die voor de politie op dat moment nog geen prioriteit had. En in de tweede plaats doordat zij dermate zorgvuldig met de jas zijn omgegaan, is het DNA-spoor dat daarop zat, behouden gebleven en leidde zo naar de verdachte.

‘If you can’t beat them, join them’ (and take the lead)

Wanneer betrokkenen van de politie gevraagd wordt naar hun ervaringen bij de vermissing van Anne Faber, refereren zij regelmatig naar de verdwijningen van Sybille Jansons, (1999), Ruben en Julian (2013) en Savannah Dekker (2017). Opmerkelijk is dat met deze zaken niet alleen ervaring is opgedaan met het omgaan met burgerinitiatieven, maar dat de lessen die daaruit zijn getrokken bij hen ook tot een omslag in het denken hebben geleid. Waar men het allemaal over eens is, is dat het grootste verschil met voorgaande zaken is dat in de zaak van Anne Faber het omarmen van burgerinitiatieven is nagestreefd.

Terugkijkend op de zaak van Ruben en Julian licht een betrokkene van de opsporing dit toe: “Wat ik daarvan heb geleerd, is dat we het toen een beetje van ons af hebben gehouden. Terwijl ik nu gezegd heb: ‘Dat houd je niet tegen. Omarm het maar.’ Het maakt me eerlijk gezegd niet uit wie haar vindt, als ze maar gevonden wordt. De winst is ook dat op het moment dat je het naar je toetrekt, je het beheersbaar maakt en mensen met instructies de wei in kan sturen. Dat je ervoor kan zorgen dat als er wat wordt aangetroffen, dat er dan geen heel spoorvernietigingscommando overheen gaat. Dat is altijd de terughoudendheid die we als politie gehad hebben. [...] In dit geval heeft dat wel zijn nut bewezen.”

Een andere bij de opsporing betrokkenen reflecteert: “Kennelijk heeft de zaak van Ruben en Julian voor een kentering gezorgd. Toen was de gedachte: daar hebben we last van en we moeten die mensen proberen weg te houden. Maar dat kan natuurlijk niet. De essentie van die zaak die is blijven hangen is: we moeten dat niet tegenhouden, we moeten dat omarmen. We moeten dat zo snel mogelijk goed regelen met die mensen. [...] Het omarmen zat voor een deel in dingen willen uitleggen aan mensen. Er zijn een paar keer mensen van de opsporing aangesloten bij een briefing van het zoeken. En zo hebben we heel erg geprobeerd om korte lijntjes te houden met degenen die het zoeken regelden. Om ook informatie te kunnen delen.”

Ook vanuit de afdeling Communicatie werd dit voortschrijdend inzicht gedeeld: “Ten tijde van de grote zoekacties naar Ruben en Julian werd er vanuit het onderzoeksteam tegen mij gezegd: ‘Zeg maar: niemand het bos in. Dat kan eventueel plaatsen delict verstoren.’ Ik reed terug en dacht: denk even na. Het is Pinksterweekend. Natuurlijk gaat iedereen het bos in.

⁶ In de eerste dagen werd dit door de liaison gedaan en later, tijdens het SGBO, door de pelotonscommandant van de ME.

We hebben nergens aangegeven waar het zou kunnen zijn. Het kan heel Nederland zijn. Ik belde terug en zei: 'Ik ga echt niet zeggen: niet het bos in. Dan ben je niet geloofwaardig. We gaan het anders doen.' Dat is dan de leer. Laten we proberen verbinding te maken. Dus als je gaat zoeken: 'Het zijn kinderen, dus wees verstandig en ga niet met je kinderen zoeken. Als je toch wilt meehelpen zoeken, meld je dan aan bij de politie, zodat we weten waar je gaat zoeken.' Zo ontstonden er allerlei dingen. En dat zie je in de Faber-zaak duidelijk terug. De familie is heel erg actief geweest, maar wij hebben ook beter kunnen coördineren."

Deze open houding ten opzichte van burgerinitiatieven wordt heel erg benadrukt toen de zaak op de vrijdagmiddag van de eerste week een SGB0 werd. Het ondersteunen van de familie en het faciliteren en coördineren van burgerinitiatieven worden op dat moment onderdeel van de formele doelstellingen. Het contact dat in de eerste week met de familie en zoekers was opgebouwd, wordt verder uitgebreid. Het gevolg was dat burgers en politie steeds meer echt samen aan het zoeken waren naar Anne. Alle initiatieven konden in goede banen worden geleid.

Eén van de belangrijkste lessen en grootste kans bij zowel de zaak Anne Faber als voorgaande zaken, is dat een burgerinitiatief beheersbaar gemaakt kan worden door deze niet proberen tegen te houden, maar juist te omarmen. En vervolgens zodanig om te buigen dat de politie er geen last van ondervindt, maar er juist baat bij heeft. In de woorden van een bij de opsporing betrokkene: "Als je al aanbiedt om op je vrije dag te gaan zoeken, waarom zouden wij als politie daar dan last van moeten hebben? Maar als je het niet aanstuurt, dan loop je wel risico. Dan loopt het dwars door elkaar heen."

Specifieke kennis en expertise onder burgers

Op het eerste gezicht is het massale zoeken door burgers een van de meest opvallende kenmerken van de vermissing van Anne Faber. Maar volgens betrokkenen is dat vergeleken met voorgaande zaken niet datgene wat deze zaak écht uniek maakt. Wat bij de zaak Anne Faber anders was, was de snelheid waarmee de familie te werk ging en de organisatiegraad. De familie beschikte over heel specifieke kennis, expertise en vaardigheden, wat versterkt werd door een professioneel netwerk. Een half jaar later, op een door de School voor Politieleiderschap georganiseerde bijeenkomst, schetst de oom van Anne Faber een beeld van hoe de familie te werk ging en waarover zij allemaal de beschikking had:

In het begin zoeken de burgers vooral provisorisch, daarna ontstaat er een soort commando-structuur in de aansturing vanuit de familie. Er zijn meerdere coördinatoren, zij zich richten op specifieke thema's. Een coördinator stuurt de mensen aan die in de omgeving en in de bossen gaan zoeken. Een coördinator houdt de Whatsapp-groepen bij. Om vervuiling te voorkomen wordt er elke dag een nieuwe groep aangemaakt. Een coördinator verzamelt de camerabeelden en stuurt mensen erop uit om camerabeelden op te halen bij bedrijven, horecagelegenheden en particulieren. Over het ophalen van camerabeelden worden afspraken gemaakt met het onderzoeksteam, dat gebeurt via de liaison. Een team houdt zich bezig

met alles wat in de buurt aanwezig is, zoals de forensische kliniek Altrecht Aventurijn, het AZC, et cetera. Men neemt bijvoorbeeld contact op met de instelling en met omwonenden in het gebied waar Anne vermist is geraakt. Ook wordt er gezocht op internet: mensen scannen social media op zoek naar tips en aanwijzingen.

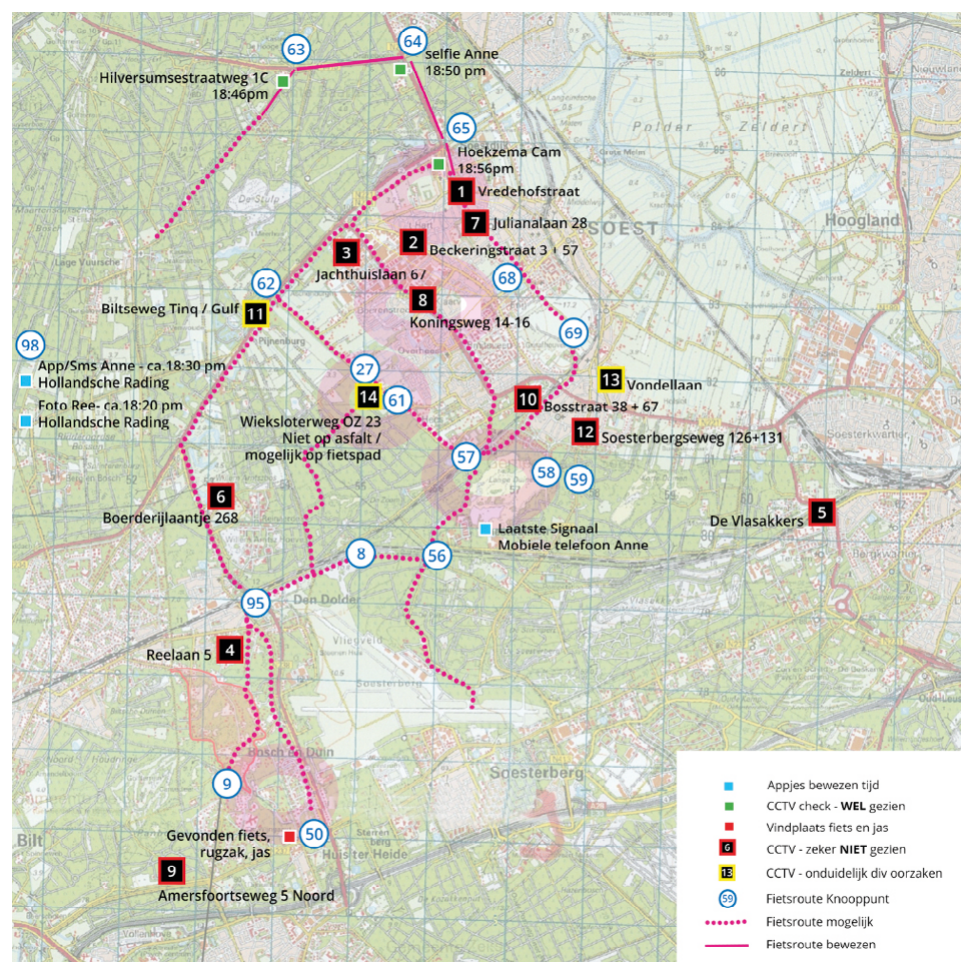
Binnen de familie vindt niet alleen aansturing plaats op verschillende thema's. Zij schakelt ook vrienden, kennissen en bekenden met specialistische kennis in. Een vriend van Anne is helikopterpiloot bij de Landmacht. Hij zorgt ervoor dat de familie snel over betere kaarten van de omgeving beschikt dan de politie. Er is een Google Maps-specialist die elk verkeersbord in de omgeving kan aflezen. De familie krijgt hulp van professionele filmmakers die camerabeelden kunnen uitvergroten. Er zijn fietskoeriers die 'ieder sleutelgat in de omgeving kennen'. Op basis van de beschikbare informatie worden scenario's opgesteld en analyses gemaakt. Daarnaast is er een uitgebreid netwerk in de media. Via vrienden en familie is er in de woorden van de oom van Anne: een adresboek van 'iedereen die er in Nederland toe doet'. Waaronder directe contactgegevens van korpschef Akerboom en de minister van Justitie.

De oom van Anne zegt later dat hij het raar vindt dat hoewel de familie over deze kennis beschikte, de politie er geen gebruik van maakte. Betrokkenen van het SGB0 erkennen dat. "Als je kijkt naar wat voor gebruik we hebben gemaakt van de informatie van de familie, dan is dat marginaal geweest. Als ik heel eerlijk ben. Het is ook een hele complexe en ad hoc-situatie. Je moet je voorstellen dat er een TGO draait met een eigen recherche- en informatie-groep en er draait een SGB0."

Hoewel de kennis en expertise van de familie niet actief werd uitgevraagd, werd de door hen aangeleverde informatie wel serieus genomen en onderzocht. Vanuit de opsporing gaf men aan dat de scenario's en analyses van de familie geen nieuwe zaken aan het licht brachten voor het opsporingsteam. Een van de betrokkenen zegt hierover: "Veel dingen die de familie had bedacht, waren standaard voor ons en hadden wij al eerder bedacht. Op dit punt liep de familie achter ons aan."

Betrokkenen geven echter aan dat ook deze informatie van waarde kan zijn voor het opsporingsonderzoek, bijvoorbeeld omdat zij de conclusies van het opsporingsteam bevestigt of juist voorkomt dat het opsporingsonderzoek last krijgt van tunnelvisie. Vanuit de opsporing wordt aangegeven: "De familie had contra hetzelfde gedaan als wat wij hebben gedaan. Dat was ook mooi. De familieleden hadden natuurlijk niet deze [telecom]gegevens. Maar zij zijn ervan uitgegaan dat Anne deze route gereden moest hebben. Zij zijn uitgegaan van dit verhaal, zonder de onderbouwing op basis van telecomgegevens, en daarop doorgegaan. Uiteindelijk kom je dan toch op hetzelfde gebied uit. Daar vind je elkaar. We zitten qua gebied goed, daar moeten we op knallen." En: "Ik heb serieus met mijn analisten naar de analyses van de familie gekeken: wat zien we? We zagen veel overeenkomstige resultaten. Dingen die wij zagen, zagen zij ook. Dat vond ik prettig. Want dat betekende voor mijn gevoel

dat we op de goede manier bezig waren. Zij zien dingen, wij zien dat. Wij hebben een dubbele onderbouwing, bijvoorbeeld door telecom. Zij doen dat op een andere manier. Zij kijken met een andere bril en toch komen we analytisch tot dezelfde conclusie.” Figuur 7 geeft de route weer die Anne volgens vrienden en familie (mogelijk) afgelegd zou hebben, gebaseerd op onder andere analyse van camerabeelden (H. Faber, persoonlijke communicatie, 15 augustus 2019).

Figuur 7: Analyse van de fietsroute van Anne door vrienden en familie

Naast specifieke kennis en vaardigheden van burgers, zien sommige betrokkenen ook een kans voor het benutten van gerichte kennis die anderen hebben over de vermiste persoon. Een praktisch voorbeeld zijn de vriendinnen. Zij kennen Anne goed en hebben haar kleding uitgezocht. Er waren ook mensen uit Annes omgeving die iets konden zeggen over haar manier van communiceren en reageren via WhatsApp. Een bij de opsporing betrokkene:

“Ik had zoiets van omarm dat nu. Zeker van mensen die zo dicht bij het veronderstelde slachtoffer zaten. We wisten in die periode niet wat er met haar gebeurd was. Die mensen hebben zoveel meer kennis dan jij en ik, omarm dat en ga ermee aan de slag. En uiteindelijk is dat binnen het SGBO redelijk hersteld en goed opgepakt. Maar met name die eerste reactie is: wat is dit?”

Achteraf constateerden de meeste betrokkenen dat er meer gebruikgemaakt had kunnen worden van de beschikbare kennis en expertise van het coördinatiecentrum van de familie. In eerste aanleg door de liaison en de familierechercheurs, die zich er hard voor hebben gemaakt dat mensen van opsporing gingen kijken bij het coördinatiecentrum. De liaison en vooral de familierechercheurs kregen het gevoel te weinig gehoord te worden. Een bij de opsporing betrokkene bevestigde dat: “Ik vond het fantastisch wat daar in het coördinatiecentrum gebeurde. Ik vond alleen jammer hoe ze er in het onderzoek in beginsel mee omgingen. Wij zijn natuurlijk redelijk klassiek ingesteld, als opsporingsinstantie. En de eerste pavlovreactie is: hakken in het zand. Ga niet iemand van de politie, en zeker niet iemand van de generieke opsporing vertellen wat hij moet doen, als burger.” Een andere bij de opsporing betrokkene gaf aan: “In het begin is de afspraak gemaakt dat het Team Grootschalige Opsporing niet lastiggevallen wilde worden met familie en burgers die van alles wilden doen. Dat geeft veel organisatiedruk en je komt aan je opsporing niet toe.” Dat komt overeen met de ervaring van de familie, die de politie met name in het begin als een black box heeft ervaren en geen zicht had op wat er binnenin gebeurde.

Een bij de opsporing betrokken leidinggevende reflecteerde op de kans die aansluiting bij het coördinatiecentrum bood: “De zoekacties gingen wel goed, maar we hadden echt bij de burgerzoekcentrum in Zeist moeten zijn. De volgende keer moet je dat beter regelen en iemand van intelligence of tactiek daar neerzetten. Iemand die niet aan het opsporingsteam verbonden is, maar die de opsporing wel kent. Dus iemand die niet zijn mond voorbij kan praten, niet te veel betekende blikken kan uitwisselen. Maar wel iemand die op waarde kan schatten wat daar gebeurt.” Deze mening werd onder andere gedeeld door een leidinggevende van het SGBO: “We hebben gezegd dat het goed zou zijn om een analist naar de familie te sturen. Dat is niet gelukt. We bedenken wat goed is voor de burger, maar om echt in de burger geïnteresseerd te zijn, dat is nog een stap te ver. Dat zit niet in onze cultuur.”

Een bij de opsporing betrokkene geeft in haar conclusie de mening van de meeste betrokkenen goed weer: “Ons werk is tegenwoordig ook voor een deel zien wat zij doen. En het blijft wij en zij, omdat wij opsporingsambtenaren zijn met bevoegdheden en beperkingen. Dus daar moet je je wel heel bewust van zijn. Dat je het helemaal samen doet, daar ben ik niet van overtuigd. Dat is echt naïef, denk ik. Maar dat je veel beter kunt samenwerken, dat denk ik wel.”

Actieve communicatie: regie, informeren, imago en beeldvorming

De verdwijning van Anne kreeg een paar weken lang de volle aandacht van de nationale media. Een belangrijk aspect in deze zaak is dat ook de media-unit van de Eenheid Midden-Nederland een bijzonder actieve rol heeft gespeeld. Al vrij snel werd er een eenheidscrisis communicatieteam samengesteld. Op maandagavond, de derde dag van de vermissing, werd er een online politiedossier gestart. Dezelfde avond was een van de woordvoerders aanwezig in een talkshow op de landelijke televisie om over de zaak te praten.

In de daaropvolgende anderhalve week heeft de media-unit heel veel geïnvesteerd in een actieve communicatie over de vermissing. Naast de reguliere woordvoering werd het online dossier bijgehouden en meerdere keren per dag geüpdatet. Via het dossier gaf de politie informatie over wat er op dat moment speelde en hoe ver het onderzoek was gevorderd. Via deze weg liet de politie ook weten welke informatie men van het publiek wilde hebben en waar mensen die mee wilden helpen zoeken zich konden melden. Verder werd Twitter actief bijgehouden en de webcare⁷ ingericht. Het directe effect van deze actieve inzet op communicatief gebied was dat de informatie die de politie naar buiten bracht zo uitgebreid en zo actueel was, dat uiteindelijk meer mensen de diverse mediakanalen van de politie volgden dan de reguliere media zoals de NOS.

Eenzijds vormen de media en de social media een risico voor het politiewerk door de snelheid waarmee informatie gedeeld kan worden. Aan de andere kant bieden deze kanalen volgens betrokkenen ook een duidelijke kans. Een woordvoerder van de eenheid geeft aan wat communicatie voor de politie kan betekenen: “Die massaliteit, die olievlekwerking, dat bood kansen en daar hebben we gebruik van gemaakt om ook ons geluid te laten horen. Dat kan je vreselijk in de staart bijten, maar het kan je ook helpen. Want als er eenmaal een negatief frame is neergezet, kun je dat weer omdraaien. Dat vind ik mooi aan social media. [...] Nu heb ik iedere seconde van de dag de gelegenheid om mijn geluid te laten horen, als ik dat zou willen. Om invloed te hebben op wat buiten gebeurt. Dat is toch hartstikke mooi?” Een praktisch voorbeeld van een tegengeluid is het via social media delen van foto's van 'mogelijke sporen'. Communicatie kon die berichten via diezelfde social media direct weer ontkrachten.

Een actieve communicatiestrategie zoals die bij de zaak van Anne Faber is gehanteerd, eist echter wel zijn tol. De woordvoerders gaven achteraf aan dat deze zaak heel veel heeft gevraagd van het communicatieteam. Men was blij was dat de zaak na dertien dagen tot een ontknoping kwam. Op deze wijze had men het niet veel langer volgehouden: “Wat je dan overkomt. Je kunt het bijna niet bedenken. Je krijgt het ook bijna niet ingericht. Je kunt het niet bemannen. Daar moet je ook wel keuzes in maken. Maar ik heb wel gemerkt dat investeren je heel veel oplevert.” Wat het oplevert, is voor een deel kennis en ervaring over hoe

om te gaan met een dergelijke zaak. Maar het geeft vooral de mogelijkheid om burger-initiatieven deels beheersbaar te maken en om de publieke opinie, waaronder beeldvorming en verwachtingen ten opzichte van de politie, te sturen. Een woordvoerder: “Wij hebben hier veertien dagen echt topsport moeten leveren. [...] Het is heel erg intensief om het allemaal bij te houden. Maar het heeft ons wel heel veel positieve reacties opgeleverd, hoe wij in de communicatie rond de zaak Anne Faber hebben gehandeld.”

Volgens een betrokkene van het SGB0 was het beeld van burgers bij eerdere zaken, bijvoorbeeld Savannah Dekkers, dat de politie de familie een beetje in de steek liet. In het SGB0 Anne Faber is er bewust voor gekozen om te faciliteren en zelfs te coördineren. Bijvoorbeeld door briefings te houden bij zoekingen. Een bij het SGB0 betrokkene: “Dat deden we voorheen niet. Dat is een bewuste keuze geweest. Omdat we het beeld wilden van een actieve, betrokken, dichtbij-politie. Dat is wel gelukt.”

Een bij de opsporing betrokkene legt uit: “Een kans is wel dat je heel bepalend kan zijn hoe je het doet bij de burger. In dit onderzoek stonden we er heel goed op. Iedereen kent het plaatje van ME samen met burgers. Dat is goed voor het imago. Het schept ook verwachtingen voor een volgende keer. En kan je dat niet waarmaken zoals het nu gebeurt, dan krijg je de vraag waarom bij Anne Faber wel en bij ons niet. Ik denk dat dit in de beeldvorming goed heeft gewerkt. Door op deze manier met dit type mediagevoelige zaken om te gaan kan je er als politie wel goed uitkomen. Het moet niet leidend worden. Het is bijvangst.”

Dat deze ‘bijvangst’ niet alleen waardevol is voor de beeldvorming over de politie, maar ook voor de betrokkenen bij de zaak. Dat blijkt uit de woorden van een bij het SGB0 betrokkene: “Achteraf ben ik er trots op hoe we het met elkaar hebben gedaan. En natuurlijk toch op het beeld dat ontstond van de politie, het imago. Maar we hadden nog zo gehoopt dat we haar levend terug zouden vinden.”

Het delen van informatie: inhoud vs. proces

De betrokkenen geven aan dat het een lastige afweging blijft welke informatie er met bijvoorbeeld de familie gedeeld kan worden. Een belangrijke kans biedt het delen van informatie over het proces in plaats van over de inhoud. In de woorden van een bij het SGB0 betrokkene: “Ik denk dat delen op twee punten zit. En dat het wel helpt als je inhoud en proces uit elkaar trekt. Mensen willen überhaupt graag informatie hebben. En een heleboel dingen kan je wel delen. Als zij zich er zorgen over maken dat er wel de goede dingen worden gedaan bij het zoeken, dan kun je best zeggen dat we bij de DLOS⁸ een club bijzondere zoekingen hebben, die contact heeft met alle clubs in het land, van Defensie tot particulieren en die een soort verzamelpunt is van alles wat er op het gebied van zoeken mogelijk is. Dat

⁷ Webcare is het beleid van een bedrijf om actief te reageren op uitlatingen over dat bedrijf in sociale media, bijvoorbeeld van consumenten die vragen of klachten hebben (Wikipedia, z.d.).

⁸ Dienst Landelijke Operationele Samenwerking

is geen staatsgeheim en het zegt niets over de inhoud. Voor die mensen betekent dat dat ze niet hoeven te denken dat ze zelf Defensie of Signi⁹ hoeven te bellen.”

Een kans bij het delen van informatie is dat het de mogelijkheid biedt om transparant te zijn over wat de politie aan het doen is, welke keuzes er worden gemaakt en welke specialismen daarbij betrokken zijn. De politie kan hier veel over vertellen, waardoor de beslissing om bepaalde informatie niet te delen ook beter kan worden uitgelegd en beter te begrijpen is. Een voorbeeld in de zaak Anne Faber is dat de politie heel expliciet heeft uitgelegd wat daderwetenschap inhoudt en dat om die reden bepaalde informatie niet kan worden vrijgegeven. Een bij het SGBO betrokkene zegt: “Je kunt een soort procesafspraken maken over het delen van informatie, ook als je het nu niet wilt delen.” Een vergelijkbaar dilemma c.q. kans werd al snel door de familierechercheurs ervaren: “Het was een dilemma dat de vader alles wilde weten over camerabeelden en telefoonmasten, et cetera. Hoe dat ging? Het is er nu niet van gekomen, maar dat had uitgelegd kunnen worden.”

Transparantie en informatie delen over het proces heeft volgens betrokkenen een positief effect op de relatie met burgers. Een bij het SGBO betrokkene: “Een meer gelijkwaardige samenwerking vergroot de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van de politie. Als je dingen niet uitlegt heb je daar last van, doe je dat wel dan ontstaat er vertrouwen.” Soms kunnen vervelende incidenten hiermee ook worden voorkomen. Een voorbeeld dat meerdere betrokkenen in de zaak Anne Faber aanhaalden, is het artikel in dat op donderdag 5 oktober in De Telegraaf verschijnt. De kop luidt: ‘Laat het leger naar onze Anne zoeken.’ En op de website van De Telegraaf wordt naar dit krantenbericht verwezen als een emotionele oproep van de familie (Van den Heuvel, 2017b). In werkelijkheid is dit een weloverwogen actie van de familie geweest. Onder andere de media-unit geeft later aan last te hebben gehad van dit artikel. Op dat moment was er namelijk al afstemming geweest tussen het TGO, specialisten van de Landelijke Eenheid en Defensie om geen defensiepersoneel in te zetten. Woordvoerder Bernhard Jens: “Natuurlijk, als het jouw kind is wil je dat morgen drie bataljons gaan zoeken. Wij zitten daar wat zakelijker in. Wij denken: voegt hun expertise nu iets toe? Bovendien, er zijn niet ineens honderd man over. Die mensen zijn al ergens anders aan het werk (Bos, 2018). Meerdere betrokkenen geven aan dat dit voorval mogelijk voorkomen had kunnen worden door eerder aan de familie uit te leggen waarom Defensie niet werd ingezet. Terugkijkend zegt de oom van Anne hierover: “Mijn insteek is dat dit ‘voorval’ duidelijk heeft gemaakt dat wij als familie ook escaleren als het nodig is. Dat heeft politie op scherp gezet, ervoor gezorgd dat wij serieus werden genomen. Het artikel heeft een duidelijke functie gehad (H. Faber, persoonlijke communicatie, 11 juni 2019).”

Een sterke familie

De familie Faber heeft een belangrijke rol gespeeld in het initiëren en coördineren van de zoekacties door burgers. Burgers gingen allerlei uitvoerend werk doen en al vrij snel ontstond hierin een soort structuur. De politie moest op een of andere manier bij die structuur zien aan te sluiten. Temeer omdat er volgens een bij het SGBO betrokkene, iedere dag tientallen dingen gebeurden bij de politie of in de media die gemeld of bevestigd moesten worden bij de familie. Hoewel de politie in eerste instantie enigszins overrompeld werd door de mate van georganiseerdheid van de familie, heeft men daar ook veel baat bij gehad.

Een bij het SGBO betrokkene vertelt: “Ik ging er zo’n beetje om de dag heen. Er werden een heleboel verschillende onderwerpen uitgewisseld tussen familie en politie, ‘kleine dingen’, maar wel heel belangrijke. En die wel cruciaal waren. Omdat de ondertoon van de familie was dat ze een perfecte politie wilden. Ze wilden geen half werk. En dat begrijp ik. Dat betekent dus dat je al die kleine dingen moet afstemmen. Bijvoorbeeld een interview met Hart van Nederland. Of een bepaalde vraag van het TGO. Je zag dat de familie een bepaalde structuur had, zodat je wist waar je die vraag moest stellen. Dat was vrij bijzonder, die organisatiegraad heb ik nog niet eerder meegemaakt.”

Door de sterke commandostructuur die de familie Faber had opgezet, had de politie de beschikking over duidelijke kanalen en aanspreekpunten. Door dat zelforganiserend vermogen speelde de familie niet alleen een actieve rol in de samenwerking, maar liet zich ook zien als betrouwbare partner voor de politie. Een bij het SGBO betrokkene geeft aan: “Als iets met zo’n maatschappelijke en media impact weer zou gebeuren, dan zou ik proberen om het relatieplaatje tussen de familie en onze kant helder te krijgen en proberen de afspraken tussen die partijen goed te krijgen. De stelling hierachter is dat we als politie baat hebben bij een sterke burgerorganisatie. Dus moeten wij ze zo sterk mogelijk maken.”

Het activeren en faciliteren van de familie of direct betrokkenen, biedt volgens enkele betrokkenen een kans voor de samenwerking tussen burgers en politie. Een SGBO-betrokkene geeft aan: “In Den Haag zag je laatst bij een verdwijning van een meisje dat de ouders heel bedeesd waren. Dat is jammer, je zou eigenlijk die ouders moeten helpen om sterker te worden. Je hebt meer belang bij krachtige ouders. Hoe kun je ze sterk maken, dat is denk ik ons belang. Als je iemand wil terugvinden is het meedenken, het organiserend vermogen en het netwerk van de familie belangrijk. Om dat juist actief te maken. Terwijl ze vaker geneigd is om thuis te gaan zitten en wachten.”

9 Een non-profit stichting, die ten doel heeft om vermiste mensen (levend of overleden) op te sporen met behulp van zoekhonden en een professioneel duik-, sonar-, vaar- en grondonderzoek team (Signi, z.d.)

Hoofdstuk 3

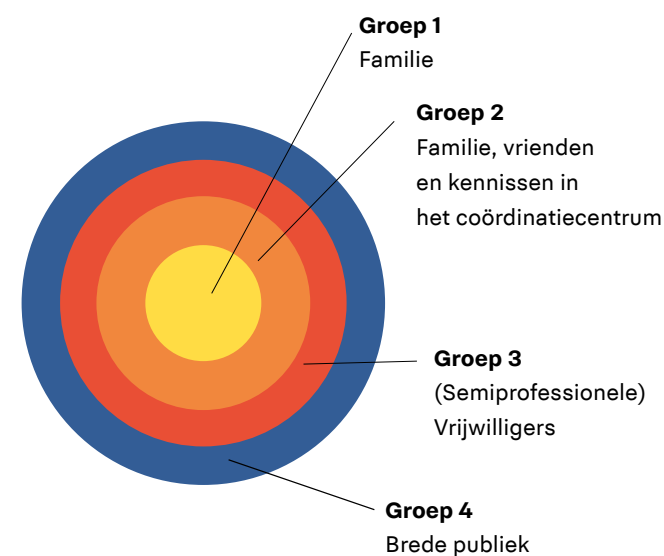
Informatiestromen

Informatiestromen

De politie is in essentie een informatiegestuurde organisatie. Zonder goede informatie is politiewerk niet mogelijk. De burger speelt hierbij een belangrijke rol, zowel als ontvanger en aanbieder van informatie. Het is daarom van belang om dit informatieproces goed in te richten. In dit hoofdstuk wordt daarom ingegaan op de vraag:

Hoe kunnen de informatiestromen ten behoeve van het opsporingsonderzoek van en naar de burger worden georganiseerd en welke rol hebben betrokken partijen hierin?

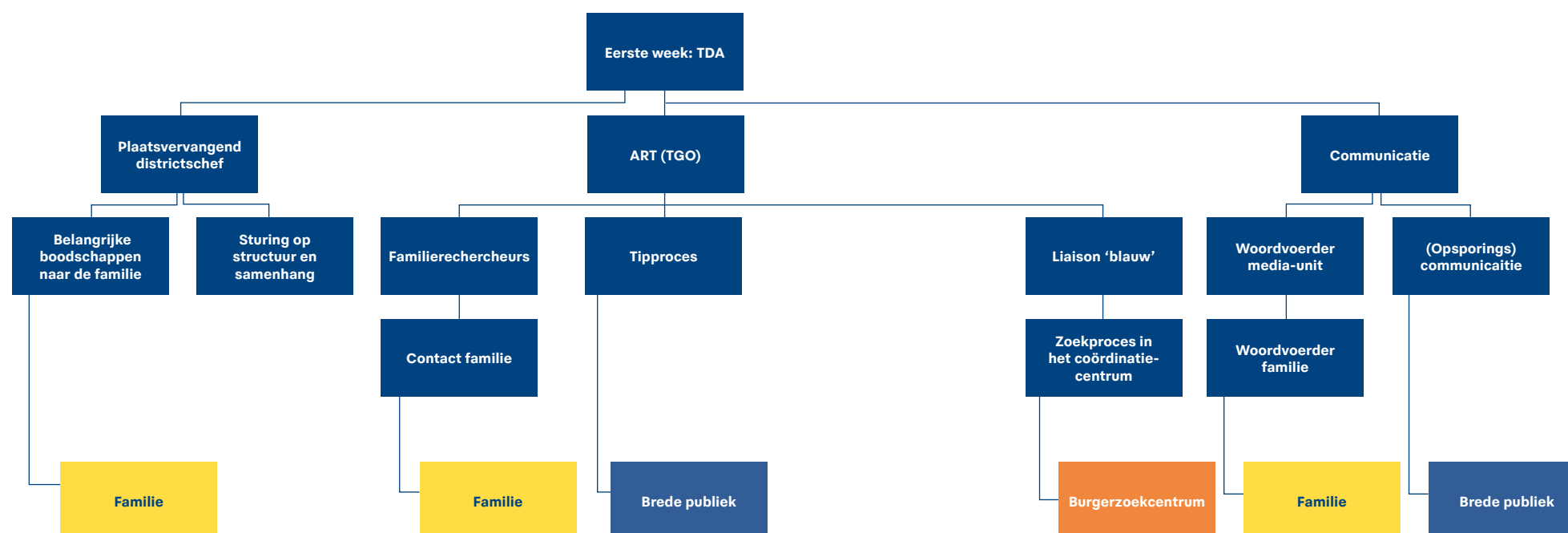
Uit de reconstructie van het verloop van het zoekproces en het opsporingsonderzoek wordt duidelijk dat er een voortdurende wisselwerking is tussen burgers en de politie. Het is daarom voor beide partijen van groot belang om de contacten en informatiestromen over en weer goed te organiseren. 'De burger' is hierbij echter geen eenduidige partij. In dit onderzoek had de politie te maken met informatiestromen van en naar vier verschillende groepen burgers. Ten eerste: de familie van Anne Faber: de ouders, oom en de vriend van Anne. Ten tweede: de directe kring van vrienden en kennissen van Anne, die met name actief waren in het coördinatiecentrum. De derde groep vormden de (semiprofessionele) vrijwilligers die zich aanboden om te helpen bij het zoeken. En als vierde groep was er het brede publiek: de mensen die de zaak volgden via de media, die zich meldden met tips, scenario's en theorieën, of daadwerkelijk meehielpen bij zoeken naar Anne. Deze vier verschillende groepen burgers worden schematisch weergegeven in figuur 8.

Figuur 8: Weergave van de vier verschillende groepen burgers, m.b.t. de informatiestromen gerelateerd aan het opsporingsproces

Tegelijkertijd is ook de politie niet als één enkele partij georganiseerd. Er vinden een aantal parallelle processen plaats, zoals het fysiek zoeken naar Anne, het opsporingsonderzoek en de communicatie naar de media en het brede publiek. Om de informatiestromen binnen de politie en van en naar de burger goed te organiseren, moeten al deze verschillende groepen burgers in de politiestructuur worden opgenomen. Voor een deel voorziet de gebruikelijke manier van organiseren hier al in. Echter, doordat er in deze zaak sprake was van een sterke familie en een goed en professioneel georganiseerd coördinatiecentrum, had dit tot gevolg

dat de informatiestructuur die in dit onderzoek is gehanteerd, redelijk complex en op sommige plaatsen anders was dan gebruikelijk. Na het eerste weekend van de vermissing begon een eerste de structuur te ontstaan in de informatiestromen tussen de politie en burgers. Van en naar iedere in figuur 8 te onderscheiden groep burgers, liepen tijdens de vermissing van Anne Faber één of meerdere informatiestromen. Hoe deze informatiestromen er in de eerste week uitzagen, wordt weergegeven in figuur 9.

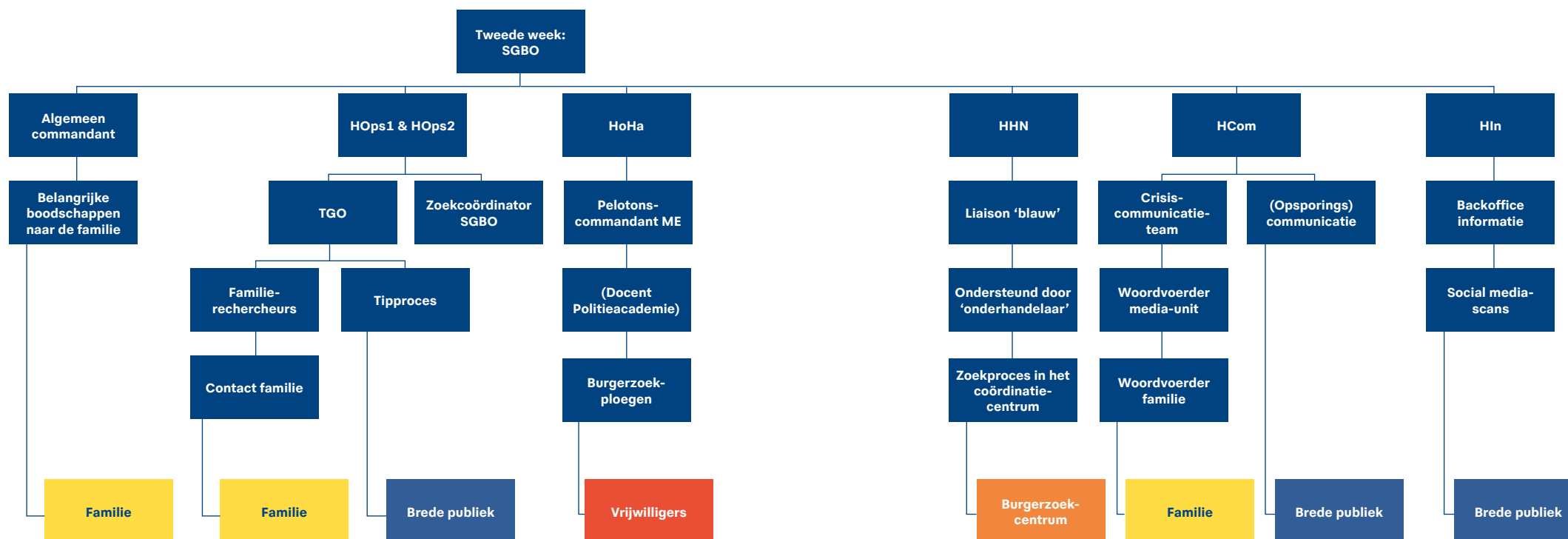

Figuur 9: Communicatielijnen van en naar de burger in de eerste week van de vermissing gerelateerd aan het opsporingsproces

De wijze waarop de informatiestromen waren ingericht na de inwerkingtreding van het SGBO (vrijdag 6 oktober), is te zien in figuur 10. In de volgende paragrafen wordt eerst een beeld geschetst van hoe de informatiestromen in het onderzoek naar Anne Faber waren georganiseerd. Vervolgens wordt per informatiestroom in de vorm van *lessons learned* toegelicht hoe deze voor toekomstige, gelijksoortige zaken zou kunnen worden gestructureerd.

Plaatsvervangend districtschef (TDA)/tweede algemeen commandant (SGBO)

Na het eerste weekend groeide bij de familie het besef dat het zoeken naar Anne mogelijk nog wel enige tijd kon gaan duren. De familie begon zich steeds meer te organiseren en tegelijkertijd verwachtte zij ook een actievere en meer coördinerende rol van de politie. Daarom wilde zij graag in gesprek met degene die op dat moment bij de politie de leiding

Figuur 10: Communicatielijnen van en naar de burger in de tweede week van de vermissing gerelateerd aan het opsporingsproces

Informatiestroom van/naar familie (groep 1)

Familie-rechercheurs

De directe lijn vanuit het opsporingsonderzoek naar de familie werd primair gevormd door de familie-rechercheurs. In deze zaak werden twee koppels ingezet die al in vroeg stadium contact hadden met de ouders en de vriend van Anne. De familie-rechercheurs stonden direct in verbinding met een van de tactisch coördinatoren van het TGO, waar zij terechtkonden met informatie en vragen die leefden bij de familie. Andersom deelde het TGO via de familie-rechercheurs informatie met de familie.

had. Dat was de plaatsvervangend districtschef van Utrecht-Stad, het hoofd van het opgestarte TDA en die later de tweede algemeen commandant van het SGBO werd. Hij is donderdag 5 oktober in gesprek gegaan met de familie en heeft toen afspraken gemaakt over de samenwerking. Eén van deze afspraken was dat de plaatsvervangend districtschef fundamenteel nieuws persoonlijk zou komen vertellen bij de familie. Doordat de gebeurtenissen elkaar snel opvolgden, is deze persoon uiteindelijk tot aan het moment dat het lichaam van Anne gevonden werd, ongeveer om de dag bij de familie geweest.

Woordvoerder vanuit de media-unit/crisiscommunicatieteam

De afdeling Communicatie van de politie legt al in de eerste dagen na de vermissing contact met de familie, meer specifiek met de oom van Anne. Deze oom heeft een communicatieachtergrond en neemt de rol van woordvoerder namens de familie op zich. De woordvoerder van de politie en de oom van Anne hebben een ‘warm’ contact over de communicatie naar de burger en de media over de vermissing.

Lessons learned

Het eerste contact met de burger betreft de familie van de vermiste persoon of het slachtoffer. Vanuit het opsporingsonderzoek vertegenwoordigen de familierechercheurs deze eerste lijn. Zij hebben een belangrijke functie bij het onderhouden van het contact met de familie en het uitwisselen van informatie. De positie van de familierechercheurs komt echter onder druk te staan wanneer er naast het opsporingsonderzoek ook een SGB0 (of in deze zaak eerst een TDA) wordt opgestart. De oom van Anne spreekt later zijn vermoeden uit dat de familierechercheurs niet door iedereen in de politieorganisatie serieus worden genomen (H. Faber, persoonlijke communicatie, 11 juni 2019). Mede door de druk van de familie is in dit geval een communicatielijns ontstaan tussen het SGB0 en de familie. De familie heeft deze lijn als positief ervaren en de meeste betrokkenen bij de politie geven ook aan dat de daarvoor verantwoordelijke persoon vanuit de politie cruciaal is geweest voor de samenwerking en verbinding met de familie.

Om de informatiestroom van en naar de familie zo goed en zuiver mogelijk te organiseren, zou het wenselijk zijn om een gestructureerde vorm van familiemanagement te organiseren. Bijvoorbeeld door ook iemand van het SGB0 vrij te maken om de rol van familiemanager te vervullen, in een vergelijkbare structuur als de familierechercheurs in het opsporingsproces. Of door familiemanagement als aparte knop onderdeel te maken van het SGB0-structuur. Een goede afstemming tussen SGB0 en het opsporingsonderzoek is hierbij noodzakelijk. Een bij het SGB0 betrokkene had de indruk dat de familie niet goed begreep wat het onderscheid inhield tussen het TGO en het SGB0 en waarom dat onderscheid er was¹⁰. Het is goed om de communicatie vanuit het TGO en het SGB0 in onderlinge samenhang met de familie te organiseren. Voor de familie is belangrijk dat de ‘frontoffice’, de gezichten hetzelfde blijven. Ook moet voor politie en familie duidelijk zijn wie wat doet en wie waarvoor verantwoordelijk is. Daarmee wordt verstrengeling van verschillende rollen binnen bijvoorbeeld het SGB0 voorkomen en komt men niet voor dilemma’s te staan. Tot slot is het waardevol om de afdeling Communicatie een actief te betrekken bij het familiemanagement. De media worden een steeds grotere factor bij dergelijke zaken. Zij oefenen bewust of onbewust veel druk uit op nabestaanden, die hier niet goed op voorbereid zijn. Door de afdeling Communicatie vroegtijdig te betrekken bij het contact met de familie en ondersteuning te

bieden bij de omgang met de media, kunnen negatieve gevolgen worden voorkomen, voor zowel de familie als de politie.

Informatiestroom van/naar familie, vrienden en kennissen in het coördinatiecentrum (groep 2)

Liaison vanuit ‘blauw’ en ‘onderhandelaar’

Op zaterdag, de dag waarop de vermissing wordt gemeld, neemt de districtsrecherche van Utrecht-Stad contact met op met het basisteam in Baarn. De dienstdoende operationeel coördinator (Opco) onderneemt direct actie om de locatie te achterhalen waarop Anne, volgens een door haar verstuurd foto, voor het laatst is te zien. Hij heeft die dag ook contact met de moeder van Anne, die via zijn telefoonnummer heeft bemachtigd. Op zondagavond wordt deze Opco gevraagd om de volgende dag aan te sluiten als liaison van het Team Districtelijke Aanpak (TDA) voor de familie en het (die dag opgerichte) coördinatiecentrum. Mede omdat men in het Assistentie Rechercheteam en Team Grootschalige Opsporing niet ‘lastiggevallen’ wil worden met familie en burgers die van alles wilden doen.

De daaropvolgende dagen is deze liaison het eerste aanspreekpunt voor het coördinatiecentrum van de familie. Hij geeft advies over zoekingen en maakt afspraken over het opvragen en veiligstellen van door burgers verzamelde camerabeelden. Via de liaison werd het zoeken door de familie en vrienden van Anne afgestemd met het opsporingsteam. Naarmate de eerste week vordert is, deze liaison minder in het coördinatiecentrum aanwezig en raakt hij meer in verbinding met het opsporingsteam. Nadat het SGB0 in werking treedt, wordt de liaison een dag later opnieuw gevraagd het contact met de burgerzoekploegen vanuit de familie te onderhouden en in het coördinatiecentrum aanwezig te zijn. De directe aanleiding voor deze vraag is dat er wrijving ontstond tussen de familie en een andere collega die de rol van liaison voor één dag had vervuld. De liaison valt hiermee formeel onder de ‘knop’ Handhaven Netwerken binnen het SGB0. Om de liaison te ondersteunen in het contact met de familie, voegde het SGB0 een collega toe ter ondersteuning. De persoon in kwestie was onderhandelaar, maar in dit geval werd zij niet ingezet in deze formele rol, maar vanwege haar competenties die hiermee samengaan. De liaison heeft deze ondersteuning als heel prettig ervaren. Later bleek dat deze persoon door anderen binnen de politie nog steeds gezien werd als onderhandelaar, waardoor haar rol in de structuur veelal niet goed begrepen werd.

Familierechercheurs

De familierechercheurs vormen het eerste aanspreekpunt voor de familie bij het opsporingsonderzoek. Door het steeds intensievere contact met de familie waren de familierechercheurs ook vaak aanwezig in het coördinatiecentrum. Informatie en dingen die daar gebeurden, konden via hen worden doorgegeven aan het Team Grootschalige Opsporing (TGO), aan bijvoorbeeld de tactisch coördinator. Omdat de familierechercheurs net als de liaison zicht hadden op hoe de familie haar onderzoek aanpakte, drongen zij er bij het TGO op aan om ter plaatse te komen kijken. Om zelf te zien waar te zien de familie mee bezig was en om te beoordelen of men hier in het opsporingsonderzoek gebruik van kon maken.

¹⁰ De oom van Anne gaf later aan dat het onderscheid tussen SGB0 en TGO voor de familie wel duidelijk was (H. Faber, persoonlijke communicatie, 11 juni 2019).

Delegatie TGO en SGB0

In het tweede weekend van Annes vermissing is een delegatie van SGB0 en TGO naar het coördinatiecentrum gegaan voor een kennismaking met de burgerzoekers en om kennis te nemen van hun bevindingen. Hoewel dit geen structureel contact was, hebben de mensen in het coördinatiecentrum die dag hun theorieën en bevindingen gepresenteerd aan het SGB0 en het TGO.

Lessons learned

Eén van de aspecten die de zaak Anne Faber anders maakte dan andere zaken, was de wijze waarop familie, vrienden en bekenden een zelfstandig opsporingsonderzoek en zoekproces startten. Voor de politie was het noodzakelijk om hier goed op aan te sluiten. Dit om te voorkomen dat de politie last ondervindt van de burgerinitiatieven en dat het opsporingsonderzoek wordt verstoord. Maar ook om de informatiestroom zo te organiseren dat de politie juist de vruchten kan plukken van dergelijke initiatieven en de denkkraft, capaciteit en expertise die daaruit voortvloeit. In feite gaat het om twee informatiestromen: het coördineren van de zoekacties en het ontvangen van voor het opsporingsonderzoek relevante informatie.

De rol van de liaison is van groot belang geweest voor de samenwerking tussen politie en burgers bij het coördineren van de zoekacties. De ervaring heeft geleerd dat de liaison wel gevoed moet worden met informatie. Alleen zo kan hij positie houden en verbinding tot stand brengen. Aan het einde van de zaak Anne Faber kwam de liaison in zijn rol enigszins onder druk te staan, omdat er weinig (sturings)informatie vanuit het opsporingsonderzoek en SGB0 bij de familie terechtkwam.

De tweede informatiestroom heeft betrekking op de door burgers aangeleverde informatie die mogelijk relevant is voor het opsporingsonderzoek. Het kan gaan om door hen opgestelde scenario's en analyses, het veiligstellen van camerabeelden of omdat zij beschikken over specifieke informatie van mensen die dicht bij het slachtoffer staan. Opvallend in de zaak Anne Faber is dat burgers veel informatie hebben aangeleverd. Het opsporingsteam heeft dat allemaal bekeken. Maar achteraf moet geconstateerd worden dat het opsporingsteam weinig zicht had op wat er in het coördinatiecentrum gebeurde. Zoals een betrokkene aangaf: "We hadden daar gewoon aanwezig moeten zijn." De voornaamste reden daarvoor is dat vroegtijdig beoordeeld had kunnen worden of de informatie waarde heeft en op welke wijze deze is verkregen. Op die manier kan bepaald worden of de informatie relevant is voor het opsporingsonderzoek.

Om de informatiestroom van en naar familie, vrienden en kennissen in het coördinatiecentrum goed te organiseren, is het vooral belangrijk om daadwerkelijk aanwezig te zijn en aan te sluiten bij de burgerinitiatieven. Om te zorgen voor samenhang tussen de zoekacties van burger en politie, is het belangrijk dat het opsporingsonderzoek en het SGB0 met elkaar in verbinding staan. Zo kunnen zij de informatiestroom naar de burgerinitiatieven organiseren

en coördineren met de overige zoekacties. Ook voor het organiseren van de informatiestroom voor het opsporingsproces is het van belang ter plekke (daar waar de burgers zich organiseren en hun eigen onderzoek en zoekacties coördineren) aanwezig te zijn. Belangrijk is wel dat de liaison los van het opsporingsonderzoek staat, maar de opsporing wel goed kent en begrijpt. Dit om initiatieven van burgers goed te kunnen beoordelen en zo effectief mogelijk te sturen en benutten.

Informatiestroom van/naar (semiprofessionele) vrijwilligers (groep 3)

Zoekcoördinator SGB0

Uit de reconstructie blijkt dat er in de loop dat dagen steeds meer mensen betrokken raakten bij het zoeken naar Anne. In eerste instantie zochten alleen familieleden, vrienden en kennissen, daarbij ondersteund door enkele mensen uit 'blauw'. Gaandeweg groeide de inzet van de politie, met onder andere speurhonden en met ME. In de dagen nadat het SGB0 in werking trad, kreeg de politie steeds meer ondersteuning van mensen van buitenaf: brandweer, Defensie, Rode Kruis, en (semiprofessionele) vrijwilligers. Deze (burger)zoekploegen werden dagelijks aangestuurd door een commandant van de ME, die valt onder het hoofd Ordehandhaving (HoHa) binnen het SGB0¹¹. Het hoofd Ordehandhaving had het overzicht over waar gezocht was en op welke wijze ('zorgvuldig' of 'beredeneerd versneld'). Het zoekproces werd voor een belangrijk deel gestuurd door de informatie van het opsporingsonderzoek van het TGO. Het TGO had de eerste dagen wel goed zicht op waar de politie met speurhonden had gezocht, maar weinig zicht op waar burgers aan het zoeken waren geweest. Ook was de route vanuit het TGO naar de burgerzoekacties omslachtig: vanuit het TGO verliep de sturing via het hoofd Opsporing (HOPs) die contact had met het HoHa en de pelotonscommandant. In de praktijk bleek de pelotonscommandant het te druk te hebben om zich bezig te houden met de wensen vanuit de opsporing. Daarom werd in het SGB0 besloten om een zoekcoördinator te plaatsen als schakel en aanspreekpunt tussen de pelotonscommandant en de HOPs. Een bij het TGO betrokkene vertelt: "Het liep over verschillende schijven. En toen is er een coördinator zoekingen in het SGB0 aangesteld, die ging alleen maar over de zoekingen. Toen kwam wat wij en wat zij deden bij elkaar."

Lessons learned

Een derde stroom van informatie heeft betrekking op de sturing van zoekacties door (semi-professionele) vrijwilligers, zoals mensen buiten de familiekring of vrijwilligers van het Rode Kruis. In de zaak Anne Faber heeft het SGB0 ervoor gekozen om de politie hierin leidend te laten zijn en het zoeken voor een belangrijk deel te baseren op opsporingsinformatie. Het TGO stuurde een deel van het zoeken aan. Maar er werd op meer plaatsen gezocht dan aangegeven door het opsporingsteam. Het SGB0 organiseerde het zoeken zelf. De

11 De oom van Anne geeft later aan dat een docent van de Politieacademie, een persoonlijke vriend van de familie, een rol heeft gespeeld bij het aansturen van de zoekploegen. Tijdens de interviews is deze rol niet naar voren gekomen. Daarom is deze tussen haakjes opgenomen in figuur 9. Zie ook: 'Anne. Kroniek van een zoektocht (Faber, 2019).

pelotonscommandant had de dagelijkse sturing op het zoekproces en werd via de zoekcoördinator gevoed door het SGB0 en het TGO. De betrokkenen constateerden achteraf dat deze weg te lang en ingewikkeld was en dat het SGB0 te weinig overzicht had op de burgerzoekacties. Een manier om deze informatiestroom vanuit de opsporing effectiever te organiseren, zou zijn om iemand vanuit het opsporingsonderzoek als een soort liaison - binnen vooraf gestelde kaders - direct 'zaken te laten' doen met de pelotonscommandant.

Informatiestroom van/naar het brede publiek (groep 4)

Tipproces

Eén van de belangrijkste verbindingen tussen het opsporingsonderzoek en het brede publiek, vormde het tipproces. Alle informatie die burgers aanleverden en die mogelijk relevant zou kunnen zijn voor het terugvinden van Anne of het vinden van een mogelijke verdachte, kwam hierin samen. Al direct in de hectische fase van het onderzoek richtte opsporing het tipproces in. In het begin kwam alle informatie bij het TGO binnen, later is er een soort back-office gebouwd om de informatie te ordenen en te beoordelen. Waar men al direct tegenaan liep, was dat er een enorme hoeveelheid tips binnenkwam. Sommige media spraken na afloop over ruim 2000 tips van burgers. Enkele betrokkenen bij de politie schatten het aantal uiteindelijk op 3000 tot 4000. De opsporing bleek er niet op ingericht om dergelijke aantallen goed te kunnen verwerken. Al in de eerste dagen werd het tipproces daarom separaat weggezet bij een samenwerking van de tactische opsporing en intelligence, een groep mensen die zich los van de opsporing, volledig bezighielden met het verwerken, opvolgen en prioriteren van tips. Met name in de eerste week van de vermissing zijn daar tientallen tips uit gekomen die geprioriteerd en direct opgepakt zijn. Aanvankelijk was het streven om iedereen die met een tip kwam persoonlijk te bedanken. Dit bleek echter al snel niet haalbaar. De opsporing heeft er toen bewust voor gekozen om de beschikbare capaciteit niet in te zetten voor het bedanken en niet te investeren in tips waarvan al direct ingeschat kon worden dat ze niet relevant of onjuist waren. Het communicatieteam heeft een automatische reply opgesteld. Alle tipgevers kregen automatisch bericht dat: alle tips gelezen worden, een bedankje voor de informatie, maar dat het helaas niet mogelijk is om iedereen persoonlijk te beantwoorden.

Door de grote hoeveelheid tips ontstond bij het TGO en het SGB0 een gevoel van onrust of angst dat men achter zou lopen bij de verwerking van de hoeveelheid binnenkomende informatie. Dat later zou blijken dat de gouden tip ertussen zat. De vraag was hoe beoordeeld kon worden of een tip waardevolle informatie bevatte of niet.

Niet alleen de hoeveelheid tips, ook de diversiteit van kanalen waarlangs de informatie binnenkwam, vormde voor de opsporing een uitdaging. Er kwamen tips binnen via 112 en via 0900-8844. Het servicecentrum van de politie werd overspoeld met informatie en wist niet goed waar deze naartoe gestuurd moest worden voor beoordeling. Er werd een mailbox geopend waarin alle informatie binnen kon komen. Het duurde volgens de betrokkenen een aantal dagen voordat deze mailbox bekend was en dit proces ook daadwerkelijk ging lopen.

Een bijkomstig probleem was dat een aantal van de ICT-systemen waarop de tips binnenkwamen, niet aan elkaar gekoppeld waren. Dit had tot gevolg dat informatie handmatig overgezet moest worden van het ene naar het andere systeem, wat extra capaciteit kostte.

Communicatie

De media-unit, later het crisiscommunicatieteam, van de Eenheid Midden-Nederland heeft een belangrijke rol gespeeld in de communicatie naar het brede publiek. Via allerlei kanalen deelde de politie de stand van zaken en actuele gebeurtenissen rond het zoekproces en het opsporingsonderzoek. Hiervoor werd bijvoorbeeld een online dossier aangemaakt waarop mensen de zaak konden volgen. Ook werd er actief gebruik gemaakt van webcare, zoals social media, waaronder Twitter. De communicatiestrategie van de politie was om heel veel informatie over de zaak met het publiek te delen. Hoewel dit zeer arbeidsintensief is, kon men wel snel reageren op (onjuiste) informatie die in de samenleving circuleerde, had men invloed op de beeldvorming en kon deels invloed worden uitgeoefend op burgerinitiatieven, zoals mensen die zich vrijwillig aanboden om te komen zoeken. Doordat communicatiemedewerkers dicht bij zowel het TGO als het SGB0 geplaatst waren (communicatie is een aparte knop binnen het SGB0 en vanaf het begin actief geweest), kon de opsporingscommunicatie ook worden ingezet om gericht informatie aan het publiek te vragen. Een voorbeeld hiervan is dat binnen het opsporingsteam bekend werd dat de fiets van Anne een opvallend rood stickertje zou hebben. Mensen werd gevraagd om hier naar uit te kijken.

Intelligenceknop SGB0

Social media spelen een belangrijke rol bij het contact tussen de politie en het brede publiek. Dit bleek ook in de zaak van Anne Faber het geval. Met name de intelligenceknop hield zich actief bezig met mediascans, om zo zicht te krijgen op het sentiment op social media en om hier relevante informatie uit te distilleren. Hierin zit een overlap met de mediascans die de communicatiemedewerkers uitvoeren. Voor een deel gaat het om dezelfde zoektermen, maar het perspectief van waaruit gekeken wordt is anders. Voor intelligence gaat het primair om de relevantie voor openbare orde en opsporing, terwijl voor communicatie het media-perspectief bijvoorbeeld weer belangrijker is.

Lessons learned

De vierde en meest brede informatiestroom is die van en naar het brede publiek, met name het tipproces en de (opsporings)communicatie. Om deze contactpunten met de burger zo goed mogelijk te kunnen organiseren, hebben zowel het TGO, het SGB0 als de politiecommunicatie een belangrijke rol hierin. De gekozen structuur die voor deze zaak is gehanteerd, is daarmee een goed uitgangspunt voor het organiseren van deze informatiestroom.

Eén van de belangrijkste informatiestromen naar de politie zijn de tips van burgers. Bij een zaak die een hoge mate van maatschappelijke onrust en betrokkenheid tot gevolg heeft, is het goed om voorbereid te zijn op een grote hoeveelheid binnenkomende informatie. Het vroegtijdig opzetten van een goede structuur om tips te verwerken, op te volgen en te prio-

riteren zorgt ervoor dat er geen achterstanden ontstaan naarmate het onderzoek vordert. De vorm van een deelonderzoek met een tipcoördinator en een aantal medewerkers die hiervoor zijn vrijgemaakt, heeft als voordeel dat het tipproces efficiënt uitgevoerd kan worden en dat er een duidelijke lijn is van communicatie naar de rest van het opsporingsteam. Meerdere betrokkenen geven er voorkeur aan het tipproces niet alleen de verantwoordelijkheid te laten zijn van de tactische opsporing, maar om dit proces in samenhang met de intelligenceorganisatie in te richten. Verder is het waardevol om structuur aan te brengen in de manier waarop tips binnenkomen bij de politie. De zaak Anne Faber heeft geleerd dat de tips via veel verschillende kanalen en systemen zijn aangeleverd, wat leidde tot onduidelijkheid over de routes en zorgde voor extra werk om alle informatie op één plaats te krijgen. Het centraliseren door middel van een duidelijk frontoffice kan dit voorkomen. Tot slot is het goed om vooraf stil te staan bij het feit dat het bewust om informatie vragen ook verwachtingen creëert bij burgers voor wat betreft opvolging en terugkoppeling. Met een grootschalige respons is dit echter praktisch niet haalbaar. Door hier goed en duidelijk over te communiceren, kan voorkomen worden dat er onvrede ontstaat omdat mensen zich niet gehoord of serieus genomen voelen en vervolgens bijvoorbeeld de media opzoeken.

Een tweede grote informatiestroom is de (opsporings)communicatie vanuit de politie. De strategie en structuur die bij de vermissing van Anne Faber is gehanteerd, in de vorm van een actieve en volledige communicatie door de media-unit/ crisiscommunicatieteam, wordt als positief gezien. Het is opvallend dat de betrokkenen zeer positief terugkijken op de wijze waarop er met het brede publiek is gecommuniceerd. Hierbij is het goed om te beseffen dat een dergelijke strategie zeer intensief is en dat (een gebrek aan) capaciteit en continuïteit van medewerkers voor problemen kan zorgen wanneer een zaak langere tijd duurt. Verder is men in de communicatie afhankelijk van informatie die onder andere het TGO en het SGBO aanleveren. Om de communicatieafdeling goed in positie te kunnen brengen is het belangrijk dat er snel verbinding ontstaat tussen de verschillende betrokken partijen vanuit de politie. Zoals een betrokkene van communicatie aangeeft: “In het begin was communicatie stand-alone. Idealiter zou je meteen met een structuur willen beginnen. Communicatie loopt er tegenaan dat het nog allemaal eilanden zijn.” Het vroegtijdig betrekken van de afdeling Communicatie bij een TGO en SGBO heeft niet alleen als voordeel dat de politie bepalend kan zijn voor de informatie en beeldvorming over de zaak, maar ook dat de communicatie effectiever benut kan worden voor het opsporingsonderzoek, bijvoorbeeld door gericht informatie naar buiten te brengen of uit te vragen bij de burgers.

Hoofdstuk 4

Leerpunten in de interne samenwerking

Leerpunten in de interne samenwerking

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de volgende onderzoeksvraag:

Wat zijn interne leerpunten voor de politieorganisatie in de samenwerking tussen opsporing, informatieorganisatie en opsporingscommunicatie voor het opsporingsonderzoek?

Uit de interviews met betrokkenen blijkt dat de vermissing van Anne Faber een aantal concrete leerpunten heeft opgeleverd voor de interne samenwerking binnen de politie. In de volgende paragrafen zullen deze leerpunten worden besproken.

Zorg voor een tijdige opschaling van TDA naar SGB0

Hoewel niet direct een leerpunt in de samenwerking tussen opsporing, informatieorganisatie en opsporingscommunicatie, heeft het opschalen naar een SGB0 een positief effect gehad op het opsporingsonderzoek en het zoekproces. De reden dat de organisatievorm de eerste week een Team Districtelijke Aanpak (TDA) is gebleven, was omdat de eerste dagen verwacht werd dat Anne gevonden zou worden en opschaling (nog) niet nodig was. Toen er steeds meer aanwijzingen kwamen dat er sprake zou kunnen zijn van een misdrijf en Anne nog niet werd aangetroffen, is besloten naar een SGB0 op te schalen. Achteraf geven een aantal betrokkenen aan dat deze opschaling en overdracht van TDA naar SGB0 te lang heeft geduurd. Een bij het TDA betrokkene geeft aan: “Het werd te groot voor een TDA. Iedereen was kapot en daarnaast werd het ook een mediacircus. [...] Je moet behoorlijk veel regelen. Als het een SGB0 wordt dan kun je het delegeren.” Door het in werking brengen van het SGB0 werd een grote last weggenomen bij deze districten bij het in zijn geheel sturing geven van de vermissing: het afzetten van locaties, het zoeken, het contact met familie en burgers, opsporing, media-aandacht, et cetera. Ook vanuit het Team Grootschalige Opsporing (TGO) werd de overgang naar een SGB0 als positief ervaren, doordat extra ballast werd weggenomen. Betrokkenen bij de opsporing geven aan de eerste week weinig hinder te hebben gehad van het feit dat het een TDA was. Wel zien ze het als een groot voordeel dat zaken binnen een SGB0 sneller geregeld kunnen worden. Een bij de opsporing betrokkene zegt: “Als het SGB0 er is, dan komt er een soort rust over je TGO. Dan ben je alleen nog maar met de opsporing bezig.” Een kanttekening hierbij is echter wel dat met name de combinatie van een SGB0 en de lokale driehoek er nog steeds voor zorgde dat er bij de opsporing nog altijd het nodige moest worden overlegd en ‘geïnformeerd’.

Een tweede HOps is waardevol

De betrokkene van de Vaste Kern Leidinggevend van het TGO geeft aan in deze zaak alleen maar gemak te hebben gehad van het SGB0. “In andere onderzoeken kwamen er soms wensen vanuit het SGB0 richting de opsporing die niet altijd even goed te doorgron-

den waren, waar het vandaan kwam. Er zat communicatie, beleid en uitvoering tussen. (...) Dat hebben we nu niet gehad.” Een belangrijke reden waarom de samenwerking tussen TGO en SGB0 bij dit onderzoek goed verliep, was omdat er een tweede hoofd Opsporing (H0ps) aan de structuur werd toegevoegd. Voor een deel was dat een praktisch gevolg van de vergaderklok. Als H0ps is het vanwege stafvergaderingen lastig om aan te sluiten bij het TGO. De tweede H0ps zat nu dicht tegen het TGO aan en op deze wijze konden zij elkaar informeren en in positie houden.

Mogelijk nog belangrijker was de ervaring met eerdere onderzoeken. Als er een directe verbinding is tussen het SGB0 en de teamleider van het TGO, komt deze laatste nauwelijks meer aan zijn werk toe. Het toevoegen van de tweede H0ps zorgde aan de ene kant voor een goede verbinding met het SGB0, omdat bijvoorbeeld overleg en afstemming makkelijker geregeld kon worden. Aan de andere kant vormde de tweede H0ps ook een soort hitteschild voor het TGO om de ergste druk vanuit het SGB0 op te vangen. De eerste en tweede H0ps konden nu samen overleggen welke vragen er bij het TGO werden neergelegd en welke zij zelf konden beantwoorden. Door dit vooroverleg konden de vragen voor het TGO ook beter gedoseerd en getimed worden. De tweede H0ps legt uit: “Eigenlijk is een SGB0 ondersteunend voor de operatie, waar het echt om gaat. Maar in de praktijk is het heel vaak zo, of nu je in ‘blauw’ zit of in de opsporing, dat jij aan het werk bent voor het SGB0. Waar je er eigenlijk gemak van zou moeten hebben en zou moeten zeggen: regelen jullie dit voor me, levert het in de praktijk vaak redelijk veel gedoe op. Dat heb ik met de eerste H0ps echt geprobeerd om te voorkomen. We moesten het in deze zaak wel hebben van de opsporing. Dus je wil vooral dat zij met hun werk bezig kunnen zijn. En dat de dingen die geregeld moet worden voor hen, geregeld worden.”

Het belang van deze tweede H0ps wordt ook bevestigd door het SGB0: “De tweede H0ps is ingeschoven en dat is een goede zet geweest. Omdat het te veel was voor één H0ps. De tweede H0ps heeft een belangrijke rol gespeeld in verschillende driehoeken en om dingen uit te leggen, zodat op basis van die info goede beslissingen genomen konden worden.”

Zorg dat de informatieorganisatie voldoende in positie is

Een leerpunt dat een aantal betrokkenen noemen, is dat het hoofd Intelligence (HIn) niet goed in positie was. De reden is dat hij over onvoldoende informatie beschikte. Dit komt ook naar voren uit de evaluatie van het SGB0. Normaal wordt relevante informatie gedeeld in een overleg tussen de algemeen commandant, het hoofd Opsporing (H0ps) en HIn. De H0ps brengt relevante informatie uit het opsporingsteam in in het overleg. Nu heeft er echter overleg plaatsgevonden tussen de algemeen commandant en de H0ps zonder dat deze informatie met de HIn werd gedeeld. Dit zou met name in de laatste fase van het onderzoek hebben gespeeld. Zou de HIn meer informatie hebben gehad, dan had hij zijn organisatie beter kunnen richten. “En dan krijg je ook een gevoel naar je medewerkers dat je eigenlijk op een gegeven moment geblinddoekt hebt gekeken. Want we keken de verkeerde kant uit. [...]

De naam van de verdachte heeft lang geduurd. We zagen deze gewoon al verschijnen op internet, maar toen was zijn naam nog niet uitgesproken binnen het SGB0.” Zo is de locatie Zeewolde in de laatste dagen niet direct door de informatieorganisatie gemonitord omdat de HIn er niet van op de hoogte was dat het zoekgebied was veranderd. Omdat de HIn niet voldoende informatie kreeg uit het overleg met de algemeen commandant en de H0ps, is er ook rechtstreeks overleg geweest tussen de HIn en de informatiecoördinator van het TGO. Hierbij is echter niet alle opsporingsinformatie gedeeld. De betrokkenen vinden dan ook dat dit een onwenselijke route is. Het leerpunt is om het delen van informatie tussen algemeen commandant, HIn en H0ps beter af te stemmen.

Maak gebruik van beschikbare specialismen binnen de politie

De Eenheid Midden-Nederland heeft een specialist vermiste personen, die valt onder de Dienst Regionale Recherche (DRR) Generieke Opsporing. Een leerpunt in de samenwerking is dat deze specialist onvoldoende is benut of in positie is gebracht om goede ondersteuning te kunnen bieden bij het onderzoek. De dag van de melding, het moment dat er een *crime consult* plaatsvindt, wordt er vanuit de districtsrecherche contact opgenomen met deze specialist vermiste personen. Later op de dag heeft de specialist nog contact met de teamleider van het TGO. In de dagen daarna probeert de specialist het opsporingsonderzoek te ondersteunen met adviezen. Vooral omdat zij een netwerk heeft met andere specialisten van de Landelijke Eenheid en kan ondersteunen bij de zaken die bijvoorbeeld op voorhand geregeld moeten worden om een bijzondere zoeking te doen. Waar deze specialist op dat moment echter tegenaan loopt is dat de alle betrokkenen bij het TGO zo druk zijn en de hectiek zo groot is, dat er geen tijd en ruimte is om van haar rol en specialisme gebruik te maken. Uiteindelijk legt zij het contact tussen de Dienst Landelijke Operationele Samenwerking (DLOS) en het TGO en stapt vervolgens uit het proces. Wanneer een paar dagen later het SGB0 in werking treedt gebeurt feitelijk hetzelfde: de betrokkenen zijn te druk om gebruik te kunnen maken van het binnen de eenheid beschikbare specialisme. Een leerpunt is om er op voorhand voor te zorgen dat het specialisme ‘vermiste personen’ een vaste plaats krijgt binnen het proces en wordt benut bij dergelijke onderzoeken. De ervaring leert dat de hectiek en de druk in de beginfase van een dergelijk onderzoek maken dat er weinig ruimte is om dit specialisme ad hoc in te brengen.

Zorg voor interne continuïteit

Een van de leerpunten in de samenwerking met de familie van het slachtoffer of de vermiste, is dat continuïteit van de politiecontactpersoon naar hen toe belangrijk is. Een bij het SGB0 betrokkene: “Als je Hans Faber vraagt wat zijn lessen en ervaringen zijn met de politie, dan noemt hij onder meer die keer dat de politie iemand heeft ingezet die bij het coördineren van het zoekproces een heel eigen lijn ging volgen. Los van wat er tot dan toe was afgesproken. Dat levert in de normale situatie al irritatie op, maar in zo’n situatie explodeert dat. Dus continuïteit en ook wat inlevingsvermogen is erg belangrijk. Zodat mensen voelen dat het niet alleen maar een functionaris is, maar dat die ook alles op alles zet.”

Daarnaast geven betrokkenen aan dat bij een dergelijk onderzoek de continuïteit intern ook belangrijk is. Een gebrek aan interne continuïteit, veel wisselingen van betrokkenen, maakt niet alleen dat de overdracht tijd kost, ook bestaat het risico dat er bij de overdracht informatie verloren gaat. Hoewel interne continuïteit bij de vermissing van Anne Faber niet direct voor problemen heeft gezorgd, signaleren betrokkenen van opsporing en communicatie wel dat dit een dilemma had kunnen opleveren wanneer de zaak langer had geduurd. De wijze waarop het opsporingsonderzoek werd ingericht laat zien dat door hier vroegtijdig over na te denken, een deel van de continuïteit in ieder geval geborgd kan worden. Een bij de opsporing betrokkene: “In het begin was het officieel een Assistentie Rechercheteam (ART). Wat we toen wel hebben gedaan, is dat we het als TGO hebben ingericht. Dus informatie-coördinator, teamleider, twee coördinatoren, zaaksofficier. Daar gingen we dan wel zelf over. Maar dan heeft het niet de naam TGO. Samen met onze collega’s en die van Utrecht-Noord hebben we het zo ingericht. En daar hebben we wel plezier van gehad.” Een andere betrokkene: “Het is een paar dagen blijven zweven of het wel of niet een ART is. Voegt een TGO iets toe? In mijn beleving niet want de structuur hadden we al neergezet als zijnde een TGO. [...] Veel mensen van het ART zijn doorgetrokken naar het TGO. Wij hebben de hele tiplijn door mensen uit het district behouden. Niet gaan wisselen als het niet nodig is. De coördinatie van de tips lag bij iemand vanuit het district en dat werkte prima. Als iets goed gaat in de hectiek moet je er geen nieuwe poppetjes neerzetten.”

Zorg voor een duidelijke structuur

De vermissing van Anne Faber is in veel opzichten een complexe zaak geweest. Er waren veel personen, partijen en organisatieonderdelen bij betrokken. Doordat de ontwikkelingen elkaar in hoog tempo opvolgden, was het onderzoek dynamisch. Het onderzoek lag al snel onder het vergrootglas van de media. De initiatieven van familie en burgers eisten van de politie dat ze zich aansloot bij structuren buiten de organisatie. Om hier zo goed mogelijk mee om te gaan, ontstond gaandeweg ook bij de politie een complexe structuur.

Uit de gesprekken met betrokkenen werd al snel duidelijk dat de meeste mensen in de politieorganisatie geen volledig overzicht hadden van wat er allemaal heeft plaatsgevonden, hoe bepaalde informatiestromen hebben gelopen of wie in welke rol waarvoor verantwoordelijk was. Hoewel het uiteraard niet altijd noodzakelijk is dat alle betrokkenen een volledig overzicht hebben, kan een onduidelijke interne structuur wel voor de nodige verwarring en wrijving zorgen.

Een van de meest concrete voorbeelden in deze zaak is de rol die het hoofd van het Team Districtelijke Aanpak, later algemeen commandant, gespeeld heeft in het contact met de familie. Alle betrokkenen zijn het erover eens dat deze lijn naar de familie essentieel is geweest. Tegelijkertijd heeft onduidelijkheid over deze rol bijvoorbeeld ook effect gehad op de beleving en positie van de familierechercheurs. Andere structuren die gaandeweg ontstonden en in het begin voor verwarring zorgden, zijn het verzamelen van camerabeelden, het coördineren van het zoeken door burgers en het toevoegen van een onderhandelaar als ondersteuning bij het contact met de familie. Uiteindelijk zijn deze processen goed inge-

richt, maar daar is wel enige tijd overheen gegaan. Een bij het SGBO betrokkene: “Door een duidelijke structuur wordt het ook makkelijker uitlegbaar en weet iedereen ‘zo zit het in elkaar’. Nu kost het gewoon veel tijd en energie om het iedere keer uit te leggen.”

De meeste betrokkenen zijn het erover eens dat het moeilijk is om op voorhand een vaste structuur te ontwikkelen die voor alle onderzoeken geschikt is. De realiteit leert dat ieder onderzoek anders is. En dat ook contact met familie of nabestaanden iedere keer een eigen dynamiek kent. Aan de andere kant zijn de meeste betrokkenen het er ook over eens dat het goed is om vooraf te na te denken over welke structuur geschikt is, in plaats van deze op basis van voortschrijdend inzicht in te richten. Een bij het SGBO betrokkene: “Het is nu allemaal een beetje ontstaan. Eigenlijk zou je een soort familiemanagement moeten organiseren. Dat iemand de situatie coördineert in de brandweerkazerne. In het kader van het onderzoek heb je de familierechercheurs, waarvan we later hebben gezegd dat je er misschien ook nog andere mensen op in kunt zetten. Maar dat je dat op een bepaalde manier organiseert. En al naar gelang dat je meer organisatiegraad tegenover je vindt, je meer kunt opschalen.”

In hoofdstuk zes is op basis van de ervaringen van betrokkenen een basisstructuur beschreven voor de informatiestromen van en naar de burger. Wat betreft de interne structuur geven betrokkenen uit de opsporing het advies om het onderzoek op te delen in afzonderlijke deelonderzoeken, bijvoorbeeld door een coördinator met een aantal mensen verantwoordelijk te maken voor het verzamelen van de camerabeelden, een ander voor het tipproces, etc.

Voor de samenwerking met de familie en om optimaal gebruik te kunnen maken van de informatie die zij (kunnen) aanleveren, is het volgens betrokkenen ook aan te bevelen om de familie te ondersteunen bij het inrichten van een eigen structuur. Een bij het SGBO betrokkene zegt hierover: “Het is namelijk niet alleen hoe de politie dat organiseert, maar ook hoe de burgers dat organiseren. Als politie kun je niet forceren dat de familie het op een bepaalde manier moet doen. Je hebt het opsporen, het zoeken, de media, dan misschien een algemeen commandant. Deze rollen hebben we onderscheiden bij de zaak van Anne Faber. Je zou kunnen proberen om de volgende keer bij zo’n familie zo’n structuur te organiseren, zodat je een aantal lijnen hebt van politie naar familie. Maar stel dat je ergens aan het begin zoiets kunt maken, dan heb je er wel profijt van.” De directe meerwaarde voor de politie zit hem onder andere in duidelijke aanspreekpunten en efficiëntere coördinatie. Een voorbeeld is dat de familie Faber op een aantal gebieden deelonderzoeken met eigen coördinatoren had. Voor de politie was helder wie zij kon benaderen en er konden bijvoorbeeld afspraken worden gemaakt over het verzamelen van camerabeelden.

Hoofdstuk 5

Informatie en kennis van burgers

Informatie en kennis van burgers

Burgers worden de laatste jaren steeds actiever op het gebied van veiligheid en het tegengaan van criminaliteit. De politie heeft al lang geen monopoliepositie wanneer het gaat om opsporing en criminaliteitsbeheersing. Steeds vaker sporen burgers zelf op. Soms op kleine schaal, bijvoorbeeld bij een gestolen iPhone. Maar soms ook op grote schaal in complexe zaken, zoals het onderzoek naar de MH17-ramp door het burgerjournalistieke netwerk Bellingcat. Mede door de opkomst van internet en doordat complexe technologie voor iedereen toegankelijk is, zijn burgers ook steeds beter in staat om informatie te zoeken, te delen en te analyseren. Vaak hebben burgers daarnaast door hun werk of hobby's ook specialistische kennis en expertise die voor de politie van groot belang kan zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan digitale expertise die waardevol is voor de aanpak van cybercrime. Uit onderzoek blijkt dat burgers ook graag samen willen werken met de politie, maar uiteraard is niet alle aangeleverde informatie even bruikbaar. Dit roept dan ook de volgende vraag op:

Hoe kan de politie door burgers aangeleverde informatie en (specialistische) kennis het beste beoordelen en optimaal benutten in een gelijksoortig opsporingsonderzoek?

Uit de gesprekken met de betrokkenen blijkt dat deze vraag niet eenvoudig te beantwoorden is. Waar alle betrokkenen het over eens zijn is dat de politie veel meer kan en zou moeten met de door burgers aangeboden kennis en expertise dan nu het geval is. Een bij communicatie betrokkene: “De politie maakt wel gebruik van burgers, maar te weinig en te ouderwets.”

Sluit aan bij burgerinitiatieven

In het onderzoek naar Anne Faber was het coördinatiecentrum van de familie één van de belangrijkste bronnen van mogelijk relevante informatie. Veel van de betrokkenen stellen achteraf vast dat men hier meer gebruik van had kunnen maken. Eén van de belangrijkste conclusies van de betrokkenen is: om informatie uit het coördinatiecentrum goed te kunnen beoordelen en benutten, moet daar iemand zitten die de opsporing heel goed kent en goed kan inschatten wat daar gebeurt. Een bij het SGBBO betrokkene: “Niet iedere familie is zo goed georganiseerd als de familie Faber. Maar als je niet weet, of maar zijdelings weet wat daar gebeurt, weet je ook niet wat zij kunnen bijdragen. Laat staan dat je gericht zou kunnen sturen op bepaalde onderwerpen. Dat is hier niet of nauwelijks gebeurd.” Een andere SGBBO-betrokkene bevestigt dit: “Als je een indruk hebt van wat daar gebeurt, kun je ook veel beter beoordelen of je zelf informatie gaat geven of gaat sturen.”

Burgerinitiatieven beter in beeld krijgen, zou georganiseerd kunnen worden door ter plaatse goede liaisons vanuit de intelligence of tactiek neer te zetten. Mensen die informatie vanuit opsporingsperspectief op waarde kunnen schatten, maar zelf geen onderdeel zijn van het opsporingsonderzoek. Dit is vergelijkbaar met de rol van familierechercheur in onderzoeken. De liaison die bij de familie ter plaatse was geeft aan: “Het zou goed zijn om vanuit het

TGO bij burgers aan te schuiven. Niet eens om te delen, maar om te kijken wat er plaatsvindt. Aan de hand daarvan kijken wat je kunt delen en outsourcen. Wat schaadt het onderzoek het minst en wat kan ik daar kwijt? Mensen staan te popelen. Het geeft ook een signaal dat de familie serieus wordt genomen.”

Kijk vanuit de politie welke taken aan burgers uitbesteed kunnen worden

Burgers kunnen gericht worden ingezet om bepaalde informatie in te winnen, bijvoorbeeld voor het opsporingsonderzoek. Uitbesteden aan burgers biedt de politie enkele voordelen. Ten eerste scheelt het simpelweg capaciteit omdat de opsporing dit niet zelf hoeft te doen. Ten tweede geven sommige betrokkenen aan dat het TGO soms loom en traag kan zijn en dat men op voorsprong kan komen door effectief gebruik te maken van informatie van de familie of burgers. Een bij de opsporing betrokkene: “Toevallig heeft de verdachte Annes spullen gepakt, is gaan fietsen en heeft die spullen overal achtergelaten. Dus uiterekend burgers vinden die jas op een onlogische plaats. Aan de ene kant had ik die liever zelf gevonden. Maar goed, maakt niet uit. Toen dacht ik wel bij mezelf: eigenlijk is het wel goed zo. Dat je zelf als politie je prioritering in je onderzoek stelt. En daar waar je eigenlijk denkt: dat moeten we ook doen, gelijk al uit kunt besteden. En dat dat op een heel snel tempo ook gebeurt.” Ten derde wijzen meerdere betrokkenen erop dat de burger bepaalde handelingen mag verrichten en informatie mag opvragen waar de politie een vordering voor nodig heeft. Het feit dat de burger ruimere bevoegdheden heeft, biedt volgens de betrokkenen mogelijkheden voor de politie, zoals bijvoorbeeld bij het opvragen van camerabeelden. Zij stellen hierbij wel direct dat de integriteit van de opsporing te allen tijde voorop moet staan en dat men geen U-bochtconstructie moet creëren waarbij men de burger allerlei dingen laat doen die de opsporing niet mag. Het is belangrijk dat de opsporing in dat opzicht niet sturend wordt ten opzichte van de burger. Door in een vroeg stadium heldere afspraken te maken, bijvoorbeeld over het ophalen en veiligstellen van camerabeelden, is het mogelijk om goed gebruik te maken van informatie van burgers.

Geef burgers handvatten en een handelingsperspectief

Eén van de vragen die de familie Faber aan het begin van de vermissing aan de politie stelde, was of de politie een protocol of stappenplan had voor dergelijke situaties. Tot de verbazing van de familie bleek dit er niet te zijn. Vervolgens heeft de familie eigenstandig hun zoekproces opgezet en gestructureerd. Volgens een aantal betrokkenen bij de politie zou het goed zijn om te kijken of het mogelijk is om een soort toolkit of protocol samen te stellen, zodat families handvatten hebben om in actie te komen wanneer zij geconfronteerd worden met de vermissing van een naaste. Dit sluit aan bij de gedachte dat de politie baat heeft bij een sterke en georganiseerde familie. Een protocol kan bij uitstek meerwaarde hebben voor families die niet in staat zijn zich zo te organiseren als de familie Faber heeft gedaan. Een bijkomend voordeel is dat met een dergelijk protocol de opsporing beter ingericht kan worden op een onderzoek waarbij burgerparticipatie een prominente rol heeft. Men kan op voorhand nadenken over wat de burger nodig heeft van de politie en andersom. Inmiddels zijn enkele partijen,

waaronder de afdeling Communicatie in het kader van burgeropsporing, bezig een dergelijk protocol samen te stellen.

Stel specifieke vragen: “Als je de helft geeft, krijg je ook maar de helft terug”

In 2006 heeft de afdeling Communicatie geëxperimenteerd met het online zetten van een opsporingsdossier. Eén van de leerpunten die daaruit voortkwam was, des te beter de burgers gebriefd - binnen kaders van wat kan en mag - des te meer en betere informatie zij teruggeven. Volgens betrokkenen is het de uitdaging om de juiste vragen te stellen. Inherent hieraan is dat de politie zelf ook informatie moet delen. Een woordvoerder: “Als je de helft geeft, krijg je ook maar de helft terug”. Volgens betrokkenen blijkt dat er in de praktijk veel meer gedeeld en verteld mag worden dan de politie gewend is om te doen. In het onderzoek naar Anne Faber heeft de politie uiteindelijk marginaal informatie gedeeld met de familie. Dat zou in de toekomst meer kunnen, om burgers gericht in een bepaalde richting mee te laten helpen. Hier ligt ook een belangrijke rol voor de afdeling Communicatie, om in gesprekken met de opsporing te kijken welke vragen aan het publiek gesteld kunnen worden. Volgens een betrokkene wordt communicatie op deze wijze nu veelal nog onvoldoende benut bij opsporingsonderzoeken. Een voorbeeld uit een ander moordonderzoek laat volgens een woordvoerder echter zien dat de meerwaarde van communicatie echter niet te onderschatten is: “Voordat ik er was en de recherche überhaupt met het onderzoek bezig was, was het kenteken van de vluchtauto online via Twitter verspreid. De gemeenschap wist al wat voor type auto het was. Men was al uitgekomen bij het bedrijf in Tiel, waar die auto gekocht was. Dat was allemaal al bekend. Wij waren er nog niet eens. Daar kwamen we achteraf pas achter, natuurlijk. Maar op dat moment was de politie niet alert genoeg om te kijken wat er op Twitter gebeurt.”

Burgers tijdelijk inzetten binnen de politie

Een van de voornaamste dilemma's waar de politie voor staat bij het inzetten van burgers, is het delen van informatie. Niet alle informatie kan en mag zomaar worden gedeeld. Een aantal betrokkenen ziet een kans om specialistische kennis van burgers te benutten door hen een (tijdelijk) dienstverband te geven. Bijvoorbeeld als politievrijwilliger, zoals dat inmiddels steeds vaker gebeurt op het gebied van digitale expertise en cybercrime. Sommige betrokkenen wijzen er verder op dat er in deze tijd, waarin de veranderingen in de samenleving zo snel gaan, de politie er niet aan ontkomt om samen te werken met professionele partners zoals TNO. Dit betekent gericht samenwerkingsverbanden aangaan met private partijen of burgers en hier goede afspraken over maken.

Maak gebruik van burgers om blinde vlekken in te vullen

Een manier waarop de politie specifieke kennis van burgers kan benutten, is om de blinde vlekken in het onderzoek in te vullen. De politie denkt vaak nog redelijk traditioneel vanuit het eigen onderzoek. Maar als men niet weet wat er buiten gebeurt of welke kennis er buiten aanwezig is, kan ook niet worden beoordeeld of het een bijdrage kan leveren aan het opsporings-

onderzoek. Een voorbeeld van een blinde vlek is alle beschikbare specifieke informatie die bekend is over een vermist persoon bij familie en vrienden. Een bij de opsporing betrokkene legt uit: “De informatie die je verzamelt, is heel erg gericht op wat je op dat moment wilt weten. Maar alles wat je niet weet, maar wat er wel is, ga je ook niet krijgen. Omdat je er niet om vraagt. Een goed voorbeeld was dat Anne een aantal heel goede vriendinnen had, die al snel tot de conclusie kwamen dat zij bepaalde dingen nooit zou doen. Of nooit op die manier communiceert. Of: kleding die gevonden was, niet van haar was, want zij draagt dat niet. Zo is Anne niet. Dat is heel waardevol. Zij hebben veel meer kennis over Anne dan jij en ik ooit zouden krijgen. Dat besef moet je wel hebben. En als je met dat besef dat soort mensen in stelling brengt en kunt gebruiken.”

Sommige betrokkenen zien ook nog een andere manier om met behulp van burgerexpertise blinde vlekken in te vullen. Namelijk door de casus op hoofdlijnen voor een bredere groep burgers te schetsen en daarbij vragen: Wat zou ik nog kunnen doen? Wat zouden aanvullende bronnen van informatie kunnen zijn?” De opsporing weet vaak nog onvoldoende wat er ‘buiten’ te halen valt en maakt daar dan ook onvoldoende gebruik van. Een bij de opsporing betrokkene: “De gemiddelde onderzoeker heeft helemaal geen besef wat voor leven een vrouw van 25 op de universiteit heeft zoals zij. Als je mensen uit die generatie en die wereld nu laat meedenken over waar nog informatie over of van haar zou kunnen zijn?” Een belangrijk verschil met andere vormen van burgerparticipatie, zoals het meedenken bij cold cases, is dat hierbij met name informatie over het proces gedeeld wordt en geen echte opsporingsinformatie. Een betrokkene: “Deze vorm van burgerparticipatie is wat anders dan: dit is ons scenario en denk even mee of die oom geen dubbelrol speelt’.”

Bekijk vanuit een open houding aan de voorkant hoe optimaal gebruik gemaakt kan worden van burgerparticipatie

Betrokkenen oordelen nagenoeg unaniem dat er meer gebruikgemaakt kan worden van burgerparticipatie. Tegelijkertijd blijkt uit de gesprekken dat men het lastig vindt om concreet aan te geven hoe informatie en kennis van burgers het beste kan worden benut. Dit heeft er vooral mee te maken dat iedere situatie anders is. Factoren die onder andere van invloed zijn: de kenmerken van de zaak, de structuur en organisatie bij de politie en de mate en vormen waarin de burger zelf betrokken is en initiatief toont. Al deze factoren maken het volgens betrokkenen lastig om een min of meer vaste blauwdruk te maken voor de inzet van burgers. Over het opnemen van burgerparticipatie in het SGB-structuur, bijvoorbeeld als aparte knop of als vast onderdeel van afzonderlijke knoppen, wordt dan ook wisselend gedacht. Sommigen zien dit als mogelijke oplossing, anderen geven aan dat dit extra druk en complexiteit oplevert in een toch al ingewikkelde structuur.

Een bij de opsporing betrokkene geeft aan: “Hoe je het beste gebruik kunt maken van burgerparticipatie is een lastige vraag, want dat is casuïstiekafhankelijk. Ook van wie de betrokken burgers zijn. Wat voor mogelijkheden en onmogelijkheden zitten daar? Ook daarin moet je niet in je beperkingen denken. De vragen: wat kunnen we nog meer doen om

optimaal gebruik te maken van wat er buiten de politie speelt? En: hoe kunnen we dat het beste omarmen?, die vragen zou je eigenlijk meteen bij elk onderzoek met dit karakter moeten stellen. Bij het beginpunt al. Dus niet in de pavlovreactie zitten van: druk en geen tijd voor. Meteen, dat is precies de vraag die je vooraf moet stellen: wat kan ik nu nog meer halen uit die mensen die daar staan te trappelen om voor mij iets te willen doen? Wat kan ik daarmee? Dat zouden we veel meer, veel eerder en veel consistentier moeten doen. Misschien zie je het in het begin niet, maar hoe vaker je het er met elkaar over hebt en burgers daadwerkelijk bij zo’n discussie betrekt, dat je de waarde wel gaat zien.”

Beoordeel hoe de burger zijn informatie heeft gevonden

De bereidheid van burgers om mee te helpen en mee te denken blijkt in de praktijk aanzienlijk. Het gevolg is dat de politie bij zaken zoals de vermissing van Anne Faber gevraagd en ongevraagd heel veel informatie krijgt aangeleverd. Voor het grootste deel gaat het om tips, maar het kan ook gaan om uitgebreide door hen opgestelde analyses en scenario’s. De uitdaging is om te beoordelen in hoeverre deze informatie meerwaarde heeft voor het opsporingsonderzoek. Uit de gesprekken met betrokkenen komt naar voren dat de meesten het beoordelen van deze informatie als een dilemma ervaren en dat er hiervoor ook geen pasklare oplossing te vinden is. De enige manier om informatie van burgers op waarde te schatten, is door niet alleen te kijken naar wát zij aanleveren, maar vooral ook na te gaan en waar nodig in gesprek te gaan, over h́oe zij tot deze bevindingen zijn gekomen. Als voorbeeld wordt regelmatig de cartograaf aangehaald, die op 6 oktober een bericht op Facebook plaatste, waarin hij uitlegt waarom de zoekacties van de politie op dat moment gericht zijn op de verkeerde locatie¹² (Figuur 11, pagina 84-85):

12 Het gebied nabij Den Dolder dat door de cartograaf werd aangewezen was al eerder met behulp van speurhonden uitgekamd. Op basis van telecomgegevens ging het ART/TGO ervan uit dat Anne daar verdwenen moest zijn. Om te voorkomen dat burgers mogelijk sporen zouden vernietigen werd hier destijds geen ruchtbaarheid aan gegeven.

Over Anne Faber:

Het is nagenoeg zeker dat Anne nabij Den Dolder is aangevallen. Daar moet worden gezocht en niet bij Huis ter Heide.

Die conclusie bereik ik als volgt:

Als je de beelden uit het archief van de buienradar combineert met de satellietfoto van het gebied waar om 19:30 uur het laatste contact van haar telefoon met het netwerk plaatsvond, en als je aanneemt dat ze fietste met 14 km/uur (haar snelheid tussen Hollandse Rading en Baarn), dan zie je dat ze, net toen het weer begon te hoven, het ecoduct over de spoorlijn naderde, een goede schuilplaats. Het fietspad gaat, parallel aan het spoor, onder het ecoduct door.

(Het tijdstip van het laatste contact is lang opgegeven als 19:30 uur, volgens De Telegraaf van 7 oktober was het 19:28 uur. Voor deze analyse maakt dat vrijwel niet uit, mede omdat de fietssnelheid van 14 km/uur niet vast staat. Misschien reed ze wat langzamer omdat ze na 2½ uur fietsen moe was, misschien wat sneller omdat ze snel in de bewoonde wereld wilde zijn.)

Om 19:47 uur deed haar telefoon het niet meer (een whatsapp aan haar werd niet ontvangen), dus tussen 19:30 en 19:47 moet er iets gebeurd zijn, net toen zij mogelijk schuilde onder het ecoduct.

Was er misschien een andere wandelaar of fietser die daar schuilde? (Ik heb deze beelden opgestuurd aan de politie)

Zoals ik het nu zie: na de aanslag op haar, in de omgeving van het ecoduct, is de dader er op haar fiets en met medeneming van haar jas en rugzak vandoor gegaan. 5 km verderop (in Huis ter Heide) gooide hij haar fiets in het water in de hoop dat die nooit gevonden zou worden, de jas gooide hij in de bosjes bij een pad in de hoop dat die wel gevonden zou worden en dat de politie in het verkeerde gebied ging zoeken, de rugzak idem op een andere, nabije plaats.

Bijkomend punt van overweging is dat Anne, als ze Den Dolder had bereikt, daar bijna zeker de trein naar Utrecht had genomen omdat het hoosde en omdat het snel donker werd. Van Den Dolder naar haar huis in Utrecht was nog 10 kilometer dus drie kwartier fietsen.

En nog een punt: ze was, zie mijn kaarten, rond 19:40 in centrum Den Dolder als er niets gebeurd was en als ze geen tijd verloor door te schuilen voor de hoosbui. Om 19:47 deed haar telefoon het niet meer, dus voor 19:47 moet er iets gebeurd zijn. Als ze met 14 km/uur van Den Dolder richting Huis ter Heide zou zijn gefietst, was ze om 19:47 nog twee kilometer verwijderd van Huis ter Heide, de plaats waar haar fiets, jas en rugzak zijn gevonden. En als ze heeft gescholen voor de hoosbui was ze om 19:47 nog 3 à 5 kilometer verwijderd van Huis ter Heide.

Oftewel: het kan haast niet dat haar in Huis ter Heide iets is overkomen, zoals de politie kennelijk vermoedt.

Alternatief: haar telefoon stopte niet met functioneren als gevolg van wat haar overkwam (overvaller zette 'm uit of trapte 'm stuk) maar doordat de batterij leegraakte. Dat betekent dat ze met bijna lege batterij vertrok. Erg onwaarschijnlijk.

Maar mocht een lege batterij toch de oorzaak zijn geweest (of heel misschien waterschade door de wolkbreuk van 19:40 uur, als ze toen niet schoot) dan kan ze al fietsend toch in Huis ter Heide zijn gekomen.

En tenslotte-1: Van NS Station Den Dolder (waar ze langs kwam) naar Utrecht (Berenkuil) is 9,6 km via Bilthoven en 11,6 via Huis ter Heide. Stel dat ze toch fietsend naar huis wilde, en niet per trein, ging ze dan in het donker en bij vreselijk weer met een omweg via Huis ter Heide? De vraag stellen is 'm beantwoorden.

Tenslotte-2, een punt van groot belang voor de analyse: Kan het dat haar al vóór 19:30 iets is overkomen? Dat impliceert

- dat haar aanval toesloeg tussen Baarn, waar ze om 18:50 een selfie verstuurd en het punt waar haar telefoon voor het laatst werd gedetecteerd om 19:28 of 19:30 uur
- dat hij er vervolgens met de telefoon, fiets, jas en rugzak vandoor ging richting Huis ter Heide
- dat hij om 19:30 uur of 19:28 uur het punt van het laatste netwerk contact passeerde

Echter: de afstand van het punt van de selfie en het punt van laatste netwerk contact is 8880 meter en daar deed Anne's telefoon 38 of 40 minuten over. Bij 38 minuten is dat exact 14 km per uur, en dat is precies gelijk aan haar snelheid tussen Hollandse Rading en Baarn.

Er was dus gewoon geen tijd voor een aanval op haar.

Conclusie: vóór 19:30 uur (of 19:28 uur) is Anne niets overkomen want haar telefoon passeerde het punt van het laatste netwerkcontact op het te verwachten moment.

Figuur 11: Facebookbericht van de cartograaf over de mogelijke route van Anne Faber (Hegener, 2017)

Een bij de opsporing betrokkene zegt hierover: “De cartograaf was er echt een die eruit sprong, omdat hij helemaal beargumenteerd tot iets kwam. Dat soort dingen moet je eruit vissen. Dat kan helpen bij de denkrichting.” Volgens een andere bij de opsporing betrokkene opsporing ligt het antwoord op de vraag hoe informatie van de burger het beste beoordeeld en benut kan worden, met name in de manier waarop de politie naar burgerparticipatie kijkt: “Je kunt het beschrijven, een stappenplan maken, protocollen schrijven, maar hoe je dit het beste kunt beoordelen en benutten: dat is perceptie. Jij bent de burger en je roept iets. Wat gek? ‘Maar ga even zitten. Wat zeg je nu eigenlijk?’ En dan nadenken: wat kan ik daarmee? Ik vind dat het antwoord op dit verhaal. En concretiseren is binnen de politie natuurlijk altijd in stappenplannen, et cetera. Prachtig, maar alles wat je bedenkt, is: hoe kijk je ernaar? Want als je perceptie verkeerd is, dan hoeft je deze vraag helemaal niet te beantwoorden. Want dan is die participatie er helemaal niet. Niet voor degene die vindt dat hij het goed genoeg doet.”

Hoofdstuk 6

Conclusie

Conclusie

In voorgaande hoofdstukken is aan de hand van de vier deelvragen een beeld geschetst van hoe de samenwerking tussen burgers en politie is verlopen, welke kansen en dilemma's werden ervaren, hoe de informatiestromen van en naar de burger het beste georganiseerd kunnen worden, welke interne leerpunten de politie heeft ervaren. En tot slot, hoe de politie in de toekomst gebruik kan maken van de informatie en kennis van burgers. In dit hoofdstuk wordt de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord aan de hand van deze bevindingen:

Welke leerpunten heeft de zaak Anne Faber opgeleverd in de samenwerking tussen betrokken partijen vanuit de opsporing en burgers, en welke opgedane kennis kan gebruikt worden in gelijksoortige, toekomstige (opsporings)zaken?

Een van de belangrijkste leerpunten uit de zaak Anne Faber, maar ook uit voorgaande vermissingszaken, is dat burgerparticipatie niet tegen te houden is. Met name bij zaken die volop in de media komen en leiden tot massale betrokkenheid en emotionele reacties bij het publiek, zal de politie rekening moeten houden met burgerinitiatieven. In het verleden heeft de politie nog wel geprobeerd om dit tegen te houden of zich min of meer afzijdig te houden. Het risico van deze houding is echter dat er chaotische zoekacties ontstaan, waarbij de openbare orde mogelijk in gevaar komt en het politieonderzoek bemoeilijkt wordt. Ook kan het een negatief effect hebben op de verbinding van de politie met de familie en de beeldvorming over de politie in het algemeen. De indruk zou bijvoorbeeld kunnen ontstaan dat de politie niets doet. Uiteindelijk kan hierdoor de legitimiteit van de politie in het geding komen. Het roept de vraag op hoe politie in de toekomst om moet gaan met emotioneel geroerde, deskundige, initiatiefrijke en georganiseerde burgers. Een van de belangrijkste reflecties van de betrokkenen op de zaak van Anne Faber is dan ook dat de politie burgerparticipatie juist moet omarmen in plaats van proberen tegen te houden.

Het omarmen van burgerparticipatie kan in verschillende vormen. In de zaak van Anne Faber is bijvoorbeeld bewust als doel gesteld om de familie te ondersteunen en burgerinitiatieven (zoals zoekacties) te faciliteren of zelfs te coördineren en samen te zoeken. Een andere vorm van burgerparticipatie omarmen is de bereidheid om de burger te informeren en bepaalde zaken uit te leggen. Hierbij kan het gaan om het onderhouden van contact met de familie. Maar bijvoorbeeld ook door het brede publiek te informeren via allerlei communicatiekanalen. Het omarmen van burgerparticipatie vraagt erom oog te hebben voor het wederzijdse belang van betrokken partijen. De politie kan zich afvragen: waar heeft de burger behoefte aan? En hoe kan de politie burgerparticipatie zo organiseren dat men er geen hinder maar juist baat bij heeft? Hoe ver het omarmen van burgerparticipatie kan gaan, blijkt uit de slotfase van het onderzoek naar Anne Faber, waarbij de oom als woordvoerder van de familie in dezelfde ruimte als politie, bestuur en Openbaar Ministerie een persverklaring aflegde.

Burgerparticipatie omarmen is niet eenvoudig. De betrokkenen komen al snel voor een aantal dilemma's te staan. Bij een gezamenlijke inspanning waarbij meerdere partijen betrokken zijn, kan onduidelijk zijn wie de regie heeft. In de zaak Anne Faber organiseerde de familie van het slachtoffer zich de eerste dagen sneller dan de politie. De politie stelde zich in het begin uitsluitend ondersteunend op. Bij de familie leidde dit tot verwarring over de rol van de politie en tot onvrede, omdat men een actievare en meer coördinerende rol van de politie verwachtte. In dit onderzoek bleek het gesprek tussen de familie en de leidinggevende van het Team Districtelijke Aanpak een cruciaal moment. Goede en duidelijke afspraken in een vroeg stadium zijn essentieel voor samenwerking, zoals afspraken over de onderlinge verhouding en afspraken over wanneer en op welke wijze burgers opsporingshandelingen mogen en kunnen gaan uitvoeren. In dit onderzoek hield de familie zich onder andere bezig met het verzamelen van camerabeelden. Burgers kunnen hier waardevol zijn, maar dan is het wel een voorwaarde dat er duidelijke afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld het veiligstellen en delen van beelden. Ten eerste om ervoor te zorgen dat het gaat om een gecoördineerde inzet. Maar ten tweede ook om te voorkomen dat verzamelde beelden bijvoorbeeld later niet bruikbaar zijn als bewijsmateriaal.

De samenwerking tussen politie en burgers is in de basis grotendeels afhankelijk van het delen van informatie. Tegelijkertijd blijkt dit in de praktijk een groot dilemma. Burgers hebben er geen probleem mee om informatie te delen met de politie, maar niet alle informatie van de politie kan zomaar met de familie en burgers worden gedeeld, bijvoorbeeld omdat er sprake is van daderwetenschap. Eerst moet worden uitgesloten dat een eventuele dader zich niet in de directe kring van het slachtoffer bevindt. Het kan ook zijn dat de politie (nog geen) vertrouwensrelatie heeft met de familie. Hoewel er voorzichtig en weloverwogen om moet worden gegaan met het delen van informatie, kan er in de praktijk toch vaak meer dan de politie gewend is. Relevant is het onderscheid tussen inhoudelijke en procesmatige informatie. In veel gevallen kan er inhoudelijk over de zaak niets worden gedeeld, maar is het wel mogelijk informatie te geven over het proces. De vraag bijvoorbeeld, waarom bepaalde zoekploegen wel of niet worden ingezet. Deze informatie is niet schadelijk voor het onderzoek, maar wel van belang voor de samenwerking en relatie met onder andere de familie.

Waar men bij geruchtmakende zaken rekening mee moet houden, is de enorme druk die er op de betrokkenen komt te staan, zowel van buitenaf als van binnenuit. In de zaak Anne Faber kwam de druk van buitenaf voor een deel vanuit de familie. De mate waarin zij zich organiseerde, maakte onder ander dat de hectische fase van het onderzoek in een stroomversnelling raakte en legde door de vele vragen druk op de opsporing. Ook de media, die de vermissing op de voet volgden, oefenden stevige druk uit. Voortdurend was er de dreiging dat er informatie in de media zou komen, voordat deze gedeeld was met de familie. Hoewel in deze tijd niet meer volledig te voorkomen is dat informatie via (social)media naar buiten komt, heeft een duidelijke volgorde in de communicatie in deze zaak zijn meerwaarde bewezen. Er is geen informatie naar buiten gekomen die men niet had voorzien. Het is goed om te beseffen dat de media niet alleen druk uitoefenden op de politie, maar ook op de familie van

de vermiste persoon. Goede ondersteuning in het omgaan met de media voorkomt niet alleen dat naasten slachtoffer worden van de sensatiezucht van de pers, maar kan ook incidenten waar de politie zelf last van heeft, voorkomen.

De zaak Anne Faber heeft niet alleen geleerd dat de burgerparticipatie niet tegen te houden is, maar ook dat deze concrete kansen biedt voor het opsporingsonderzoek. Een grote kans is in eerste instantie de hoeveelheid mensen die meehelpen zoeken. De politie heeft de beschikking over een enorme hoeveelheid ogen en oren die op allerlei manieren uitkijken naar het slachtoffer. Waar aan de ene kant de angst bij de politie heerst dat burgers onbedoeld sporen vernietigen, laat deze zaak zien dat wanneer burgers duidelijke instructies krijgen over hoe zij met sporen moeten omgaan, zij die keurig opvolgen. Uiteindelijk zijn het twee paar burgerogen geweest die de jas van Anne vonden. Dat is de sleutel geweest tot het vinden van de verdachte en daarmee de vondst van het lichaam van Anne.

Een tweede grote kans zit hem in het benutten van specifieke kennis van burgers. Kenmerkend in deze zaak is dat de familie vrij snel een coördinatiecentrum inrichtte van waaruit het zoeken werd aangestuurd. Hoewel de familie door de mensen die zij om zich heen had verzameld, beschikte over een grote hoeveelheid specifieke kennis en expertise, heeft de politie daar niet actief gebruik van gemaakt. Alle informatie door de familie aangeleverde informatie, is serieus bekeken door het opsporingsteam. Maar er is marginaal informatie met de familie gedeeld vanuit de opsporing. Tevens heeft er nauwelijks specifieke aansturing richting de familie plaatsgevonden. Achteraf is geconstateerd dat men geen goed zicht had op wat er gebeurde in het coördinatiecentrum, omdat er niemand van opsporing ter plaatse aanwezig was. Terugkijkend had de politie in dit geval meer gebruik kunnen maken van de aanwezige kennis en expertise.

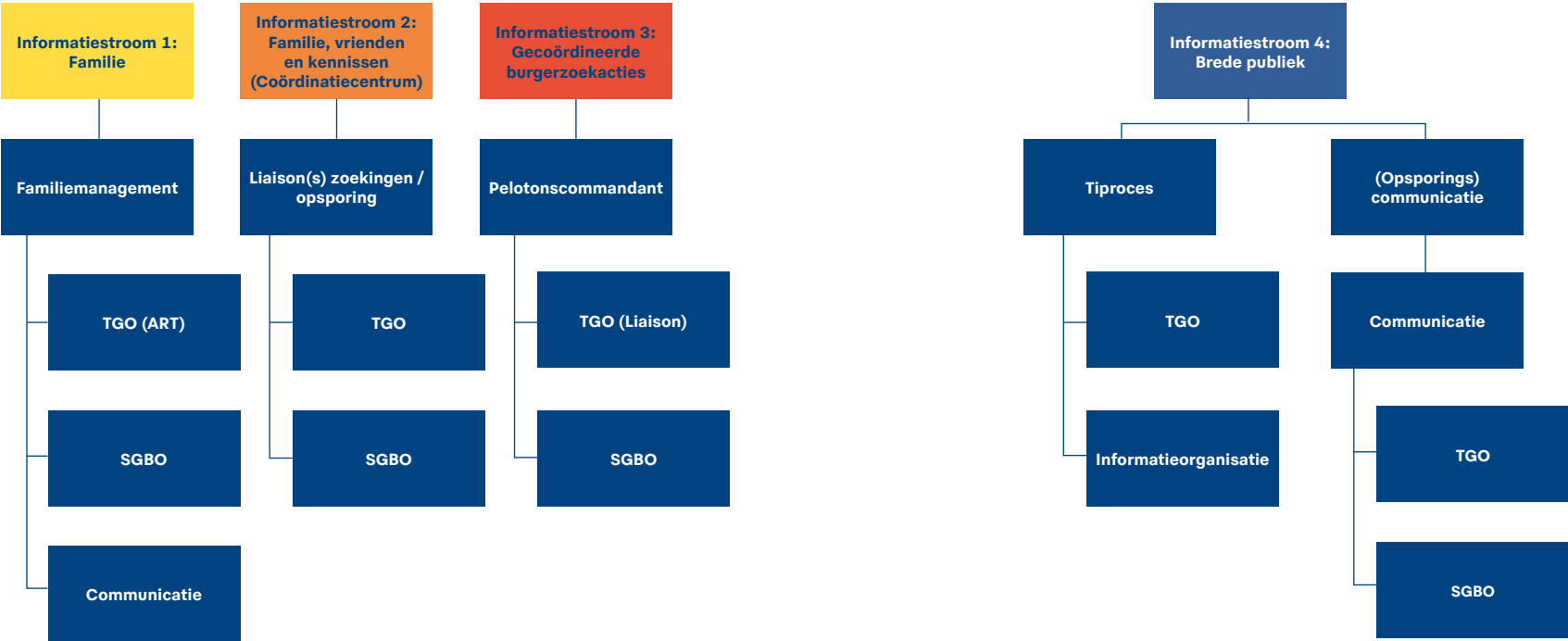
Een derde kans bij het omarmen van burgerparticipatie is het effect van actief communiceren op het imago en de beeldvorming van de politie. Hoewel dit uiteraard ondergeschikt is aan het terugvinden van de vermiste persoon, kan de wijze waarop de politie communiceert en in gezamenlijkheid optreedt met de burgers van invloed zijn op hoe burgers de politie waarnemen. In dit onderzoek heeft de politie gekozen voor een actieve communicatiestrategie, waarbij er via diverse kanalen veel met het publiek werd gedeeld. Zo kon de politie voor een belangrijk deel bepalen welke informatie via de (social) media werd gedeeld en kon onjuiste informatie vrij snel worden gecorrigeerd. Deze werkwijze heeft veel positieve reacties opgeleverd, van zowel van binnen als buiten de politieorganisatie. De politie gaf in dit geval niet alleen informatie over de voortgang van het onderzoek, maar bijvoorbeeld ook over welke partijen waar aan het zoeken waren en waar vrijwilligers zich konden aanmelden. Deze actieve communicatiestrategie heeft als voordeel dat de politie meer grip en regie kan houden op het zoeken door burgers.

Om het contact met de familie te onderhouden, het zoeken met en door burgers in goede banen te leiden en optimaal gebruik te maken van de kennis en expertise van burgers, is het

noodzakelijk om de informatiestromen van en naar de burger goed te organiseren. ‘De burger’ is echter geen eenduidig begrip. Op hoofdlijnen kunnen vier groepen burgers onderscheiden worden: de familie, de vrienden en kennissen die zelf aan het zoeken zijn, de (semi)professionele vrijwilligers en het brede publiek. Voor een optimale samenwerking tussen burger en politie is het van belang dat de informatiestromen van en naar deze vier verschillende groepen goed zijn georganiseerd. Hoewel iedere situatie uniek is, wordt in figuur 12 een basis informatiestructuur schematisch weergegeven.

De eerste informatiestroom betreft het ‘familiemanagement’, een samenwerking tussen opsporing, Staf Grootschalig- en Bijzonder Optreden (SGBO) en Communicatie. Het proces rondom zoeken door vrienden, familie en kennissen vormt de tweede informatiestroom en wordt gevormd of ondersteund door liaisons vanuit het Team Grootschalige Opsporing

(opsporing) en SGBO (zoekingen en openbare orde). De derde informatiestroom betreft het zoeken met (semi)professionele vrijwilligers en organisaties zoals het Rode Kruis. Zij worden direct aangestuurd door de pelotonscommandant van de ME, in samenspraak met een liaison vanuit de opsporing. De vierde informatiestroom betreft het contact met het brede publiek. De belangrijkste binnenkomende informatiestroom is het tipproces, wat bij voorkeur ingericht kan worden door een samenwerking tussen de opsporing en de informatieorganisatie. Het contact naar buiten toe vindt primair plaats vanuit de afdeling Communicatie. Hierbij is het belangrijk dat Communicatie dicht tegen zowel het SGBO als de opsporing aanzit, om zo ook de (social)media actief te kunnen benutten voor opsporingsdoeleinden. Figuur 12 laat zien dat het samenspel tussen opsporing, SGBO, communicatie en de burger complex is. Hoewel er geen universele structuur is die zich voor iedere situatie leent, is het bij het aandienen van een nieuwe zaak wel van belang om vooraf na te denken over welke

Figuur 12: Schematische weergave hoe informatiestromen van en naar de burger in gelijksoortige zaken georganiseerd kunnen worden

organisatievorm geschikt zou zijn. Een duidelijke structuur met duidelijke rolverdelingen geeft meer overzicht en samenhang en minder interne ruis. Het zorgt ervoor dat de juiste informatie bij de juiste personen terechtkomt, maar ook dat medewerkers niet worden belast met allerlei ad hoc-vragen of uitleg hoeven te geven aan goedbedoelde 'bemoeizucht'. Het plaatsen van liaisons bij onder andere het zoeken door vrienden en familie of bij de pelotonscommandant, kan ervoor zorgen dat de lijnen tussen communicatie en besluitvorming relatief kort blijven. Vergelijkbaar heeft het toevoegen van een tweede hoofd Opsporing (HOPs) bij de zaak Anne Faber geleid tot een betere en functionelere verbinding tussen opsporing en SGB0.

Het goed organiseren van de informatiestromen van en naar de burger geeft echter nog geen garantie dat deze burger of de informatie die hij of zij aanlevert, optimaal wordt benut. Net zomin als voor de organisatiestructuur is er voor het inzetten van burgerparticipatie geen pasklare blauwdruk. Het benutten van de burger begint ten eerste door bij een nieuwe zaak de vraag te stellen of en hoe burgerparticipatie een bijdrage kan leveren. Bijvoorbeeld door mee te helpen met zoeken, het verzamelen van camerabeelden of door specifieke expertise te leveren. In de zaak Anne Faber beschikten boswachters en de eigenaar van het betreffende landgoed over kaartmateriaal en kennis. Dit is een voorbeeld van actieve vorm van het inschakelen van burgers, waarbij vanuit de opsporing naar buiten wordt gekeken naar wat er op dat moment nodig is. Het antwoord op de vraag waar voor de opsporing de kans ligt op het gebied van burgerparticipatie, kan iedere keer weer anders zijn.

De tweede manier om gebruik te maken van de kennis van burgers is door als politie een open houding aan te nemen. De opsporing kan de burger gebruiken bij het invullen van blinde vlekken. Het Cruijffiaanse principe hierbij is: 'Alle informatie die er wel is, maar die je niet weet, ga je ook niet krijgen omdat je er niet om vraagt.' Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het meedenken op procesmatig niveau: welke bronnen van informatie zouden nog meer aangeboord kunnen worden? Een ander voorbeeld is het bewust gebruikmaken van mensen die het slachtoffer goed kennen, om zo inzicht te krijgen in de leefwereld en gedragspatronen van de vermiste persoon.

De politie heeft zelf op voorhand invloed op de kwaliteit van de binnenkomende informatie. De hoeveelheid en de kwaliteit van de reacties wordt namelijk mede bepaald op basis van de vragen die aan de burger worden gesteld. Het is de uitdaging om de juiste vragen te stellen. Gericht en specifieke vragen leveren een betere respons op dan algemene vragen. Het loont daarom om vooraf goed na te denken over de vragen die aan het publiek worden uitgezet. Om deze reden kan het ook waardevol zijn om de afdeling Communicatie te betrekken bij het opsporingsonderzoek.

Ongeacht of informatie van de burger gevraagd of ongevraagd binnenkomt, alle informatie dient beoordeeld te worden op relevantie voor het onderzoek. Of het nu om tips, scenario's en analyses gaat, het is het belangrijk dat die beoordeling gemaakt wordt door iemand die

het opsporingsonderzoek zelf goed kent. Om vervolgens de kwaliteit van de informatie te beoordelen en op waarde te kunnen schatten, moet worden gekeken hoe de degene die de informatie leverde tot deze bevindingen is gekomen. Zo hebben goed beargumenteerde scenario's en analyses een andere waarde dan een willekeurige tip. De enige manier om daar zicht op te krijgen, is kijken naar de gedachtegang achter deze informatie. In sommige gevallen is deze duidelijk herleidbaar, zoals de analyse die de cartograaf maakte in de zaak Anne Faber. Op andere momenten vraagt dit om actief contact te zoeken met de burger en hierover in gesprek te gaan.

In hoofdstuk 7, Aanbevelingen voor de politiepraktijk, zullen deze bevindingen worden vertaald naar principes voor het omgaan met burgerparticipatie bij het hedendaagse politiewerk.

Hoofdstuk 7

Aanbevelingen voor de politiepraktijk

Aanbevelingen voor de politiepraktijk

Principes voor 'judo met burgers'

Burgerparticipatie is niet meer weg te denken uit de moderne samenleving. Burgers pakken steeds vaker gevraagd en ongevraagd hun rol op het gebied van veiligheid en criminaliteit. Dit vraagt om een cultuuromslag bij de politie: accepteer dat burgerparticipatie een onderdeel is van het moderne politiewerk. Dit betekent niet dat de politie alle burgerinitiatieven klakkeloos moet goedkeuren. Sommige burgeracties zijn waardevol, andere juist onwenselijk vanuit ethisch en/of juridisch perspectief of omdat ze een bedreiging vormen voor het opsporingsonderzoek. Beoordeel per onderzoek welke vormen van burgerinitiatief ontstaan, hoe en waar deze burgerparticipatie versterkt kan worden, of juist bijgestuurd of begrensd moet worden. De essentie voor de politie is om niet tegen burgerinitiatieven te 'vechten', maar deze te omarmen en samen de juiste kant op te bewegen: 'participatie-judo'. Participatie-judo (zie figuur 13) voor de politieorganisatie is gebaseerd op drie principes, die hieronder worden toegelicht.

Maak contact

- *Leg in een vroeg stadium contact met betrokkenen, zoals familie of initiatiefnemers*

De politie is een actief onderdeel van de samenleving. Wat de politie doet, heeft vaak direct invloed op burgers en omgekeerd. Burgerinitiatieven bij bijvoorbeeld een vermissing, hebben vaak een directe impact op het politiewerk, doordat mensen zelf gaan zoeken of informatie gaan verzamelen. De uitdaging is om hier als politieorganisatie goed op te anticiperen. Een deel van het moderne politiewerk is daarom zien waar burgers mee bezig zijn en daarover contact onderhouden.

Figuur 13: Principes van participatie-judo

- *Organiseer een duidelijke politiestructuur waarbij de juiste mensen worden geïnformeerd en in positie gebracht*

Goed judo vraagt om balans en een basis om stevig te kunnen staan. Dit is te vergelijken met een goede interne organisatiestructuur, zoals bijvoorbeeld de inrichting van het opsporingsproces of het SGB0-structuur. Informatie is vervolgens de energie die door deze structuur stroomt. Stevig staan houdt in dat de onderdelen van de interne structuur op elkaar afgestemd moeten zijn. Concreet betekent dit goede interne communicatie en duidelijke afstemming van taken, rollen en posities tussen organisatieonderdelen en processen, bijvoorbeeld de verhouding en afstemming tussen TGO en SGB0. Daarnaast vraagt judo om een goede grip, zodat beide partijen elkaar stevig beet kunnen pakken.

Zorg ervoor dat er stevige contactpunten zijn tussen de politieorganisatie en de burgers, bijvoorbeeld in de rollen van familieagent- en rechercheur.

- *Ondersteun goede burgerinitiatieven zich zo sterk mogelijk te organiseren*

De essentie van judo is om gebruik te maken van de kracht en de structuur van de ander. Vergelijkbaar heeft de politie baat bij een duidelijke structuur bij burgerinitiatieven. Een sterke burgerpartner maakt namelijk dat het makkelijker is om contact te onderhouden en informatie te geven of te halen. Of om gezamenlijk afspraken te maken. Help daarom burgers die in staat zijn om zich te organiseren en om waar nodig een structuur op te zetten.

Beweeg mee

- *Laat de juiste politiemensen aansluiten bij burgerinitiatieven*

Hierdoor kan tussentijds worden beoordeeld of de initiatieven waarde hebben voor het zoekproces of het opsporingsonderzoek. Door bijvoorbeeld politiemensen in te zetten die het opsporingsproces goed kennen, kan de toegevoegde waarde of de opbrengsten van de burgerparticipatie beter worden ingeschat. Politiemensen kunnen burgers ook ondersteunen bij initiatieven, waardoor hun waarde wordt vergroot. Activiteiten kunnen gericht zijn op het fysieke zoekproces, alsook van belang zijn voor de intelligence of het opsporingsonderzoek.

- *Wees voorbereid op de informatie die door burgers kan worden gegenereerd en worden gevraagd*

Net als bij judo, zijn burgers voortdurend aan het duwen tegen en trekken aan de politieorganisatie. Vaak doen zij dit door informatie te geven (duwen) en informatie te vragen (trekken). Wanneer burgers betrokken raken bij een opsporingsonderzoek of een vermissing, kan de politie overspoeld raken met informatie. Tips die via verschillende kanalen binnenkomen, kunnen oplopen tot enkele duizenden. Daarnaast kan het gaan om zowel digitaal als fysiek bewijsmateriaal, bijvoorbeeld camerabeelden die worden veiliggesteld of mogelijke sporen die burgers vinden. Aan de ene kant is deze informatie onmisbaar voor het politieonderzoek, tegelijkertijd vormt het een belasting voor de organisatie. Bovendien vragen burgers, zoals familieleden, ook veel informatie en uitleg. Iets waar de politie niet altijd voldoende op voorbereid is. Zorg daarom dat het effectief en serieus omgaan met deze informatiestromen op de juiste wijze in de organisatiestructuur is ondervangen, zodat de politie kan meebewegen met de informatiebehoefte van burgers.

- *Beoordeel informatie van burgers op de wijze waarop deze is verkregen en waar deze op is gebaseerd*

Burgers kunnen voor het onderzoek allerlei informatie aanleveren op basis van bronnen die de politie (nog) niet heeft. Denk aan tips, hypothesen of scenario's. Lang niet alle informatie zal waardevol zijn, sommige zaken echter wel. Een manier om het kaf van het koren te scheiden, is na te gaan hoe burgers tot hun bevindingen zijn gekomen. Dat vraagt

van de politie een actieve en open houding in het aangaan van het gesprek: "Als een burger in een moordonderzoek naar je toekomt en zegt: 'dat doe je echt niet goed, omdat...'. Dan kun je zeggen: 'Wij zijn al honderd stappen verder'. Maar je kunt ook zeggen: 'Wij gaan even zitten, want jij hebt een verhaal. Vertel eens'." ¹³

Leid waar nodig

- *Stel aan het begin van een onderzoek de vraag wat burgerparticipatie voor het onderzoek kan betekenen*

Om een opsporingsonderzoek effectief te leiden, is het van belang dat de politieorganisatie een beeld heeft van het te behalen doel en hoe dat te bereiken. Op het moment dat dit doel scherp is, kan de vraag worden gesteld of burgerparticipatie hierin iets kan betekenen. Soms is dat niets, bijvoorbeeld vanwege de veiligheid van de betrokkenen bij een liquidatieonderzoek. In andere gevallen kunnen burgers met hun kennis en expertise mogelijk een waardevolle bijdrage leveren.

- *Communiceer duidelijk over welke partij de regie heeft*

Het is niet vanzelfsprekend dat de politie altijd de leidende rol op zich neemt. Soms is het wenselijk of noodzakelijk dat de politie een ondersteunende of faciliterende rol vervult. Bijvoorbeeld omdat de politie (nog) geen concrete aanwijzingen heeft om een onderzoek op te starten of een lopend onderzoek richting te geven. In dergelijke gevallen kan de politie wel informatie geven of op andere wijze ondersteuning bieden. De politieorganisatie moet zich goed bewust zijn van het gegeven dat burgers vaak 'het uniform' als autoriteit zien en de politie als expert. Dit maakt dat de burger impliciet of expliciet een leidende rol vanuit de politie verwacht. Om misverstanden en verkeerde verwachtingen te voorkomen, is het van belang om aan het begin de verschillende rollen en verantwoordelijkheden expliciet te benoemen.

- *Informeer burgers en wees transparant in keuzes*

Het effectief leiden van burgerparticipatie vraagt vaak om de juiste vragen stellen aan burgers. Dit betekent mogelijk dat de politie meer informatie aan burgers geeft dan zij gewend is. Immers, als je de helft geeft, krijg je ook maar de helft terug. Net als bij judo zal de politie soms moeten 'duwen', door burgers de informatie te geven en ze de juiste kant op te laten bewegen. Vanzelfsprekend kan de politie niet alle inhoudelijke informatie delen in een onderzoek. Maar daar waar keuzes het publiek raken of verontrusten, kunnen die uitgelegd worden. Bijvoorbeeld waarom de politie in het ene geval maximaal inzet en in een ander geval niet. Voor het behoud van haar legitimiteit en de relatie met burgers, heeft de politie namelijk niet alleen de verantwoordelijkheid om het goede te doen, maar ook om te verantwoorden wat het goede is.

13 Citaat uit een interview met medewerker van het TGO.

Nawoord

Ik denk dat alle mensen die betrokken zijn geweest bij deze zaak - de vreselijke dood van Anne Faber -, burger en politie, nog vaak terug zullen denken aan die twee weken dat we naar haar op zoek waren. Er is ontzettend veel te zeggen, twee dingen wil ik hier expliciet belichten in relatie tot wat u zojuist heeft gelezen.

Dit onderzoek hebben we laten uitvoeren omdat de betrokkenheid van burgers, zowel familie als vrienden, als 'zomaar mensen' die een steentje wilde bijdragen, enorm was. Ongekend, denk ik. Vanaf de eerste dag dat ons team, onze eenheid, erbij betrokken was hebben we getracht de participatie van burgers te omarmen. In dit boekje heeft u kunnen lezen hoe we het ervan af hebben gebracht. Hopelijk is deze unieke ervaring er één waar andere teams en collega's hun voordeel mee kunnen doen.

Door de grote betrokkenheid van zo veel mensen en de belangstelling vanuit de media voor de zaak, beheerste ons werk en de voortgang daarvan, bijna dagelijks het nieuws. Veel - terecht - kritische ogen keken naar ons. Eigenlijk wil je in elke zaak het liefst alles doen om die tot een zo goed mogelijk einde te brengen en dat gevoel hebben wij bij de politie bij zo'n vreselijke vermissing extra sterk. Hier stonden 'goed' en 'kwaad' in de meest extreme vorm tegenover elkaar. Een mooie, slimme, sympathieke jonge vrouw; geen partij voor een gestoorde man met vreselijke bedoelingen.

Juist door die eendimensionale tegenstelling en alle ogen die meekeken, was de vraag hoe wij ermee om zouden moeten gaan als we haar niet zouden vinden: hoe lang ga je door met alles inzetten wat je in je hebt als mens en als team? Werken bij de politie is schaarste verdelen: er is altijd meer werk dan wij aan kunnen. Verdient een zoektocht als deze alle aandacht omdat er zo mee gekeken wordt, of vanwege de persoon om wie het gaat? Hoe verhoudt dat zich tot bijvoorbeeld een vermiste alleenstaande minderjarige asielzoeker, waar ik ook wel eens mee te maken heb gehad? Het andere uiterste van burgerbetrokkenheid, omdat er geen familie in de buurt is, laat staan burgers die spontaan willen helpen zoeken. Deze lastige vraag dringt zich op als ik terugdenk aan deze zaak.

Hoe tragisch de afloop ook was, dat we haar vonden was een opluchting. Bovenal voor de familie en vrienden, wiens verdriet mij onmetelijk overkomt. Als chef van een afdeling waar we elke dag veel meer werk zien dan we aankunnen, waar we ook weten dat er mensen zijn die zoekraken waar (bijna) niemand over nadenkt, was ik ook blij dat we haar vonden, zodat we niet voor het enorme dilemma kwamen te staan van het terugbrengen van onze tijd en aandacht vanuit ons voor haar.

Hopelijk stemt dit onderzoek tot nadenken en bovenal tot bewuster omgaan met burgerparticipatie in al zijn vormen in ons vak. Oefen in grote en kleine zaken met participatie-judo en probeer er tijdens de zaak op te reflecteren, zou mijn advies aan eenieder zijn.

Carlijn Plancken

Teamchef Generieke Opsporing Midden-Nederland

21 oktober 2019

Bijlagen

- 1: Lijst van respondenten op
functieniveau**
- 2: Lijst van open bronnen**
- 3: Lijst met afkortingen**

Bijlage 1: Lijst van respondenten op functieniveau

Respondenten t opsporingsonderzoek (TGO/ART):

- Teamleider TGO
- Tactisch Coördinator TGO (2x)
- Informatie Coördinator TGO
- Familierechercheur TGO (2x)
- Teamchef Generieke Opsporing

Respondenten SGB0:

- Algemeen Commandant SGB0 (2x)
- Hoofd Opsporing SGB0
- Hoofd Informatie SGB0

Respondenten 'blauw':

- Contactpersoon /liaison familie

Overige respondenten:

- Woordvoerder communicatie TGO/SGB0
- Specialist Vermissingen - Cold Case Team Generieke Opsporing

Bijlage 2: Lijst van open bronnen

Bos, K. (2018, 8 juni). Hoe burgers en politie 13 dagen zochten naar Anne Faber. NRC.

Geraadpleegd van:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2018/06/08/schouder-aan-schouder-a1605981>

De Limburger. (2017, 16 december). Familie Faber doet verhaal. Geraadpleegd van:

https://www.limburger.nl/cnt/dmf20171216_00052421/familie-anne-faber-doet-verhaal

Faber, H. (2019). Anne. Kroniek van een zoektocht. Amsterdam: Lebowski publishers.

Hegener, M. (2017, 6 oktober). [Facebook status update]. Geraadpleegd van:

<https://www.facebook.com/michiel.hegener/posts/10155784880591972>

NOS. (2017a, 2 oktober). Nog geen spoor van vermiste Anne. Geraadpleegd van:

<https://nos.nl/artikel/2195866-nog-geen-spoor-van-vermiste-anne.html>

NOS. (2017b, 7 oktober). Tijdlijn: de vermissing van Anne Faber. Geraadpleegd van:

<https://nos.nl/artikel/2196764-tijdlijn-de-vermissing-van-anne-faber.html>

NOS. (2017c, 9 oktober). Militairen zoeken mee naar Anne Faber. Geraadpleegd van:

<https://nos.nl/artikel/2197042-militairen-zoeken-mee-naar-anne-faber.html>

NOS. (2017d, 9 oktober). Scenario Kaartenmaker: Anne Faber schilde bij Den Dolder en verdween. Geraadpleegd van:

<https://nos.nl/artikel/2197119-scenario-kaartenmaker-anne-faber-schilde-bij-den-dolder-en-verdween.html>

Omroep Gelderland. (2017, 3 oktober). Vermissing Anne Faber: 'Ongeluk lijkt niet voor de hand te liggen'. Geraadpleegd van:

<https://www.omroep gelderland.nl/nieuws/2144237/Vermissing-Anne-Faber-Ongeluk-lijkt-niet-voor-de-hand-te-liggen>

Politie. (2017a, 1 oktober). Politie onderzoekt vermissing van Anne Faber. Geraadpleegd van:

<https://www.politie.nl/nieuws/2017/oktober/1/03-politie-onderzoekt-vermissing-van-anne-faber.html>

Politie. (2017b, 5 oktober). Voortgang onderzoek naar vermissing Anne Faber.

Geraadpleegd van:

<https://www.politie.nl/nieuws/2017/oktober/5/03-voortgang-onderzoek-naar-vermissing-anne-faber.html>

Politie. (2018, 19 maart). Opgeloste zaak: onderzoek Anne Faber. Geraadpleegd van:

<https://www.politie.nl/gezocht-en-vermist/dossiers/2017/03-utrecht-vermissing-anne-faber/onderzoek-anne-faber-tijdlijn.html>

Schouten, D. & Tijmstra, F. (2018, 2 juni). De zoektocht naar Anne Faber van dag tot dag.

EenVandaag. Geraadpleegd van:

<https://eenvandaag.avrotros.nl/item/de-zoektocht-naar-anne-faber-van-dag-tot-dag/>

Signi. (z.d.). Over Signi. Op 15 januari 2019 geraadpleegd van:

<https://www.zoekhonden.com/signi-zoekhonden-algemeen/>

Tieleman, Y. (2017, 29 december). Dan volgt het nieuws waar iedereen bang voor was.

De Gelderlander. Geraadpleegd van:

<https://www.gelderlander.nl/binnenland/dan-volgt-het-nieuws-waar-iedereen-al-bang-voor-was~a316e2e4/>

Van den Heuvel, J. (2017a, 5 oktober). 'Zoek ook naar daders'. De Telegraaf.

Geraadpleegd van:

<https://www.telegraaf.nl/nieuws/494834/zoek-ook-naar-daders>

Van den Heuvel, J. (2017b, 5 oktober). Emotionele oproep familie Faber. De Telegraaf.

Geraadpleegd van:

<https://www.telegraaf.nl/nieuws/494858/emotionele-oproep-familie-faber>

Van Wely, M. (2017, 10 oktober). [Tweet]. Geraadpleegd van:

<https://twitter.com/pauwnl/status/918157590160445442>

Webcare. (z.d.). In Wikipedia. Geraadpleegd op 23 januari 2019, van:

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Webcare>

Bijlage 3: Lijst met afkortingen

AC	Algemeen Commandant (SGB0)
ART	Assistentie Rechercheteam
DLOS	Dienst Landelijke Operationele Samenwerking
DR	Districtsrecherche
DRR	Dienst Regionale Recherche
HHN	Hoofd Handhaven/Netwerken (SGB0)
HIn	Hoofd Informatie (SGB0)
HOps	Hoofd Opsporing (SGB0)
HoHa	Hoofd Ordehandhaving (SGB0)
ME	Mobiele Eenheid
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
OE	Operationeel Expert
Opco	Operationeel Coördinator
PD	Plaats Delict
SGB0	Staf Grootschalig- en Bijzonder Optreden
TDA	Team Districtelijke Aanpak
TGO	Team Grootschalige Opsporing

Dankwoord

Soms pakt een onderzoek anders uit dan verwacht. In dit geval bleek het onderzoek al snel groter, complexer en intensiever dan vooraf ingeschat. Ook de impact van de zaak, ruim een jaar na dato, bleek nog steeds heel erg groot. Zowel voor de betrokkenen als de politieorganisatie. De betrokkenheid van de collega’s maakte dit voor de onderzoekers een bijzonder onderzoek om te mogen uitvoeren.

Allereerst willen wij het sectorhoofd van de Dienst Regionale Recherche Midden-Nederland, Johan van Hartskamp, en de teamchef generieke opsporing, Carlijn Plancken, bedanken voor de onderzoeksopdracht en de gelegenheid om dit onderzoek binnen hun organisatie uit te voeren.

De kern van het onderzoek bestaat uit de interviews met de politiemensen die bij deze zaak betrokken waren. Zonder hun openhartigheid in deze gesprekken was dit boek niet mogelijk geweest. Wij willen daarom alle respondenten bedanken voor hun openheid en het vertrouwen. Het is onze hoop dat dit boek bijdraagt om te leren van hun ervaringen en zo leidt tot beter politiewerk, samen met burgers.

Tot slot willen we een aantal collega’s danken voor hun waardevolle feedback op de conceptversies van dit boek en het verkennen van de mogelijkheden om de lessen zo goed mogelijk te laten doorwerken in de politiepraktijk: Guus Meershoek, Luuk van Spijk, Theo Derksen, Ronald van der Wal, Teun-Pieter de Snoo, Patricia Wijdeven en Marten Kampen.

Speciale dank gaat uit naar Hanneke ter Veen. Haar scherpe blik, oog voor detail en meedogenloze maar constructieve commentaar zijn van onschatbare waarde geweest voor dit boek.

Over de auteurs

Drs. Jérôme Lam is psycholoog en vanaf 2005 verbonden aan de Politieacademie. Hij bekleedt de diverse functies binnen het politieonderwijs en sinds 2015 is hij werkzaam als wetenschappelijk onderzoeker. Hij deed eerder onderzoek naar de aanpak van woninginbraken, ondermijnende criminaliteit en technologisch innoveren. Tegenwoordig richt hij zich met name op de samenwerking tussen burgers en politie binnen de opsporing: vormen van burgerparticipatie en politieparticipatie.

Dr. Nicolien Kop is psycholoog en sinds 2010 lector Criminaliteitsbeheersing & Recherche-kunde aan de Politieacademie. In 2012 sprak zij haar lectorale rede uit: Van opsporing naar criminaliteitsbeheersing. Sinds begin jaren negentig doet zij op breed terrein onderzoek bij en naar de politie, waarvan de afgelopen vijftien jaar specifiek binnen de opsporing. Daarnaast is zij als copromotor betrokken bij diverse onderzoekstrajecten. Zij publiceerde tientallen artikelen, boeken en rapporten over opsporing, veiligheid en politievraagstukken. Voorheen werkte zij als (senior) onderzoeker bij de Universiteit Utrecht en het instituut voor internationale betrekkingen Clingendael.

In de eerste twee weken van oktober 2017 werd het nieuws in Nederland beheerst door de vermissing van Anne Faber.

Een heftige gebeurtenis met een grote maatschappelijke betrokkenheid en impact als gevolg. Burgers mobiliseerden zich en journalisten volgden de initiatieven van burgers en politie op de voet. De politie werd geconfronteerd met massale zoektochten door burgers en de actieve bijdrage van familie en vrienden in het vinden van Anne.

Hoewel de politie het belangrijk vindt dat burgers participeren, heeft burgerparticipatie in de praktijk de nodige haken en ogen. De opsporingsteams moesten op dat moment bepalen hoe zij met de betrokken burgers om wilden gaan en hoe de samenwerking invulling kon krijgen. Het uitgangspunt was om participatie te omarmen, maar dat was (soms) makkelijker gezegd dan gedaan.

Op verzoek van de Dienst Regionale Recherche Midden-Nederland deed de Politieacademie onderzoek naar de ervaringen van betrokkenen met burgerparticipatie binnen de opsporing. Het doel was om maximaal lering uit te trekken uit deze zaak. Deze publicatie beschrijft de uitkomsten van dit onderzoek.

